

Analiza financiranja i financijskog izvještavanja bankarskog sektora u Republici Hrvatskoj

Orešić, Valentina

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:148:021266>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Unported/Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-27**

Repository / Repozitorij:

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet

Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij

Poslovna ekonomija – smjer Računovodstvo i revizija

**ANALIZA FINANCIRANJA I FINANCIJSKOG
IZVJEŠTAVANJA BANKARSKOG SEKTORA U REPUBLICI
HRVATSKOJ**

Diplomski rad

Valentina Orešić

Zagreb, rujan, 2024.

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet

Integrirani prijediplomski i diplomski sveučilišni studij

Poslovna ekonomija- smjer Računovodstvo i revizija

**ANALIZA FINANCIRANJA I FINANCIJSKOG
IZVJEŠTAVANJA BANKARSKOG SEKTORA U REPUBLICI
HRVATSKOJ**

**ANALYSIS OF FINANCING AND FINANCIAL REPORTING
OF THE BANKING SECTOR IN THE REPUBLIC OF
CROATIA**

Diplomski rad

Valentina Orešić, 0067596431

Mentorica: Izv. prof. dr. sc. Sanja Broz Tominac

Zagreb, rujan, 2024.

SAŽETAK

Rad se temelji na analizi financiranja i financijskog izvještavanja bankarskog sektora u Republici Hrvatskoj. Provođi se analiza izvora financiranja banaka u kojem dominiraju depoziti te zakonskim propisima koji reguliraju poslovne banke i njihovo poslovanje kao i institucije koje su ključne za nadzor nad bankama te za njihovo financijsko izvještavanje. Informacije o uspješnosti banaka vrlo su bitne za javnost, odnosno korisnike bankarskih usluga, investitore, osobama koje reguliraju poslovanje banaka te vlasnicima i menadžerima. Nadalje provedena je detaljna analiza financijskih izvještaja (horizontalna i vertikalna) te izračun pojedinačnih pokazatelja analize financijskih izvještaja te sustava pokazatelja i sintetičkih pokazatelja na primjeru vodeće banke u Republici Hrvatskoj, Zagrebačke banke d.d. Utvrđeno je financijsko zdravlje banke te uspješnost i sigurnost njezina poslovanja na temelju financijskih izvještaja iz 2022. i 2023. godine.

Ključne riječi: izvori financiranja, regulacija banaka, financijski izvještaji, financijski pokazatelji, sintetički pokazatelji

SUMMARY

The work is based on the analysis of financing and financial reporting of the banking sector in the Republic of Croatia. An analysis of the source of bank financing is carried out, which is dominated by deposits, as well as the legal regulations that regulate commercial banks and their operations, as well as the institutions that are key to the supervision of banks and their financial reporting. Information about the performance of banks is very important for the public, i.e. users of banking services, investors, persons who regulate bank operations, and owners and managers. Furthermore, a detailed analysis of financial statements (horizontal and vertical) and calculation of individual indicators of the analysis of financial statements and a system of indicators and synthetic indicators was carried out on the example of the leading bank in the Republic of Croatia, Zagrebačka banka d.d. The bank's financial health and the success and safety of its operations were determined based on the financial statements from 2022 and 2023.

Keywords: financing sources, bank regulation, financial statements, financial indicators, synthetic indicators

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem I svojim potpisom potvrđujem da je diplomski rad isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima I oslanja se na objavljenu literature, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija.

Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog izvora te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Valentina Orešić

(vlastoručni potpis studenta)

Zagreb, 27.9.2024.

(mjesto i datum)

STATEMENT ON THE ACADEMIC INTEGRITY

I hereby declare and confirm by my signature that the final thesis is the sole result of my own work based on my research and relies on the published literature, as shown in the listed notes and bibliography.

I declare that no part of the thesis has been written in an unauthorized manner, i.e., it is not transcribed from the non-cited work, and that no part of the thesis infringes any of the copyrights.

I also declare that no part of the thesis has been used for any other work in any other higher education, scientific or educational institution.

Valentina Orešić

(personal signature of the student)

Zagreb, 27.9.2024.

(place and date)

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Predmet i cilj rada	1
1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja.....	1
1.3. Sadržaj i struktura rada	2
2. IZVORI FINANCIRANJA BANAKA U REPUBLICI HRVATSKOJ	3
2.1. Depoziti.....	3
2.1.1. Depoziti po viđenju.....	5
2.1.1.1. Depoziti na transakcijskim računima	5
2.1.1.2. Inovirani transakcijski računi.....	6
2.1.1.3. Štedni depoziti po viđenju	6
2.1.2. Oročeni depoziti.....	6
2.2. Dužnički vrijednosni papiri.....	7
2.2.1. Obveznice	7
2.2.2. Blagajnički zapisi.....	8
2.2.3. Trezorski zapisi.....	8
2.2.4. Komercijalni zapisi.....	8
2.2.5. Certifikati o depozitu	8
2.3. Posuđena sredstva	9
2.3.1. Reeskont	9
2.3.2. Relombard.....	10
2.3.3. Blagajnički zapisi.....	10
2.4. Vlastiti kapital	10
3. REGULATORNI OKVIR ZA SASTAVLJANJE FINANCIJSKIH IZVJEŠTAJA U BANCIMA	14
3.1. Ključna svrha i cilj izvještavanja u kontekstu banaka	14
3.2. Zakonski propisi koji reguliraju poslovanje banaka	16
3.2.1. Baselski sporazumi	18
3.2.1.1. Basel I	18
3.2.1.2. Basel II.....	19
3.2.1.3. Basel III	19
3.2.2. Zakon o računovodstvu	21
3.2.2.1. Međunarodni standardi financijskog izvještavanja.....	21
3.2.2.2. Međunarodni računovodstveni standardi.....	22

3.2.3.	Zakon o bankama.....	22
3.2.4.	Zakon o kreditnim institucijama	23
3.2.4.1.	Direktiva CRD IV.....	24
3.3.	Ključne institucije za financijsko izvještavanje banaka.....	24
3.3.1.	Odbor za međunarodne standarde financijskog izvještavanja.....	24
3.3.2.	Hrvatska narodna banka	25
3.3.3.	Europska središnja banka	27
3.3.4.	FINA	28
3.4.	Važnost transparentnosti financijskih izvještaja banaka	29
3.4.1.	Revizija financijskih izvještaja banaka.....	30
4.	FINANCIJSKO IZVJEŠTAVANJE U BANKARSTVU I SPECIFIČNOSTI NA PRIMJERU ZAGREBAČKE BANKE D.D.	33
4.1.	Općenito o Zagrebačkoj banci	34
4.2.	Bilanca	36
4.2.1.	Bilanca stanja Zagrebačke banke d.d.....	37
4.2.1.1.	Pokazatelji odnosa u bilanci banke.....	39
4.2.1.1.1.	Pokazatelji likvidnosti banke	39
4.2.1.1.2.	Pokazatelji zaduženosti banke	40
4.3.	Račun dobiti i gubitka.....	42
4.3.1.	Račun dobiti i gubitka Zagrebačke banke d.d.....	43
4.3.1.1.	Pokazatelji odnosa u računu dobiti i gubitka	45
4.3.1.1.1.	Pokazatelji ekonomičnosti.....	45
4.3.1.1.2.	Pokazatelji nekamatnih aktivnosti banke.....	47
4.3.2.	Ostali pojedinačni financijski pokazatelji.....	48
4.3.2.1.	Pokazatelji profitabilnosti	48
4.3.2.1.1.	Pokazatelji rentabilnosti.....	48
4.3.2.1.2.	Pokazatelji marže i prosječnih kamatnih stopa	49
4.3.2.2.	Pokazatelji investiranja	50
4.3.3.	Sustavi pokazatelja i sintetički pokazatelji	52
4.3.3.1.	Du Pont.....	53
4.3.3.2.	Altmanov Z-score	54
4.3.3.3.	Kralicekov DF pokazatelj	55
4.3.3.4.	CAMELS sustav pokazatelja	55
4.4.	Izvještaj o novčanom toku	57
4.4.1.	Izvještaj o novčanom toku Zagrebačke banke d.d.....	58

4.5. Izvještaj o promjenama kapitala.....	60
4.5.1. Izvještaj o promjenama kapitala Zagrebačke banke d.d.	61
4.6. Bilješke uz financijske izvještaje	63
4.6.1. Bilješke uz financijske izvještaje Zagrebačke banke d.d.....	64
4.7. Usporedba Zagrebačke banke d.d. sa konkurentnim bankama	64
5. ZAKLJUČAK	66
LITERATURA.....	68
POPIS TABLICA	72
POPIS GRAFOVA	72

1. UVOD

U uvodnom poglavlju ovog diplomskog rada definirani su predmet i cilj rada te izvori i metode prikupljanja podataka. U nastavku su također definirani sadržaj i struktura diplomskog rada.

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet diplomskog rada je analiza financiranja i financijskog izvještavanja bankarskog sektora u Republici Hrvatskoj. U radu će biti teorijski obrađene same banke, izvori iz kojih se banke financiraju, regulatorni okvir poslovanja, nadzor banaka te transparentnost financijskih izvještaja

Analizirati će se određeno vremensko razdoblje kako bi se utvrdila uspješnost poslovanja Zagrebačke banke kroz njezine financijske izvještaje. Kroz analizu financijskih izvještaja detaljno će se proći pokazatelji financijskog izvještavanja banaka kao što su likvidnost, zaduženost, profitabilnost i drugi koji su ključni za ocjenu zdravlja i stabilnosti banke.

Ciljevi istraživanja:

- Definirati izvore sredstava koji služe za financiranje banaka
- Definirati važnost izvještavanja i transparentnosti financijskih izvještaja
- Definirati važnost poštivanja zakona i pravila namijenjenih za banke
- Prikazati analizu financijskih izvještaja Zagrebačke banke za promatrano razdoblje, utvrditi stanje banke te je usporediti s najvećim konkurentima

Doprinos ovog rada bio bi naglasiti važnost financijskog izvještavanja banaka u Republici Hrvatskoj za gospodarstvo u cjelini.

1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja

Rad se sastoji od dva dijela, a to su teorijski i empirijski dio. U oba se dijela rada koriste iduće metode:

- Statistička metoda
- Matematička metoda
- Metoda analize
- Metoda sinteze

- Metoda deskripcije
- Metoda kompilacije
- Komparativna metoda

U teorijskom dijelu rada analiziraju se postojeći teoretski koncepti i njihova primjena u poslovnoj praksi kako bi se olakšalo razumijevanje i predmet istraživanja te donošenje zaključaka. U empirijskom dijelu provodi se analiza financijskih izvještaja Zagrebačke banke i izračun financijskih i sintetičkih pokazatelja.

Izvori podataka koji su korišteni za potrebe diplomskog rada sekundarni su izvori a oni podrazumijevaju domaću i svjetsku znanstvenu te stručnu literaturu znanstvena i internetske izvore kao što su službena stranica Zagrebačke banke za potrebe financijskih izvještaja, Narodne novine za potrebe Zakona i slično.

1.3. Sadržaj i struktura rada

Struktura diplomskog rada proteže se kroz pet poglavlja. U uvodnom dijelu definirani su predmet i cilj rada, izvori podataka i metode kojima su podaci prikupljeni te sadržaj i struktura rada.

Drugo poglavlje je teorijsko. U ovom dijelu opisana je banka i njezino poslovanje, a poglavlje se bazira na izvorima iz kojih se poslovne banke financiraju koji su detaljno razrađeni i opisani.

Treće poglavlje odnosi se na regulatorni okvir sastavljanja financijskih izvještaja koju obuhvaća glavnu svrhu i cilj izvještavanja banaka, važnost transparentnosti poslovnih banaka, zakonske propise kojima su banke regulirane i ključne institucije za financijsko izvještavanje banaka.

U četvrtom poglavlju provode se vertikalna i horizontalna analiza financijskih izvještaja te analiza, interpretacija i izračuni financijskih pokazatelja Zagrebačke banke d.d. za razdoblje od dvije godine, te usporedba banke sa konkurentima.

U posljednjem dijelu iznijet će se zaključci o cjelokupnoj temi.

2. IZVORI FINANCIRANJA BANAKA U REPUBLICI HRVATSKOJ

„Banka je financijska institucija koja je od Hrvatske narodne banke dobila odobrenje za rad i koja je osnovana kao dioničko društvo sa sjedištem u Republici Hrvatskoj.“ (Zakon o bankama, NN, 84/2002, čl.6) Banku je moguće definirati u terminu njezinih ekonomskih funkcija, usluga koje pruža ili na temelju zakonitosti svog postojanja. (Rose i Hudgings, 2010:2) Funkcije banke su depozitne i kreditne te one banku predstavljaju kao financijskog posrednika između onih koji imaju sredstva i onih kojima trebaju sredstva. Depozit i kreditno poslovanje dijele banke od ostalih financijskih institucija (Vašiček, Vašiček i Broz Tominac, 2020:74). Kada se promatra bankovni sektor Republike Hrvatske, da bi se banke svrstavale u velike banke moraju imati aktivu koja je veća od 5% ukupne aktive banaka u Republici Hrvatskoj (Sjauš, i Zubanović, 2021:205).

Ključne karakteristike banaka odnose se na činjenice da su banke institucije koje primaju novčane depozite od javnosti, kao najvažniji aktivni posao banaka ističe se odobravanje kredita upravo od prethodno spomenutih prikupljenih depozita te se one definiraju kao institucije platnog prometa (Vašiček, Vašiček i Broz Tominac, 2020:74) Osnovni predmet poslovanja banaka jesu prikupljanje novčanih sredstava te njihovo usmjeravanje klijentima u obliku kreditnih i nekreditnih plasmana. „Sredstva banaka mogu biti nepovratna, ako su pribavljena emisijom dionica, i kreditna ili povratna u slučaju da su prikupljena u obliku kredita, depozita ili emisijom dužničkih vrijednosnih papira.“ (Jurman: 2007, Zagreb)

Izvori financiranja dijele se na depozitne i nedepozitne izvore. Danas se sve više koriste nedepozitni izvori jer tada ne postoji obveza držanja rezervi, no nedostatak je taj što se kamatne stope stalno mijenjaju. Nedepozitni izvori podrazumijevaju vlastiti kapital, vrijednosne papire, pozajmljivanje odnosno međubankarske kredite i tome slično.

2.1. Depoziti

„Riječ depozit latinskog je porijekla, a označava: (1) polog, (2) bankovni posao primanja uloga ili pologa, (3) naziv deponirane stvari ili novca i, (4) obligacijski ugovor između depozitara i deponenta.“ (Kujavić, 1990) Depoziti čine najveći dio obveza banaka i nose trošak financiranja u obliku pasivnih kamata. Depozitom se smatra novčani polog odnosno sredstva koja banka prima od javnosti te iz istih odobrava kredite za svoj račun (Zakon o kreditnim institucijama, NN, 2023, 47/20, čl. 7).

Prikupljeni depoziti pojavljuju se kao dugoročni i kratkoročni izvori u različitim oblicima kao što su depozitni novac, štedni i oročeni depoziti, devizni depoziti, obveznice i instrumenti tržišta novca, inozemna pasiva, depoziti središnje države, krediti primljeni od središnje banke, ograničeni i blokirani depoziti, kapitalni računi i ostalo.

Depoziti novac uključuje novčana sredstva na žiro i tekućim računima te obveze banaka po izdanim instrumentima plaćanja, to podrazumijeva transakcijske depozite koji vlasnicima služe za obavljanje svakodnevnih plaćanja (Jurman, 2007). Depozitni novac ima sve funkcije kao i gotovina te se u svakom trenutku može pretvoriti u gotovinu. Primjenom depozitnog novca ne raste količina novca u opticaju nego se samo mijenja oblik novca, dolazi do promijene u bilanci banke koja je u tom slučaju samo posrednik u platnim transakcijama za što naplaćuje određenu proviziju. Kroz kreditnu funkciju banka je povećala količinu novca i to je u konačnici povećalo depozite klijenata u istome iznosu te je došlo do povećanja bilance banaka. (Matić, 2016:82).

Depozite kod banaka ulažu građani, nefinancijska poduzeća, neprofitne institucije, središnja i lokalna država, javna poduzeća, druge banke i nebankovne financijske institucije te strane osobe. U većini zemalja depoziti su zaštićeni i imaju privilegirani status u odnosu na druge obveze banaka. Depoziti stanovništva su najznačajniji izvor u pasivi banaka te ovise najviše o primanjima stanovništva (plaće, mirovine, socijalna primanja, pomoći..) a valuta u kojoj će štedjeti, hoće li oročiti sredstva i slično ovisi o financijskim, sociološkim, psihološkim, političkim i drugim čimbenicima (Jurman, 2009).

„Banka nema pravo raspolagati s cijelim depozitom, već jedan dio depozita mora zadržati. Da bi zadovoljila regulative, banka taj dio depozita ne smije plasirati kao kredit.“ (Gregurek i Vidaković, 2015:404) Banke i sve druge kreditne institucije su prema Europskoj središnjoj banci dužne držati minimalne pričuve na računima kod svojih nacionalnih središnjih banaka. Namjera takvog sustava je ostvarenje ciljeva stabilizacije kamatnih stopa na tržištu novca i stvaranje odnosno povećanje likvidnosti (HNB: Minimalne pričuve, 2023). Rezerve se sastoje od depozita, zajedno s gotovim novcem koji se fizički nalazi u banci. Pričuve ili obvezne rezerve propisane su zakonom, nalaze se na računu Središnje banke te se ne smiju dirati bez dozvole. Rezerve ne donose nikakve kamate no banke ih izdvajaju iz dva razloga: neke se rezerve nazivaju obvezne rezerve i njih se izdvaja jer tako nalaže zakon, dok dodatne rezerve ili višak rezervi se drže jer predstavljaju najlikvidnija sredstva koja banke mogu koristiti pri plaćanju svojih obveza (Mishkin i Eakins, 2005:405).

Prema raspoloživosti, novčani se depoziti dijele na depozite po viđenju i oročene depozite, prema namjeni dijele se na depozite bez namjene ili depozite s posebnom namjenom te prema vlasništvu se dijele na privatne i javne depozite (prema: Leko, Stojanović; 2018:110).

2.1.1. Depoziti po viđenju

Depoziti po viđenju su sva deponirana sredstva kod banke kojima deponent može raspolagati bez ograničenja (Kujavić, 1990). Vlasnik u svakom trenutku može podići sredstva bez obveze određivanja namjene za korištenje, pa za banku takav depozit predstavlja obvezu. „Depoziti po viđenju kod banaka likvidni su jednako kao gotovina, ali su od nje manje sigurni jer banka može i propasti.“ (Leko i Stojanović, 2018:111) Više služe kao mjera opreza i osiguranje likvidnosti s obzirom na to da donose vrlo malu kamatnu stopu ili je uopće ne donose, iz tog razloga su najjeftiniji izvor sredstava jer su se vlasnici depozita spremni odreći iznosa kamata kako bi uvijek imali pristup likvidnim sredstvima (Mishkin i Eakins, 2005:403). Ovakav tip depozita bankama čini pasivu dok pojedincima čini aktivu jer je sastavni dio imovine kojom financiraju potrošnju. Depoziti po viđenju dijele se na depozite na transakcijskim računima, inovirani transakcijski računi i štedni depoziti po viđenju.

2.1.1.1. Depoziti na transakcijskim računima

Depozitni novac su slobodna novčana sredstva kojima se njihovi vlasnici koriste prilikom plaćanja roba, usluga, podmirenje novčanih obveza i slično. Depozitni novac ravnopravan je gotovini, zamjenjiv za gotovinu i ima sve funkcije gotovine, ali je daleko važniji jer služi kao glavno nematerijalno sredstvo kojim se obavljaju bezgotovinska plaćanja njihovim prijenosom odnosno virmiranjem sa računa na račun (Leko i Stojanović, 2018:111). Sastoji se od novčanih sredstava na žiro i tekućim računima te obveza banaka po izdanim instrumentima plaćanja (Jurman, 2009).

Depoziti na transakcijskim računima služe da se održi likvidnost njihovih vlasnika i banaka, domaćeg prometa te za odobravanje kratkoročnih bankovnih kredita. Cijena depozitnog novca na transakcijskim računima za vlasnike predstavlja oportunitetni trošak jer ovakav tip depozita ne donosi kamatu ili je ona minimalna pa vlasnik ne ostvaruje prihod. „Depoziti na računima banke su jeftin izvor, kamatni trošak je mali, ali su visoki troškovi obrade čestih transakcija, koje banke danas naplaćuju od svojih komitenata, što postaje njihov sve važniji

prihod.“ (Leko i Stojanović, 2018:111) Primarni depoziti formiraju se uplatom gotovine, prijenosom ranije formiranog depozita s računa na račun i naplatama mjenica, čekova i drugih vrijednosnica. Putem primarnih depozita količina novca se ne povećava već se gotovina preobražava u depozitni novac ili novac mijenja vlasnika. Na osnovi primarnih depozita banke odobravaju kredite kojima su kreirani sekundarni depoziti. Sekundarni depoziti nastaju odobravanjem kredita, otkupom plemenitih metala, deviza i drugih stranih sredstava plaćanja (Leko i Stojanović, 2018:112).

2.1.1.2. Inovirani transakcijski računi

Inovacije na transakcijskim računima nastale su zbog izbjegavanja zabrane plaćanja kamata ili ograničenja njihove visine, korištenja pogodnosti sustava osiguranja depozita, izbjegavanja izdvajanja obvezne rezerve, konkurencije i smanjivanja troška držanja suvišnog transakcijskog novca (Leko i Stojanović, 2018:113).

2.1.1.3. Štedni depoziti po viđenju

„Štedni depoziti po viđenju namjenski su i nenamjenski depoziti bez utvrđenog roka dospijeća i bez ograničenja visine, koji se uvijek mogu povlačiti, dopunjavati ili, konačno, zatvoriti po volji deponenta.“ (Leko i Stojanović, 2018:114) Ovi depoziti su netransakcijski što znači da nisu depozitni novac. Mogu se povlačiti, dopunjavati ili isplatiti u gotovini ali se ne mogu koristiti za svakodnevna plaćanja jer su namijenjeni štednji. Kod ovih depozita manje je operacija i promjena što znači i manje troškova obrade odnosno općenito rečeno troškovi štednih depozita po viđenju su manji nego po transakcijskim depozitima. (Leko i Stojanović, 2018:114).

2.1.2. Oročeni depoziti

Oročeni depoziti su sva sredstva deponirana kod banke kojima deponent može raspolagati po isteku ugovorenog vremenskog roka (Kujavić, 1990). Taj vremenski rok može se ugovoriti za kratkoročni, do godinu dana, ili dugoročni period koji traje više od jedne godine i tada je kamatna stopa veća. Ovi depoziti sigurniji su izvor financiranja i potencijal za kreditiranje.

Oročeni depoziti mogu se prenijeti na treću osobu. Bankama stvaraju sigurnost jer imaju obilježje nerazročivosti. Javlja se iznimke u kojima se mogu se razročiti i to samo u one prilikama koje su predviđene ugovorom i tada se obračunava niža kamatna stopa. Za banke su to kvalitetni depoziti, na njih se ne obračunava obvezna rezerva pa banke iz njih odobravaju više kredita (Leko i Stojanović, 2018:115). Danas se sve više koriste inovacije oročenih depozita u obliku certifikata. Ti se certifikati mogu preprodati na sekundarnom tržištu ili se mogu vratiti banci prije dospelja. „Certifikati o depozitu (CD) prenosiva je zadužnica banke kojom ona pribavlja kratkoročna novčana sredstva ili dugoročna s višegodišnjim dospeljem. Prodajom certifikata banke prikupljaju nove depozite ili certifikate izdaju na temelju postojećih depozita.“ (Leko i Stojanović, 2018:115) Certifikati o depozitu brzo se i lako unovčavaju na sekundarnom tržištu.

2.2. Dužnički vrijednosni papiri

Pojam dužničkih vrijednosnih papira označava obveznice, trezorske zapise, blagajničke zapise, komercijalne zapise, certifikate o depozitu i druge vrijednosne papire iz kojih obveza glasi u novcu (Zakon o tržištu vrijednosnih papira, NN 84/2002-1390, čl.2).

2.2.1. Obveznice

Obveznice su dugoročni dužnički vrijednosni papir kojim se izdavatelj obvezuje imatelju obveznice tijekom utvrđenog vremenskog razdoblja plaćati utvrđeni iznos kamata te o dospelju obveznice isplatiti glavnice odnosno iznos na koji ona glasi. Za vlasnika obveznice odnosno kupca benefit je pravo na sudjelovanje u odlučivanju i dobiti. Obveznice predstavljaju fleksibilan izvor financiranja, omogućuju fiksiranje kamatne stope tokom povoljne situacije na tržištu, osiguravaju transparentnost zaduživanja i slično. Najčešće imaju rok dospelja 5 do 10 godina te se njima trguje na sekundarnom tržištu.

U procesu korištenja obveznice kao sredstva financiranja važna je faza njezine amortizacije, odnosno postupak isplate glavnice uvećane za kamatu. Obveznice moraju imati unaprijed utvrđeno dospelje u kojem će se likvidirati tražbina iz obveznice (prema: Penavin, S., Municipalne obveznice kao mogući oblik dugoročnog financiranja potreba lokalne samouprave, Ekonomski vjesnik br 1 i 2: 1999., str 75).

Kamata se najčešće definira prilikom emisije i kao kupon je sastavni dio obveznice. To obveznice svrstava u skupinu vrijednosnih papira s vrlo niskim stupnjem rizika. Zbog toga su

prinosi po obveznici manju nego kod nekih drugih vrijednosnih papira s varijabilnim prinosom, no zbog toga obveznice daju faktor sigurnosti (Penavin, 1999:75)

2.2.2. Blagajnički zapisi

Blagajnički zapis je kratkoročni utrživi vrijednosni papir koji ima rok dospijeća do jedne godine. Predstavljaju učinkovit oblik mobiliziranja novčanih sredstava i izdaju se na okrugle svote u domaćim ili stranim valutama. Prema odluci o izdavanju blagajničkih zapisa Republike Hrvatske, u Hrvatskoj blagajničke zapise izdaje Ministarstvo financija Republike Hrvatske (NN 56/1990, čl.110). Kupac blagajničkih zapisa se odlučuje o visini upisane svote prilikom upisa a banka kao izdavatelj istih se kupcu obvezuje isplatiti u određenom roku upisani iznos na koji blagajnički zapis glasi uvećan za ugovorenu kamatu.

2.2.3. Trezorski zapisi

Trezorski zapisi instrumenti su tržišta novca s osnovnim obilježjem kratkog roka dospijeća i nižeg stupnja rizika za ulagatelje. Prema svojim obilježjima trezorski zapisi su najsličniji obveznicama osim što obveznice imaju dulji rok dospijeća (HANFA; trezorski zapisi, 2024, dostupno na: <https://www.hanfa.hr/potrosaci/vijesti-za-potrosace/trezorski-zapisi>). Trezorski zapisi obično se izdaju na rok od 91, 182 ili 364 dana i prodaju se po nižoj nominalnoj vrijednosti a isplaćuju po nominalnoj vrijednosti.

2.2.4. Komercijalni zapisi

Komercijalni zapisi su također kratkoročni dužnički vrijednosni papiri koji se izdaju radi pribavljanja kratkoročnih sredstava. Izdavatelj komercijalnih zapisa ima obvezu isplatiti nominalan iznos imatelju po dospijeću. Glavne prednosti komercijalnih zapisa ogledaju se u tome da su izvor kratkoročnog financiranja, prilika su za predstavljanje izdavatelja tržištu kapitala jer je izdavanjem vidljiva reakcija investitora na financijske instrumente izdavatelja, ukoliko se izdavatelj odluči izdati obveznice tada će cijena zaduživanja biti niža jer je poslovanje izdavatelja već poznato tržištu. Komercijalni zapis čine kratkoročne zadužnice, njihovom prodajom banke plaćaju svoje dugove i obveze te predstavljaju sigurnost u odnosu na razne kredite (Rose i Hudgins, 2010:318).

2.2.5. Certifikati o depozitu

Certifikati o depozitu jesu certifikat kojeg izdaje banka kako bi potvrdila vlasništvo velikog depozita. Predstavljaju dokaz da su određena sredstva stavljena na čuvanje u banci na određeni vremenski rok. Certifikatima o depozitu trguje se na sekundarnom tržištu.

Certifikati o depozitu su prenosivi vrijednosni papiri kojima se može trgovati i prije njihova roka dospijeca.

2.3. Posuđena sredstva

Banke mogu posuđivati sredstva od središnje banke ili drugih poslovnih banaka. Ovim pasivnim poslovima banke dolaze do potrebnih sredstava kako bi mogle obavljati svoje kreditne poslove „Sredstva pribavljena od drugih domaćih banaka i financijskih institucija su sekundarni, kratkoročni i promjenjivi izvor banaka koji one koriste za povremene ili sezonske potrebe za likvidnošću. Banke jedne kod drugih drže depozite, međusobno odobravaju kredite ili trguju financijskom imovinom.“ (Leko i Stojanović, 2018:115) Kada banka posudi novac ne dolazi do povećanja novčane mase već se samo mijenja alokacija novca u opticaju čime banka povećava svoj financijski potencijal (Matić, 2016:245). Onoj banci koja odobri kredit smanjuje se likvidnost, dok se banci koja je primila kredit povećava likvidnost.

Središnja banka posuđuje novac kako bi banke mogle podmiriti svoje dospjele obveze da se na taj način održi stabilnost bankarskog sustava u cjelini. Banke mogu posuditi novac, odnosno zadužiti se kod središnje banke ili između poslovnih banaka (Matić, 2016:245). „Najčešći oblici zaduživanja poslovnih banaka kod središnje banke su reeskont, relombard i likvidnosni krediti, upis blagajničkih zapisa i drugih certifikata o depozitu.“ (Matić, 2016:245).

2.3.1. Reeskont

„Reeskont je kratkoročno zaduživanje banaka kod središnje banke ili kod drugih poslovnih banaka na osnovi mjenica koje su prethodno same eskontirale. Time se aktivni bankovni posao kreditiranja na osnovi mjenica pretvara u pasivni posao zaduživanja banaka na osnovi tih istih mjenica.“ (Leko i Stojanović, 2018:138) Ovim poslom banka povećava svoje dugove uz istovremeno osiguranje novčanih sredstava potrebnih za njeno daljnje kreditiranje i održavanje njezine likvidnosti (Leko i Stojanović, 2018:138). Reeskont se obavlja najčešće zbog likvidnosti, zarade na razlici kamatne stope između eskonta i reeskonta i zbog prijenosa mjenica na drugu banku koja će ih po dospijecu naplatiti (Leko i Stojanović, 2018:138). Hrvatska narodna banka odobrava reeskontne kredite na temelju kratkoročnih vrijednosnih papira koji su prenosivi a koji se nalaze u portfelju banaka. Tu se podrazumijevaju mjenice i komercijalni zapisi koje dospijevaju na naplatu u roku od 90 dana a izdali su ih domaća poduzeća i druge pravne osobe. Također se podrazumijevaju i mjenice i drugi vrijednosni

papiri koji su predmet kupoprodaje na inozemnim tržištima, glase na konvertibilne valute i dospijevaju na naplatu u roku od 90 dana. Prema odluci o odobravanju reeskontnih i lombardnih kredita, HNB odobrava reeskontne kredite u visini do 40% nominalne vrijednosti vrijednosnih papira ovisno o njihovu stanju unutar portfelja banaka (NN, 26/1993).

2.3.2. Relombard

„Relombard je pasivna kratkoročna operacija zaduživanja banaka kod središnjih i drugih banaka i specijaliziranih zavoda na osnovi već lombardiranog zaloga, tj. zaduživanjem na osnovi prethodno odobrenih lombardnih kredita.“ (Leko i Stojanović, 2018:147) Odobravanje relombardnih kredita instrument je kojim Središnja banka regulira količinu novca u opticaju i vodi politiku monetarnog rasta. HNB odobrava relombardne kredite do 40% nominalne vrijednosti založenih blagajničkih zapisa, prema odluci o odobravanju reeskontnih i lombardnih kredita, a ti zapisi imaju rok dospijeca koji je kraći od tri mjeseca (NN 26/1993).

2.3.3. Blagajnički zapisi

Blagajnički zapisi su vrlo učinkovit način mobiliziranja novčanih sredstava. Poslovi vezani za izdavanje i upis blagajničkih zapisa vrlo su učinkovit instrument monetarne politike i pasivni bankarski posao (Matić, 2016:245). To su kratkoročni, utrživi vrijednosni papiri s rokom dospijeca do 1 godine, koje izdaju banka, državni revizor, državna agencija ili centralna banka. Oni su instrumenti održavanja likvidnosti te se smatraju kao nerizični, a donose umjerene prinose. Obvezni upis blagajničkih zapisa dužna je izvršiti ona banka koja tijekom jedne kalendarske godine ostvari rast plasmana u usporedbi sa stanjem istih na dan 31. prosinca prethodne godine, a ti plasmani podrazumijevaju određeni dio aktive i određene izvanbilančne potencijalne obveze banke. Pod stavkama aktive podrazumijevaju se gotovina, depoziti kod HNB-a, depoziti kod banaka, trezorski zapisi Ministarstva financija i blagajnički zapisi HNB-a, vrijednosni papiri RH, krediti odobreni RH, materijalna imovina. Prema odluci o obaveznom upisu blagajničkih zapisa Hrvatske narodne banke, pod izvanbilančnim potencijalnim obvezama podrazumijevaju se garancije, akreditivi, mjenice, okvirni krediti i obveze financiranja (NN 10/2003-146)

2.4. Vlastiti kapital

„Kapital je vlastiti izvor financiranja imovine poduzetnika i predstavlja ostatak imovine nakon podmirivanja obveza.“ (Odluka o objavljivanju hrvatskih standarda financijskog

izvještavanja, NN 78/2015, čl.4) Kapital se u poslovnoj ekonomiji koristi za označavanje veličine vlasničke glavnice. „Promatrano s aspekta dospijeca, kapital predstavlja trajni izvor financiranja.“ (Hladika, Matovina i Perčević, 2017:151) Predstavlja najstabilniji dio financijskog potencijala banke te je oblik nedepozitnih izvora sredstava koji je trajno uložen u banku iz razloga što ne može doći do naglog povlačenja kapitala iz banke te štiti banku od gubitaka proizašlih iz neadekvatnog poslovanja i upravljanja rizicima.

Da bi započele poslovanje banke moraju imati početni kapital kojeg unose vlasnici banke. Opseg poslovanja koji će banka obavljati ovisi o uloženom kapitalu. Središnja banka utvrđuje minimalni iznos kapitala koji je banka obvezna držati. „Prema Zakonu o bankama određen je najmanji iznos temeljnog kapitala potreban za osnivanje banke a on je 40 milijuna kuna.“ (Mijoč, Kovač i Matijanović, 2011:257, UDK 336.71). Banke su vrlo važne za gospodarstvo i financijske tokove, iz tog razloga zbog svoje specifičnosti poslovanja i interesa države da posluju stabilno te da nisu izložene prevelikim rizicima, podliježu strogim zahtjevima i kompleksnom regulatornom okviru. Ti zahtjevi ponajviše se odnose na količinu i kvalitetu kapitala koja osigurava kontinuitet i stabilnost poslovanja banaka. Pravilo o adekvatnosti kapitala propisano je u Uredbi o kapitalnim zahtjevima. Tim pravilom propisano je koliko vlastitih sredstava su banke obvezne imati u odnosu na rizike koje preuzimaju. (HNB, dostupno na: <https://www.hnb.hr/-/kako-hnb-nadzire-banke>).

„Kapital je rezidualna vrijednost ili ostatak imovine nakon odbitka ukupnih obveza te se utvrđuje kao razlika između ukupne imovine i ukupnih obveza, a u teoriji se naziva i neto imovina.“ (Hladika, Matovina i Perčević, 2017:151) Kapital se može povećati prodajom dionica ili zadržavanjem dobiti. Kada banka kupuje vlastite dionice, kupuje ih po jednoj cijeni a kada ih prodaje to može učiniti po potpuno drugoj cijeni i na taj način ostvaruje dobit ili gubitak po trgovanju vlastitim dionicama. Ukoliko banka može predvidjeti kretanje tržišta ima mogućnost za manipulaciju, odnosno može kupiti vlastite dionice i nakon nekog vremena iste prodati po višoj cijeni. Zbog ovakvih pojava koje se nazivaju moralni hazard, kupovina vlastitih dionica banaka strogo je kontrolirana od strane središnje banke (Gregurek i Vidaković, 2015:421).

Funkcije kapitala u bankama (Leko, Stojanović, 2018:117):

- Kapital je uvjet za osnivanje, omogućava početak rada i održivi rast banke

- Odgovarajuća veličina kapitala jamči stabilnost banke, stvara pozitivan stav javnosti i pridonosi njezinoj reputaciji
- Propisivanjem minimalne adekvatnosti kapitala određena je veličina banke i njezin rast. Održivi rast banke moguć je samo uz istodobno povećanje kapitala
- Visina kapitala upućuje na snagu i zdravlje banke jer određuje mogućnost kreditiranja i rizike koje banka smije preuzimati
- Kapital služi kao zaštita za neosigurane depozite, što je kapital veći u odnosu na neosigurane depozite to je zaštita istih veća
- Kapital služi apsorpciji mogućih gubitaka i štiti banku od neočekivanih gubitaka iz loših plasmana koje je nemoguće pokriti iz tekućeg poslovanja
- Veličina kapitala utječe na pokazatelje profitabilnosti ulaganja dioničara

Kapital banke podrazumijeva trajni kapital odnosno onaj kapital koji banka prikupi emisijom dionica te iz ostvarene, a zadržane dobiti. Kapital je kvalitetan i stabilan dugoročni izvor financiranja na koji se ne izdvaja obvezna rezerva i kod njega ne postoji rizik likvidnosti „Iako se ne klasificira kao obveza, kapital je trajna obveza banke koja ne dospijeva dok god banka postoji, tj. dospijeva tek pri njezinoj likvidaciji.“ (Leko i Stojanović, 2018: 117)

„Najznačajnije vrste bankovnog kapitala su: sredstva ostvarena emisijom običnih dionica, sredstva ostvarena emisijom povlaštenih dionica, višak, zadržana dobit, kapitalne rezerve.“ (Rose i Hudgins 2010:475)

Zadržana dobit je onaj dio dobiti koji ostaje nakon podmirenja svih troškova poslovanja te se ona može iskoristiti za podmirenje nekih dugova (Rončević, Vuković i Gregorić, 2021:121). Ona se dijeli u tri djela: rezerve, dobit koja pripada vlasnicima te zadržana dobit. Kapitalne rezerve su vlastiti izvor financiranja nastao iz dodatnih uplata novčanih sredstava članova kako bi osigurali solventnost.

Kupovina običnih dionica predstavlja kupovinu udjela u vlasništvu, cilj je njihova prodaja nakon povećanja cjenovne vrijednosti kako bi se ostvarila zarada od razlike između kupovne i prodajne cijene. Obične dionice predstavljaju pisane isprave o uložnim sredstvima u glavnici (Hladika, Matovina i Perčević, 2017:157). Obične dionice nose pravo glasa, pravo na dividende i pravo učešće u raspodjeli likvidacijskog viška po likvidaciji. Povlaštene dionice su dugoročni hibridni vrijednosni papir s obilježjem dionica i obveznica (Hladika, Matovina i Perčević, 2017:157). Slična je običnoj dionici jer predstavlja vlasnički udio a karakteristike obveznica ogledaju se u fiksnom prihodu kroz isplatu dividendi, odnosno

ulagač može iskoristiti dobitak u cijeni dionice tvrtke a istovremeno ostvaruje prihod za držanje dionica.

„Banke moraju donositi odluke o iznosu kapitala koji moraju držati zbog tri razloga. Prvo, kapital banke pomaže spriječiti propast banke, situaciju u kojoj banka ne može ispuniti svoje obveze prema štedišama i drugim vjerovnicima, pa odlazi u stečaj. Drugo, iznos kapitala utječe na zaradu vlasnika banke. I treće, minimalni iznos kapitala banke određuje regulatorno tijelo.“ (Mishkin, 2010:231) Banka može ostvariti gubitak u situacijama kada dužnici nisu u mogućnosti podmirivati svoje dugovanje za kredite i tada se koristi kapital kojim se nadoknađuju ti gubici. Banke sa većim rizikom propasti bi trebale posjedovati veći iznos kapitala.

3. REGULATORNI OKVIR ZA SASTAVLJANJE FINACIJSKIH IZVJEŠTAJA U BANCI

Regulatorni okvir banaka sastavni je dio bankovnog sustava jer ima vrlo važnu ulogu prilikom donošenja odluka o izvještavanju, sanaciji, stečaju ili preuzimanju i spajanju banaka. Regulacija banaka nužna je kako bi se održala stabilnost bankovnog sustava te kako bi se osiguralo da banke prihvaćaju svoje odgovornosti i poštuju pravila. Izvještaji banaka su strogo regulirani iz više razloga kao što su: kontrola likvidnosti i kredita, regulacija kreditiranja državnog sektora, zaštita depozita, ograničenje koncentracije financijske snage pojedinaca i institucija i slično.

„S obzirom da je bankovni posao „javni interes“, svojevrsna privilegija i monopol te da su banke najvažnije institucije mehanizma kreacije novca i oslonac novčane politike središnje banke, osnivanje i poslovanje banaka svagdje se uređuje posebnim zakonima o bankama, a danas u Europi onim o kreditnim institucijama.“ (Leko i Stojanović, 2018:87)

3.1. Ključna svrha i cilj izvještavanja u kontekstu banaka

Ključna svrha i cilj izvještavanja banaka ogleda se u pružanju točnih, relevantnih i pravovremenih informacija svim zainteresiranim stranama, među kojima su regulatori, klijenti, investitori, menadžeri.. Banke imaju obvezu prema Hrvatskoj narodnoj banci dostaviti godišnje financijske izvještaje. Svrha financijskih izvještaja je postizanje da banke posluju u skladu sa zakonima i propisima koji su postavljeni od strane regulatornih tijela. Time se postiže učinkovito upravljanje rizicima, kapitalnim zahtjevima i likvidnošću. Kroz svoje financijske izvještaje banke su u mogućnosti identificirati potencijalne rizike koji joj prijete te poduzeti određene aktivnosti kako bi minimizirala ili spriječila da ti rizici utječu na njezino poslovanje, to mogu biti primjerice kreditni, tržišni, rizici likvidnosti i drugi. Također financijski izvještaji olakšavaju interno poslovanje banaka, odnosno donošenje odluka o poslovanju na razini menadžmenta o bitnim pitanjima poslovanja, kao što su primjerice alokacija resursa. Osim menadžerima, financijski izvještaji uveliko koriste i investitorima koji donose odluke o investiranju u banku. Najvažnija svrha financijskog izvještavanja banaka za HNB najviše se ističe u mogućnosti procjene kako financijske stabilnosti banke tako i cjelokupnog bankarskog sektora. Konačni cilj je ostvariti povjerenje kod postojećih i potencijalnih klijenata i investitora te osigurati stabilan bankarski sustav.

Financijski izvještaji od velike su važnosti kako bi se procijenila sposobnost subjekta za nastavak poslovanja u vremenski neograničenom razdoblju. Financijski se izvještaji sastavljaju na osnovi pretpostavke vremenske neograničenosti poslovanja, osim ako poslovodstvo ne namjerava likvidirati subjekt ili prestati s poslovanjem. Ukoliko poslovodstvo procjeni značajne neizvjesnosti vezano za događaje ili uvjete koji bi mogli dovesti u pitanje sposobnost subjekta da nastavi s poslovanjem, tada je subjekt takvu neizvjesnost dužan objaviti.

Kako bi se postigli ciljevi financijskog izvještavanja važno je fer prezentiranje informacija koje podrazumijeva vjeran prikaz učinaka transakcija, drugih događaja i uvjeta u skladu s definicijama i kriterijima za priznavanje imovine, obveza, prihoda i rashoda iz Konceptijskog okvira za financijsko izvještavanje. Postoji pretpostavka da se primjenom MSFI-ja te po potrebi objavljivanje dodatnih informacija, postiže fer prezentiranje u financijskim izvještajima.

Prema Zakonu o računovodstvu propisana je obvezna primjena MRS-a i MSFI-a prilikom sastavljanja financijskih izvještaja. Vrlo bitan MRS za banke odnosno financijske institucije je MRS 1- Prezentiranje financijskih izvještaja. Ovim Standardom propisuje se osnova za prezentiranje financijskih izvještaja kako bi se osigurala usporedivost s financijskim izvještajima subjekta za prethodna razdoblja i financijskim izvještajima drugih subjekata. Prema ovom standardu, financijski izvještaji služe kako bi dali pregled financijskog položaja i uspješnosti subjekta te kako bi prikazali kako je menadžment upravljao resursima koji su mu povjereni. U financijskim izvještajima iskazuju se informacije o imovini, obvezama, vlasničkom kapitalu, приходima i rashodima, uplatama vlasnika i isplatama vlasnicima u njihovu svojstvu vlasnika te novčanim tokovima. Te informacije i informacije iz bilješki pomažu korisnicima financijskih izvještaja predviđanja budućih novčanih tokova te procjeni njihove izvjesnosti (Oluka o izmjenama i dopunama odluke o objavljivanju međunarodnih standarda financijskog izvještavanja, NN 8/2010-182)

Za fer prezentiranje subjekt je također dužan odabrati i primijeniti računovodstvene politike u skladu s MRS-om 8-Računovodstvene politike, promjene računovodstvenih procjena i pogreške, kojim je utvrđena hijerarhija službenih uputa koje se primjenjuju ukoliko ne postoji MSFI koji se odnosi na određene stavke, potrebno je objaviti dodatne informacije ako usklađenost s konkretnim zahtjevima iz MSFI-ja nije dovoljna da se korisnicima omogući razumijevanje učinaka pojedinih transakcija te drugih događaja i uvjeta na financijski položaj

subjekta i njegovu financijsku uspješnost (Odluka o objavi međunarodnih standarda financijskog izvješćivanja, 136/2009).

Osim ako se MSFI-jem nalaže drugačije, subjekt je dužan prezentirati minimalne usporedne informacije iz prethodnog razdoblja za sve iznose iskazane u financijskim izvještajima tekućeg razdoblja. Dakle subjekt prezentira najmanje dva izvještaja o financijskom položaju, dva o dobiti ili gubitku, dva o novčanim tokovima te dva izvještaja o promjenama vlasničkog kapitala te pripadajuće bilješke. (European Union law; Uredba 2023/1803, Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/HR/legal-content/summary/international-financial-reporting-standards-ifs-adopted-by-the-european-union.html>)

„Banka je kao dioničko društvo obvezna objavljivati podatke i priopćenja koja su predviđena zakonom ili statutom. Svrha javnog objavljivanja minimalnih podataka sastoji se u tome da se ono individualizira u pravnom prometu te da se potencijalne dioničare, poslovne partnere i zakonodavca izvijesti o bitnim obilježjima društva.“ (Vašiček, Šimić, Broz Tominac, 2013:18)

3.2. Zakonski propisi koji reguliraju poslovanje banaka

„Banke predstavljaju sustav tj. pripadaju ukupnom institucionalnom i hijerarhijskom sustavu i dio su financijskog sustava, a u većini zemalja su dominantne. Supervizija (kontrola) bankarskog sustava u pravilu je rigidnija u odnosu na regulaciju ostalih institucija financijskog sustava.“ (Matić, 2016:211)

„Poslovanje banaka je izrazito regulirano područje. Svrha regulacije banaka je stvoriti dugoročne stabilne uvjete za njihovo poslovanje i preko bankovnog sektora podržati ekonomski razvoj zemlje.“ (Leko i Stojanović, 2018:95) U fokusu složene regulacije je upravljanje rizicima te su utvrđena pravila za adekvatnost kapitala koja znače da kapital banke mora biti usklađen s izloženosti banke rizicima.

Temeljna tri razloga za nadzor financijskih institucija su zaštita potrošača, promicanje stabilnosti sustava i zadržavanje financijske sigurnosti pojedinih institucija (Vašiček, Vašiček, Broz Tominac, 2020:81). Kako su banke među vodećim repozitorijima štednje javnosti, posebno štednje pojedinaca i obitelji, kod njih se većinom ulaže štednja na kratki rok u visoko likvidne depozite ali i dugoročne štednje u obliku mirovinskih računa, gubitak sredstava uslijed bankrota ili kriminala bio bi katastrofalan za mnoge pojedince stoga su kontrole banaka nužne (Rose i Hudgins, 2010:31). Banke podliježu stalnim kontrolama. Nadzornici

kontrolama utvrđuju poštuje li banka propise i odredbe. Ako primjerice banka posjeduje vrijednosne papire ili kredite prevelikog rizika, nadzornik banke može je prisiliti da ih se riješi. Također ako se smatra da je malo vjerojatno da će kredit biti otplaćen, nadzornik može prisiliti banku da ga proglasi bezvrijednim. Ako nakon provedene kontrole banke nadzornik smatra da banka nema dostatan kapital ili da je uključena u nečasne aktivnosti, banka može biti proglašena problematičnom te postati predmetom češćih kontrola (Mishkin, 2010:286).

Nadležna tijela pojedinih država trebaju primjenjivati Načela u superviziji svih bankovnih organizacija. Visok stupanj poštivanja istih trebao bi poduprijeti sveukupnu stabilnost financijskog sustava, ali ne jamči niti sprječava propast pojedinih banaka. Djelotvoran sustav supervizije banaka temelji se na nizu eksternih elemenata: zdrava i održiva makroekonomska politika, dobro razvijena javna infrastruktura, jaka tržišna disciplina, mehanizmi za osiguravanje odgovarajuće razine zaštite bankovnog sustava (Matić, 2016:211).

Poslovanje banaka, prema Zakonu o bankama, podliježe nadzoru kroz analizu financijskih izvještaja te provođenjem izravnog nadzora u bankama. (NN 84/2002, čl.6). „Nadzor poslovanja uključuje nadzor zakonitosti poslovanja banaka, ocjene sposobnosti banaka da upravljaju rizicima u poslovanju te donošenju mjera za uklanjanje utvrđenih nezakonitosti i nepravilnosti.“ (Vašiček, Šimić i Broz Tominac, 2013:19) Nadzor analizom financijskih izvještaja obavljaju zaposlenici HNB-a tako što analiziraju izvješća i ostale podatke koje su im banke dužne dostavljati prema odredbama Zakona o bankama u određenim rokovima. Izravni nadzor se obavlja u prostorijama banaka uvidom u poslovne knjige, isprave i drugu dokumentaciju koja se odnosi na poslovanje banke (Zakon o bankama NN 84/2002, čl.6).

„Izvještaji banaka strogo su propisani i kontrolirani, a njihov regulatorni okvir ponajviše se temelji na Zakonu o kreditnim institucijama i Zakonu o računovodstvu. Međutim, uslijed promjena okruženja dolazi do promjena Međunarodnih računovodstvenih standarda, Baselske regulative i ostalih faktora koji utječu na zakonsku regulativu i proces izvještavanja. Sustav izvještavanja stalno se prilagođava promjenama adekvatnom suradnjom organizacijskih dijelova banke, u čemu najvažniju ulogu imaju računovodstvena i informatička funkcija.“ (Vašiček, Šimić i Broz Tominac, 2013:23) Bitno je da su banke otporne na rizike i krize, što je cilj Baselske regulative i pripadajućih izvještaja, dok se ciljevi financijskog izvještavanja odnose na dobit, plaćanje poreza i uredno poslovanje te da se pruže informacije o financijskom položaju, uspješnosti i promjenama financijskog položaja što se postiže kvalitetnom izradom izvještaja, primjenom zakona i međunarodnih standarda (Vašiček, Šimić, Broz Tominac, 2013:23).

3.2.1. Baselski sporazumi

Preko Direktiva i Uredbi u europski pravni poredak prenesene su odredbe važećih bazelskih sporazuma. „Bazelske sporazume (standarde) izdaje Bazelski odbor za superviziju banaka (BCBS – Basel Committee on Banking Supervision). Odbor nema nadnacionalnu zakonodavnu snagu no njegove preporuke i sporazumi su temelj za izradu nacionalnih i nadnacionalnih bankarskih zakona i regulative.“ (Vašiček, Vašiček i Broz Tominac, 2020:85)

3.2.1.1. Basel I

Basel I je prvi sporazum koji je donesen kao rezultat međunarodne suradnje središnjih banaka okupljenih pod Baselskim Odborom. Svrha ovog dokumenta donesenog 1988. godine bila je očuvanje stabilnosti financijskog tržišta. Regulatorni kapital podijeljen je u dva stupa, ovisno o tome ispunjavaju li određene uvjete u pogledu sposobnosti da apsorbiraju gubitke, kao i njihove trajnosti i zaštite od bankrota. Prvi stup čine manje likvidni oblici kapitala, odnosno kapital s nižim prioritetima otplate u slučaju insolventnosti banke. Drugi stup kapitala obuhvaća ostale, manje pouzdane, oblike kapitala kao što su rezerve koje banka drži u slučaju nemogućnosti naplate izdanih potraživanja. Dakle, banka može koristiti sredstva dobivena kroz drugi stup za isplatu prioritetnijih obveza. Kapital kojeg čini drugi stup lošije je kvalitete nego kapital prvog stupa jer dopušteno uključuje i zaduženje banke. Basel I je regulativa koja propisuje da omjer jamstvenog kapitala i bankovne imovine mora biti najmanje 8% (Peša, Zubak, Mitrović, 2015:98). Basel I imao je pozitivan učinak kroz povećanje kapitala u bankama te je zaustavio negativan trend smanjivanja. Najvažnija preporuka banke bila je ograničiti polugu ili multiplikativni učinak ulaganja financijskih institucija na 12,5 puta veću vrijednost kapitala u njihovim bilancama. Ovo je ograničenje bilo vrlo važno jer su financijske institucije u povijesti imale veliki utjecaj, privlačeći sredstva od ljudi i odobravajući zajmove ne uzimajući u obzir parametre rizika u slučaju nesolventnosti osobe ili tvrtke. Glavni element koji se uzimao u obzir bio je kreditni rizik. Ovaj je sporazum bio vrlo važna prekretnica za bankarski sustav te je stupio u više od 120 zemalja, no sadržavao je neke nedostatke stoga je 2001. godine predložen Basel II (Dostupno na: [Basel I - što je to, definicija i pojam | Rječnik 2024 \(economy-pedia.com\)](#))

3.2.1.2. Basel II

Basel II počeo se primjenjivati 2006. godine. Osnovni cilj ovog sporazuma bio je uskladiti strategiju rizika i vlastitog kapitala banaka na mikrorazini, a na makrorazini to je bilo održavanje sigurnosti i stabilnosti međunarodnog bankovnog sustava. Sporazum je usmjeren povećanju zahtjeva prilikom traženja kredita od financijskih institucija. Uvedena su složenija pravila tj. veća osjetljivost na rizik. Ovdje se razvija pristup tri stupa. Prvi stup se odnosi na minimalne kapitalne zahtjeve te govori o pitanju adekvatnosti obračuna kapitala te se u njemu nastoje ispraviti nedostaci iz Basel I. Drugi stup, koji se odnosi na nadzor nad adekvatnošću kapitala, podrazumijeva održavanje adekvatnosti kapitala, uspostavu okvira za upravljanje rizicima, evaluaciju internih pristupa i usklađenost s regulativom te provođenje supervizorskih mjera. Treći stup, koji se odnosi na tržišnu disciplinu, zahtjeva objavu strukture adekvatnosti kapitala, kvalitativno prezentiranje upravljanja rizicima, kvantitativne objave upravljanja kreditnim, operativnim i tržišnim rizicima te usklađenost objava s zahtjevima MSFI-a. Kroz teći stup nastoji se povećati transparentnost i usporedivost izvještavanja u bankovnim sustavima. Basel II uveo je standardizirani pristup kojim se utvrđuje veličina rizika bazirana na jedinstvenom riziku povezanom sa svim pojedinačnim stavkama imovine banaka. Omogućuje veću osjetljivost na rizike kroz mogućnost korištenja internih modela za upravljanje rizicima, uvodi operativni rizik prilikom izračuna adekvatnosti kapitala te se supervizorima daje zadatak vrednovanja internih procjena adekvatnosti kapitala (Vašiček, Vašiček i Broz Tominac, 2020:87). Basel II koristio je kreditne rejtinge agencije kao što su Standard & Poor`s i Moody`s (Peša, Zubak, Mitrović, 2015:99) „Rejting agencije su poduzeća specijalizirana za ocjenjivanje boniteta i kreditne sposobnosti sudionika financijskog tržišta.“ (Leko i Stojanović, 2018:17)

3.2.1.3. Basel III

Basel III, ujedno i posljednji Basel sporazum, donesen je 2010. godine. Formalno je nazvan Globalni regulatorni okvir za otpornost banaka i bankarskog sustava. Primarni cilj Basel III je poboljšati sposobnost banke da apsorbira gubitke imovine bez da to utječe na ostatak gospodarstva, ostvariti veću transparentnost poslovanja komercijalnih banaka, zaštititi financijsku stabilnost bankarskog sektora kroz više razine kapitala i bolje upravljanje likvidnošću banaka što bi trebalo spriječiti nastanak bankarskih kriza u budućnosti (Vašiček, Vašiček i Broz Tominac, 2020:90). Ovaj sporazum trebao bi dovesti do povećanja kvalitetnog kapitala banaka, povećanja zahtijevane razine kapitala i smanjenje sistemskog rizika.

Basel III predstavio je novi likvidnosni standard koji donosi minimalne likvidnosne zahtjeve sukladno minimalnim kapitalnim zahtjevima. Standard obuhvaća pokazatelje (Vašiček, Vašiček i Broz Tominac, 2020:90):

1. Kratkoročni pokazatelj omjera pokrića likvidnosti
 - definira odnos visoko likvidne imovine u odnosu na neto odljev novca u 30 dana, taj odnos ne smije biti manji od 1
 - cilj je osigurati održavanje primjerene razine visokokvalitetnih likvidnih sredstava koje kreditna institucija može brzo i učinkovito pretvoriti u novac
2. Dugoročni omjer neto stabilnih izvora financiranja
 - Definira se kao odnos između dostupnih i potrebnih iznosa stabilnih izvora sredstava, taj odnos mora biti veći od 1
 - Cilj je osigurati stabilno financiranje kreditne institucije na neodređeno vrijeme u teškim ekonomskim uvjetima na razdoblje duže od godinu dana pri čemu nije dopuštena situacija gdje bi se kreditna institucija financirala kratkoročnim nestabilnim izvorima (npr. međubankovna sredstva), a pritom davala dugoročne kredite (stambeni krediti)

Novim pravilima nastoji se izbjeći nove financijske krize. U ovom sporazumu znatno je ojačan standard kapitalne adekvatnosti i uvedeni su novi koeficijenti, postrožena je definicija jamstvenog kapitala, povećano je pokriće rizika i definiranje minimalne razine financijske poluge (Vašiček, Vašiček i Broz Tominac, 2020:90). U Baselu III, Stup I govori o osnovnom kapitalu koji se sastoji od temeljnog fonda i zadržane dobiti. Mnoge stavke koje su ranije ulazile u izračun kapitala banke isključeni su iz Basela III. Sporazumom se zahtijeva da banke održavaju iznos kapitala koji mora biti minimalno 3% njihove ukupne imovine (koeficijent financijske poluge). Basel III uspoređuje razinu kapitala banke s ukupnom aktivom. Sporazum osigurava da banke zadrže barem minimalni iznos kapitala čime se izbjegava praksa banaka pri kojoj izbjegavaju zadržavanje minimalnog iznosa kapitala. Dakle, financijska poluga osigurava situaciju pri kojoj će banke imati barem neku količinu kapitala koja ih štiti od nepredviđenog gubitka (Peša, Zubak, Mitrović, 2015:100).

3.2.2. Zakon o računovodstvu

U Republici Hrvatskoj je Zakon o računovodstvu glavni zakonski akt kojeg su obvezni primjenjivati trgovačka društva i obveznici poreza na dobit pri vođenju poslovnih knjiga (Vašiček, Vašiček i Broz Tominac, 2020:37). Prema Općim odredbama, članka 1, ovim se Zakonom uređuje primjena standarda financijskog izvještavanja i tijelo za donošenje standarda financijskog izvještavanja, godišnji financijski izvještaji i konsolidacija godišnjih financijskih izvještaja, revizija godišnjih financijskih izvještaja, sadržaj godišnjeg izvješća, javna objava godišnjih financijskih izvještaja i godišnjeg izvješća, Registar godišnjih financijskih izvještaja te obavljanje nadzora (NN 85/24).

3.2.2.1. Međunarodni standardi financijskog izvještavanja

Kao obveznici primjene Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja definiraju se veliki poduzetnici ali i oni čije dionice ili dužnički vrijednosni papiri kotiraju na tržištu kapitala (Belak i Vudrić, 2012:20).

Međunarodni standardi financijskog izvještavanja se u Republici Hrvatskoj primjenjuju od kada je RH postala članicom Europske Unije. „Razvoj MSFI-ja potaknut je procesima ekonomske globalizacije, rastom međunarodne trgovine i tržišta kapitala koji zahtijevaju konstantne promjene u računovodstvenim regulativama država te se u tom smislu nacionalno zakonodavstvo nadopunjuje ili usklađuje s nadnacionalnim računovodstvenim propisima.“ (Vašiček, Vašiček i Broz Tominac, 2020:41) „MSFI-i se stvaraju kroz kruti sustav propisanog postupka i široke međunarodne konzultacije koje uključuju računovođe, financijske analitičare i druge korisnike financijskih izvještaja, poslovnu zajednicu, burze, zakonodavna i regulatorna tijela, akademske krugove i ostale zainteresirane pojedince i organizacije diljem svijeta.“ (Odluka o objavljivanju međunarodnih standarda financijskog izvještavanja, NN 140, 2006)

U Republici Hrvatskoj propisana je primjena MSFI-a Zakonom o računovodstvu. Financijsko izvještavanje po MSFI-evima regulira se Uredbom Europskog parlamenta.

Međunarodne standarde financijskog izvještavanja donosi Odbor za Međunarodne računovodstvene standarde (IASB). MSFI obuhvaćaju Međunarodne standarde financijskog izvještavanja, Međunarodne računovodstvene standarde te tumačenja koja izdaju Odbor za tumačenje međunarodnog financijskog izvještavanja (IFRIC) (Vašiček, Vašiček i Broz Tominac, 2020:41).

Financijsko izvještavanje prema MRS/MSFI neophodno je za transparentno i ujednačeno prikazivanje bilančnih pozicija.

3.2.2.2. Međunarodni računovodstveni standardi

Hrvatska je propisala primjenu Međunarodnih računovodstvenih standarda 1993. sa svrhom da se financijski izvještaji mogu uspoređivati ne samo unutar Hrvatske nego i na međunarodnoj razini (Belak i Vudrić, 2012:18).

Međunarodni računovodstveni standardi su dogovorena pravila o pripremi, priznavanju i prezentaciji računovodstvenih stavki. Razvijeni su s ciljem ujednačenja računovodstvenih propisa na međunarodnoj razini (Belak i Vudrić, 2012:18). U skladu sa promjenama u okruženju oni se stalno mijenjaju i nadopunjavaju. Još od 2001. godine MRS-evi su nadopunjeni Međunarodnim standardima financijskog izvještavanja koje donosi Odbor za međunarodne računovodstvene standarde (HANFA, dostupno na: <https://www.hanfa.hr/getfile/39377/Me%C4%91unnarodni%20ra%C4%8Dunovodstveni%20standardi%20i%20Me%C4%91unnarodni%20standardi%20financijskog.pdf>).

3.2.3. Zakon o bankama

„Zakonom o bankama uređuju se posebni uvjeti za osnivanje, poslovanje i prestanak rada banke te nadzor nad poslovanjem banke., (NN 84/2002, čl.1) Prema ovom Zakonu banka mora biti osnovana kao dioničko društvo u Republici Hrvatskoj te od Hrvatske narodne banke mora dobiti odobrenje za rad. Prema Zakonu o bankama, banka mora organizirati svoje poslovanje i voditi poslovne knjige, poslovnu dokumentaciju te ostale evidencije na način koji omogućuje provjeru posluje li banka u skladu s važećim propisima i standardima. Banka je dužna čuvati knjigovodstvene isprave i dokumente na temelju kojih su izvršena knjiženja u njezinim poslovnim knjigama i to pet godina čuva naloge za plaćanja i druge dokumente platnog prometa, deset godina čuva dokumente na temelju kojih nastaju promjene na imovini, obvezama i potencijalnim obvezama i kapitalu, te knjigovodstvene isprave na temelju kojih su podaci o tim poslovnim promjenama unijeti u poslovne knjige banke (NN 84/2002, čl.102). Također, prema zakonu o bankama, svaka je banka dužna imati stalnu internu reviziju za sva područja poslovanja banke. Interna revizija ovisi o veličini banke, složenosti bankovnih operacija, važnosti revizijske funkcije od strane nadzornog odbora, uprave i menadžmenta (Mijoč, Kovač, Marijanović, 2011:258). Osim unutarnje revizije banke su obveznici revizije godišnjih financijskih izvještaja koje banka dostavlja Hrvatskoj narodnoj banci na uvid.

Članovi uprave banke moraju voditi računa da banka posluje u skladu s pravilima o upravljanju rizicima, praćenje rizika kojima je banka izložena u svom poslovanju, sustavno praćenje, procjenu i strategiju održavanja adekvatne razine kapitala, funkcioniranje sustava unutarnjih kontrola za sva područja poslovanja banke, da banka vodi poslovne i druge knjige te poslovnu dokumentaciju, sastavlja knjigovodstvene dokumente, da banka izvještava HNB u skladu s ovim Zakonom i propisima te da provodi mjere nadložene od HNB-a (Zakon o bankama, NN 84/2002, čl 27). Uprava banke dužna je prema Zakonu o bankama obavijestiti nadzorni odbor ukoliko dođe do ugroženosti likvidnosti ili solventnosti banke, ako nastupe okolnosti za prestanak ili oduzimanje odobrenja za pružanje bankovnih usluga ili zabranu obavljanja pojedinih bankovnih poslova ili ako jamstveni kapital banke padne ispod iznosa minimalnog kapitala. Nadzorni odbor daje suglasnost upravi na poslovne politike banke, na financijske planove banke te na okvirni godišnji program rada unutarnje revizije (NN 84/2002, , čl.31)

3.2.4. Zakon o kreditnim institucijama

Zakon o kreditnim institucijama primjenjuje se od 1. siječnja 2014. godine a donosi ga Hrvatski sabor. Temeljni je akt koji uvodi opsežne promjene u regulativu bankarskog tržišta i poslovanja kreditnih institucija. Ovaj Zakon kreditnu instituciju definira kao pravnu osobu koja je od nadležnog tijela dobila odobrenje za rad, a čija djelatnost podrazumijeva prikupljanje depozita i drugih povratnih sredstava te plasiranje istih u kredite za svoj račun (Leko i Stojanović, 2018:340). Kreditna se institucija može osnovati kao banka, štedna banka ili stambena štedionica. Njime se regulira najznačajniji segment domaćeg tržišta. Zakonom o kreditnim institucijama uređuju se uvjeti za osnivanje, poslovanje i prestanak rada kreditnih institucija te supervizija njihova poslovanja, uvjeti pod kojima pravne osobe sa sjedištem izvan Republike Hrvatske mogu pružati bankovne ili financijske usluge u Republici Hrvatskoj i javna objava od strane Hrvatske narodne banke na području bonitetne regulative i supervizije kreditnih institucija (159/13, 19/15, 102/15, 15/18, 70/19, 47/20, 146/20, 151/22, 2023) Prema članku 11 Zakona o kreditnim institucijama HNB propisuje mjere, procjenjuje primjerenost minimalnih vrijednosti gubitaka zbog nastanka statusa neispunjavanja obveza te je nadležno tijelo za kreditne institucije. Prema ovom zakonu, odobrenje za rad bankama daje Hrvatska narodna banka, isto tako ona ga ima pravo oduzeti. Nakon što banke dobiju odobrenje za rad one se mogu upisati u sudski registar i početi sa svojim radom. Kreditna

institucija koja ima sjedište u Republici Hrvatskoj dužna je sastavljati i dostaviti financijske i druge izvještaje Hrvatskoj narodnoj banci.

3.2.4.1. Direktiva CRD IV

Od kada je Republika Hrvatska postala punopravna članica Europske Unije, postala je obveznica primjene zakonodavnog okvira EU-a. Zakon o kreditnim institucijama u potpunosti se prilagodio te uvažio Direktivu Capital Requirement Directive IV (CRD IV). To podrazumijeva usklađivanje zakonodavnog okvira na području djelatnosti kreditnim institucija i investicijskih društva sa europskim zakonima i propisima (Vašiček, Vašiček i Broz Tominac, 2020:81). Direktiva CRD IV sastoji se od područja pokretanja i obavljanja poslovanja, prudencijalnog nadzora, zaštitnih slojeva kapitala, korporativnog upravljanja te sankcija.

3.3. Ključne institucije za financijsko izvještavanje banaka

U Republici Hrvatskoj nekoliko institucija ima ključnu ulogu u nadzoru, regulaciji i upravljanju financijskim izvještavanjem banaka koje osiguravaju da su banke u skladu sa zakonodavnim okvirom i da se financijskim izvještajima prikazuju istinite i fer vrijednosti na način koji će biti razumljiv njihovim korisnicima. Korisnici moraju biti u mogućnosti iz prezentiranih financijskih izvještaja očitati financijski položaj i uspješnost poslovanja banke

3.3.1. Odbor za međunarodne standarde financijskog izvještavanja

Odbor za međunarodne računovodstvene standarde (IASB - International Accounting Standards Board) je neovisno međunarodna organizacija koja izrađuje i odobrava Međunarodne standarde financijskog izvještavanja (IFRS). Cilj ovih standarda je uskladiti financijsko izvještavanje na globalnoj razini, kako bi izvještaji bili razumljivi, usporedivi i relevantni na međunarodnom tržištu. IASB je ključan za sami razvoj financijskog izvještavanja. „IASB se obvezao razvijati, u javnom interesu, jedan skup visoko kvalitetnih, globalnih računovodstvenih standarda koji zahtijevaju transparentne i usporedive informacije u općenamjenskim financijskim izvještajima.“ (Odluka o objavljivanju međunarodnih standarda financijskog izvještavanja, NN 140, 2006) IASB ima isključivu odgovornost za donošenje međunarodnih standarda koji se primjenjuju diljem svijeta (Odluka o objavljivanju međunarodnih standarda financijskog izvještavanja, NN 140, 2006). To omogućuje usporedbu financijskih informacija na globalnoj razini što smanjuje prepreke međunarodnim investicijama i poslovanju. Standardi koje IASB postavlja pomažu u transparentnosti i pouzdanosti financijskog izvještavanja kroz točne, relevantne i razumljive informacije čime

dolazi do povjerenja investitora, kreditora i javnosti. Pravila o priznavanju prihoda, vrednovanju imovine i obveza, izvještavanju o novčanim tokovima i drugim aspektima financijskog upravljanja dovode do poboljšanja kvalitete financijskih izvještaja. IASB-ovi standardi su podrška regulatornim tijelima jer standardizirani sustavi olakšavaju nadzor i osiguranje usklađenosti s lokalnim i međunarodnim propisima. IASB ujedno razvija i nove standarde kako bi se prilagodio promjenama u okolini i kako bi ti standardi bili relevantni i učinkoviti. (Deloitte, dostupno na: <https://www.iasplus.com/en>) Odbor za standarde financijskog izvještavanja osnovan je na temelju Zakona o računovodstvu. Sastoji se od 11 članova koje na prijedlog ministra financija imenuje i razrješava Vlada Republike Hrvatske na mandat od 5 godina.

Zaklada IFRS je neprofitna organizacija pod kojom djeluje IASB. Odgovorna je za nadzor i upravljanje razvojem međunarodnih standarda financijskog izvještavanja, poznatih kao IFRS standardi. Cilj zaklade je razviti jedinstveni skup visokokvalitetnih, razumljivih, provedivih i globalno prihvaćenih standarda financijskog izvještavanja koji se temelje na jasnim načelima. Ti standardi zahtijevaju visokokvalitetne, transparentne i usporedive informacije u financijskim izvještajima kako bi te informacije koristile ulagačima i korisnicima financijskih informacija da donesu ekonomske odluke. (Deloitte, dostupno na: <https://www.iasplus.com/en>)

3.3.2. Hrvatska narodna banka

Hrvatska narodna banka središnja je banka Republike Hrvatske. „Središnja banka najvažnija je monetarna institucija i vrhovna novčana vlast svake suvremene države. Po svojim obilježjima, zadaćama, ovlastima i odgovornostima ona se bitno razlikuje od poslovnih banaka i od svih drugih financijskih institucija jer kontrolira zakonima i vlastitom regulacijom uspostavljeni novčani, kreditni sustav i sustav kreditnih institucija države u kojoj djeluje.“ (Leko i Stojanović, 2018:45) Položaj HNB-a u financijskom i gospodarskom sustavu poprilično je važan jer ona nadzire rad banaka u Republici Hrvatskoj. Glavni cilj HNB-a je održavanje povjerenja u hrvatski bankovni sustav te promicanje i očuvanje sigurnosti i stabilnosti bankarskog sustava (Vašiček, Vašiček i Broz Tominac, 2020:151). Također, HNB donosi i podzakonske propise kojima se uređuje računovodstvo, financijsko izvještavanje

banaka i određuje koje izvještaje i podatke su joj banke dužne dostaviti te koji su rokovi dostave istih (Vašiček, Šimić i Broz Tominac, 2013:18). Prema Zakonu o bankama HNB u obavljanju svoje nadzorne funkcije kroz analizu izvješća i informacija, uz to ocjenjuje zakonitost i pravilnost poslovanja banke, njezinu sposobnost upravljanja rizicima u poslovanju, nalaže supervizorske mjere za otklanjanje utvrđenih nezakonitosti, nepravilnosti i poboljšanja stanja u banci te izdaje mišljenja, odobrenja i suglasnosti. (NN, 84/2002, čl.6)

U većini ekonomija središnja banka ima dvojaku ulogu: provodi monetarnu politiku i kontrolira bankarski sustav. „Kontrola banaka je širok i opsežan posao koji se ne zaustavlja samo na kontroli pojedinih stavka bilance banke. Kontrola banaka podrazumijeva da Središnja banka kontrolira sve aspekte poslovanja banaka: od kvalitete aktive i pasive do uporabe adekvatnog softvera.“ (Gregurek i Vidaković, 2015:479). Središnja banka određuje koliko će novca biti u ekonomiji, kako će taj novac izgledati i tko će ga tiskati čime provodi monetarnu politiku. „Značenje novca za banke je u tome što se novac u obliku depozita i kredita nalazi u aktivni i pasivi bilance. To znači da kada središnja banka određuje količinu novca u ekonomiji, de facto izravno određuje i veličinu bilance banaka u ekonomiji.“ (Gregurek i Vidaković, 2015:388) „Osnovna zadaća najvećeg broja današnjih središnjih banaka je trajno održavanje stabilnih cijena, tj. prihvatljivih stopa inflacije.“ (Leko i Stojanović; 2018:46)

HNB ima propisane i definirane politike i procedure koje bankama služe kao smjernice kojih se moraju pridržavati. U slučaju da banke ne poštuju iste, HNB ima ovlasti određenim mjerama ispraviti poslovanje banke, također ima ovlasti i poduzeti strože mjere kao što su naplata novčane kazne, oduzimanje ovlasti za poslovanje ili smanjiti članove uprave.

HNB podzakonskim propisima određuje podatke i izvještaje koje su joj kreditne institucije dužne dostaviti, osim toga nužno je i dostavljanje podataka na zahtjev. Pravilna izrada izvještaja od strane banaka pridonosi boljem i kvalitetnijem nadzoru bankarskog sektora i sigurnijem i stabilnijem bankovnim, financijskom te gospodarskom sustavu (Vašiček, Šimić i Broz Tominac, 2013:23).

Banke su obvezne popuniti te dostaviti Statistička izvješća za određena razdoblja u propisanim rokovima Hrvatskoj narodnoj banci. Statistička izvješća koriste se za izradu makroekonomske monetarne statistike i analizu financijskog stanja banaka nad kojima HNB ima nadzor. Postoje Odluke o statističkom izvješću banke te Upute za statističko i bonitetno

izvještavanje prema kojima se izvješća izrađuju (Vašiček, Šimić i Broz Tominac, 2013:18). Hrvatska narodna banka, prema Odluci dostavljanja izvješća o kamatnim stopama banaka na kredite i depozite također obvezuje banke da popune i dostave izvještaj HNB-u za potrebe monetarne statistike odnosno izrade statistike kamatnih stopa. (Vašiček, Šimić i Broz Tominac, 2013:18) Hrvatska narodna banka je donijela Odluku o adekvatnosti jamstvenog kapitala kreditnih institucija koja obvezuje kreditne institucije da izvještavaju HNB o jamstvenom kapitalu i kapitalnim zahtjevima za kreditni, tržišni i operativni rizik. Također HNB obvezuje kreditne institucije na izvještavanje o stanju plasmana i izvanbilančnih obveza klasificiranja u rizične skupine. HNB je također donijela Odluku o upravljanju likvidnosnim te kamatnim rizikom. Donesena je i Odluka o sadržaju revizije u kreditnim institucijama kojom se uređuju sadržaj revizije te izvješća koja se dostavljaju u HNB. Prema Odluci o velikim izloženostima kreditnih institucija nalaže bankama se nalaže izrada izvještaja za HNB kojim će banke izvještavati o svakoj velikoj izloženosti (Vašiček, Šimić i Broz Tominac,2013:20).

„Odlukom o obvezi dostavljanja Izvješća o podacima platnog prometa propisuje se Izvješće o podacima platnog prometa te se određuju obveznici, način i rokovi njegova sastavljanja i dostavljanja Hrvatskoj narodnoj banci. Izvješće sadrži podatke o izvršenim bezgotovinskim plaćanjima, podatke o izvršenim gotovinskim plaćanjima, podatke o transakcijskim računima platnog prometa, podatke o infrastrukturi za obavljanje poslova platnog prometa, podatke o platnim karticama i ostale podatke na temelju kojih HNB prati razvoj prometa u zemlji.“ (Vašiček, Šimić i Broz Tominac, 2013:22)

3.3.3. Europska središnja banka

„Europska središnja banka (ESB) stožerna je monetarna institucija ekonomske i monetarne unije i predstavlja jezgru Europskog sustava središnjih banaka te Eurosustava. Svoje funkcije ostvaruje izravno ili preko nacionalnih središnjih banaka.“ (Leko, Stojanović, 2018:52) Banke slijede stroge regulatorne zahtjeve koje je postavila Europska središnja banka kako bi osigurale pouzdanost i usporedivost financijskih izvještaja te pravovremeno identificirale rizike i slabosti te korektivno djelovale na njih.

„Koncept centraliziranog nadzora banaka od strane središnje banke je široko prihvaćen u svijetu, a ulaskom RH u EU, HNB preuzima i obveze supervizije definirane Uredbama EU i zahtjevima Europske središnje banke.“ (Vašiček, Vašiček, Broz Tominac, 2020:151) 10. srpnja 2020. godine Upravno vijeće Europske središnje banke (ESB) donijelo je odluku o uspostavi

bliske suradnje s Hrvatskom narodnom bankom. Od 1. listopada 2020. ESB je nadležna za izravni nadzor značajnih institucija u Republici Hrvatskoj za zajedničke postupke za sve nadzirane subjekte (Europska središnja banka, dostupno na: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/home/html/index.hr.html>). Hrvatska narodna banka i Europska središnja banka izvršavaju svoje zadaće unutar jedinstvenog nadzornog mehanizma te u izvršavanju svojih zadataka HNB surađuje sa Europskom središnjom bankom. Pod nadzorom ESB-a, poslovne bake obvezne su pridržavati se pravila koja osiguravaju točnost i transparentnost financijskih izvještaja.

Europska središnja banka razvila je dva okvira za izvještavanje, a to su (Bellairs i Bradley, 2022, dostupno na: <https://www.bdo.co.uk/en-gb/insights/industries/financial-services/what-is-finrep>) :

- Zajednički standardi izvještavanja (COREP) koji određuju potrebne informacije o kapitalu te se primjenjuju na sve kreditne institucije i investicijske tvrtke. Uredba zahtijeva predloške o izvještavanju o adekvatnosti kapitala, kreditnim rizicima, solventnosti grupe, tržišnom i operativnom riziku. Ova izvješća moraju se podnositi na mjesečnoj i tromjesečnoj osnovi Državnom nadzornom tijelu.
- Standardi financijskog izvještavanja (FINREP) koji specificiraju potrebne financijske informacije te se primjenjuju na sve kreditne institucije koje konsolidiraju svoja financijska izvješća koja se temelje na MSFI. Predlošci uključuju bilancu, rdg, sveobuhvatnu dobit i kapital, objavljivanje financijske imovine i obveza, izvanbilančne podatke aktivnosti te objavljivanje nefinancijskih instrumenata.

Europska središnja banka provodi povremene stres testove kako bi provjerila otpornost banaka na različite financijske šokove, u ovim testovima financijski izvještaji su vrlo važni jer omogućuju ESB-u identificiranje potencijalnih rizika koji se odnose na likvidnost, kapital i imovinu banke.

3.3.4. FINA

Financijska agencija (FINA) nema regulatornu i nadzornu funkciju kao HNB ili ESB no ima važnu ulogu u tehnološkoj i administrativnoj podršci obrade podataka. Financijski izvještaji, konsolidirani financijski izvještaji, godišnja izvješća i konsolidirana godišnja izvješća te izvješća revizora dostavljaju se Financijskoj agenciji u Registar financijskih izvještaja te se javno objavljuju. Registar godišnjih financijskih izvještaja glavni je izvor informacija o poslovnim rezultatima odnosno uspješnosti poslovanja i financijskom položaju svih

obveznika poreza na dobit. U Registru se nalaze svi financijski podaci obveznika predaje godišnjih financijskih izvještaja. RGFI je ustrojen kao javna elektronička knjižnica hrvatskog gospodarstva kojoj može pristupiti bilo tko. U registru se mogu pronaći podaci iz financijskih izvještaja od 2002. godine pa na dalje (FINA, 2021, dostupno na: <https://rgfi.fina.hr/IzvjestajiRGFI.web/main/oregistru.jsp>).

3.4. Važnost transparentnosti financijskih izvještaja banaka

Za banke je vrlo važna transparentnost njihovih financijskih izvještaja, odnosno vrlo je važno da informacije od javnog interesa budu dostupne. „Transparentnost znači da središnja banka općoj javnosti i tržištima otvoreno, jasno i pravodobno pruža sve bitne informacije o svojoj strategiji, procjenama i odlukama u pogledu politika, kao i svojim postupcima.“ (Europska središnja banka, dostupno na: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/our-values/transparency/html/index.hr.html>)

Transparentnost se danas smatra ključnom, posebice u okviru monetarne politike banaka. Kroz transparentnost se povećava odgovornost u obavljanju javnih funkcija, smanjuje se korupcija te se omogućuje kontrola i donošenje kvalitetnijih odluka. Da bi se to postiglo banke sastavljaju odgovarajuće financijske izvještaje. Bilanca je temeljni financijski izvještaj koji prikazuje financijski položaj odnosno sigurnost poslovanja, račun dobiti i gubitka prikazuje uspješnost poslovanja, izvještaj o novčanim tokovima prikazuje promjene koje se dešavaju u financijskom položaju a bilješke daju dodatna pojašnjenja pojedinih stavaka financijskih izvještaja.

Kako su banke strogo regulirane institucije, transparentni financijski izvještaji omogućuju regulatornim tijelima provjeru usklađenosti banke sa relevantnim zakonima i propisima. Također transparentni financijski izvještaji omogućuju procjenu rizika za zainteresirane strane te sprječavanje prijevara, neetičnih ponašanja ili lošeg upravljanja unutar banke.

Transparentni financijski izvještaji temelj su sigurnog i stabilnog bankovnog sustava. Objavljivanjem transparentnih izvještaja ostvaruje se učinkovita komunikacija s javnošću i to dovodi do stvaranja povjerenja klijenata i investitora te im omogućava donošenje odluka o plasiranju svog novca. Ukoliko banka ne objavi točne i razumljive informacije o svom financijskom položaju, tada gubi povjerenje i njezino poslovanje može biti narušeno. Transparentnost banci osigurava dugoročnu održivost odnosno omogućava joj izgradnju

reputacije što je ključno za njezin uspjeh. Banke koje imaju izgrađenu reputaciju privlače više poslovnih prilika te su u boljem financijskom položaju.

Korisnici informacija mogu biti ulagači kojima je cilj ostvariti određeni prihod, zaposlenici koji procjenjuju sposobnost nagrađivanja, zajmodavci koji procjenjuju hoće li zajmovi i kamate biti pravodobno plaćeni, klijenti koji su zainteresirani za nastavak poslovanja, vlada koja vodi brigu o ekonomskoj stabilnosti i slično. Zato su kvalitativna obilježja financijskih izvještaja vrlo bitna jer ona informacije predočene u financijskim izvještajima čine upotrebljivima za korisnike. „Četiri su takva načelna kvalitativna obilježja: razumljivost, važnost, pouzdanost i usporedivost. Razumljivost podrazumijeva da su financijski izvještaji sastavljeni na način koji je razumljiv korisnicima. Pod važnošću se razumije korisnost informacija sadržanih u financijskim izvještajima pri donošenju poslovnih odluka. Povezano s pitanjem važnosti informacija razmatra se i značajnost, pa se kaže da je informacija značajna kao njezino izostavljanje ili krivo izvješće može utjecati na odluke korisnika koje su ovi donijeli na temelju financijskih izvještaja. U kontekstu pouzdanosti informacija postavljaju se sljedeći zahtjevi: vjerno predočavanje, suština važnija od oblika, neutralnost, razboritost, potpunost. Sljedeće bitno kvalitativno obilježje financijskih izvještaja je usporedivost.“ (Lutinsky, et.al., 2010:543)

Informacije koje se prezentiraju u izvještajima moraju biti istinite i objektivne što se potvrđuje revizijom. Revizija igra ključnu ulogu u transparentnosti financijskih izvještaja.

3.4.1. Revizija financijskih izvještaja banaka

„Revizija je postupak ispitivanja i ocjene financijskih izvješća te podataka i metoda koje su primjenjivane pri sastavljanju financijskih izvješća, na temelju kojih se daje stručno mišljenje o realnosti i objektivnosti stanja imovine, kapitala, obveza i rezultata poslovanja. Revizija se bavi ispitivanjem organiziranosti poslovnih funkcija, načina donošenja poslovnih odluka i funkcioniranja informacijskog sustava.“ (Gregurek i Vidaković, 2015:317) Prema Zakonu o reviziji, obvezi revizije financijskih izvještaja svake godine u pravilu podliježu srednji i veliki poduzetnici (Lutinsky, et.al., 2010:546). Cilj revizije je smanjiti rizike i stvoriti dodatnu vrijednost.

Prema Odluci o reviziji financijskih izvješća i poslovnih funkcija banke, pod revizijom se podrazumijeva (NN 17/2003, opće odredbe):

- 1) Revidiranje temeljnih financijskih izvješća koje banka sastavlja na osnovi Zakona o računovodstvu i Međunarodnih računovodstvenih standarda, koje su namijenjene vanjskim korisnicima, uključujući i Hrvatsku narodnu banku
- 2) Provjera pravilnosti, točnosti i potpunosti posebnih financijskih izvješća koje banka sastavlja na osnovi podzakonskih akata Hrvatske narodne banke
- 3) Ocjenjivanje organizacije i djelotvornosti poslovnih funkcija te kvalitete općih akata banke i njihove primjene te pridržava li se banka pravila o upravljanju rizicima i funkcioniranju interne revizije te o informacijskom sustavu banke

„Odlukom o sadržaju revizije u kreditnim institucijama uređuje se sadržaj revizije u kreditnim institucijama te izvješća koja se dostavljaju u HNB. Revizijom izvješća koja se dostavljaju u HNB revizorsko društvo je dužno provjeriti pravilnost, točnost i potpunost izvješća. Na temelju revizije revizorsko društvo dužno je sastaviti revizorsko izvješće o obavljenoj reviziji za potrebe Hrvatske narodne banke koje mora sadržavati zasebne ocjene po propisanim domenama. Revizorskim izvješćima prilažu se i financijski izvještaji koji su bili predmetom revidiranja“ (Vašiček, Šimić i Broz Tominac, 2013:21)

Revizija temeljnih financijskih izvještaja obavlja se u skladu sa Zakonom o reviziji, Međunarodnim revizijskim standardima i Kodeksom profesionalne etike revizora. Revizijom se ispituju podaci i metode koje se primjenjuju pri njihovu sastavljanju na temelju čega revizor daje stručno mišljenje o realnosti i objektivnosti stanja imovine, obveza, kapitala, novčanog toka i rezultata poslovanja. Pri planiranju i provođenju revizije, ovlaštenu revizor samostalno odlučuje o opsegu obuhvata pregleda pojedinačnih dokumenata i ispitivanja pojedinačnih poslovnih događaja (Odluka o reviziji financijskih izvješća i poslovnih funkcija banke, NN 17/2003, III. Temeljna financijska izvješća).

„Kao rezultat procesa revizije financijskih izvještaja u kojem je prikupljeno dovoljno odgovarajućih dokaza, revizor sastavlja revizorovo izvješće. U tom smislu revizorovo izvješće predstavlja formalnu komunikaciju revizora s korisnicima financijskih izvještaja i zaključak revidiranih financijskih izvještaja.“ (Lutitsky, et.al., 2010:550). Odjeljak u kojem se izražava mišljenje najbitniji je dio revizorovog izvješća. Postoje dvije vrste revizorovog izvješća: 1) standardno pozitivno izvješće, 2) modificirano revizorovo izvješće. Ukoliko se govori o standardnom pozitivnom izvješću, ono ukazuje na pozitivan i fer prikaz financijskog položaja. Revizor će izraziti negativno mišljenje, mišljenje s rezervom ili će se revizor suzdržati od izražavanja mišljenja u situacijama kada dolazi do nesuglasja s menadžmentom ili kada je obujam ispitivanja ograničen (Lutitsky, et.al., 2010:552). „Krajnji cilj revizije

financijskih izvještaja je objektivno iznošenje mišljenja o tome jesu li financijski izvještaji sastavljeni u skladu s računovodstvenim načelima i politikama, odnosno MSFI-ima i MRS-ima.“ (Vašiček, Vašiček i Broz Tominac, 2020:149)

Banke su Hrvatskoj narodnoj banci dužne dostaviti svoja revidirana financijska izvješća u roku od 15 dana od datuma objavljivanja izvješća, a najkasnije u roku od četiri mjeseca nakon isteka poslovne godine za koju se izvješće sastavlja. Potrebna je i javna objava na stranicama banke i u Registru financijskih izvještaja. Ta izvješća moraju biti potpisana od strane ovlaštenog i odgovornog revizora za reviziju banke. Ako prema Odluci o reviziji financijskih izvještaja i poslovnih funkcija banke, Hrvatska narodna banka utvrdi da mišljenje, odnosno ocjena ovlaštenog revizora o financijskim izvješćima nije relevantna te se ne temelji na stvarnim i objektivnim činjenicama, HNB može odbiti izvješća te zatražiti od banke da imenuje drugog ovlaštenog revizora koji će obaviti reviziju, ocijeniti financijske izvještaje te sastaviti novo izvješće (NN 17/2003; I. obveza izvješćivanja i razmjena informacija).

Razlozi odbijanja financijskih izvještaja (Vašiček, Vašiček i Broz Tominac, 2020:150):

- Nisu sastavljeni u skladu s odredbama propisa kojima se uređuju struktura i sadržaj godišnjih financijskih izvještaja kreditnih institucija
- Nisu sastavljeni u skladu s primjenjivim okvirom financijskog izvještavanja odnosno odredbama o primjeni međunarodnih računovodstvenih standarda
- Dostavljeni financijski izvještaji nisu međusobno usklađeni ili nisu računski i logički ispravno sastavljeni

Također se u bankama provodi i interna revizija, ta je odluka uređena Zakonom o bankama te je prema njemu svaka banka u Republici Hrvatskoj dužna osigurati internu reviziju za sva područja poslovanja banke (Mijoč, Kovač i Matijanović, 2011:258). Djelokrug rada interne revizije u mnogim bankama je uređen pravilnikom o unutarnjem ustroju banke kojim se utvrđuju ovlasti i odgovornosti radnika interne revizije (Mijoč, Kovač i Matijanović, 2011:257). Interna revizija mora biti neovisna i objektivna i svoje zadatke mora obavljati profesionalno bez uplitanja druge strane.

4. FINANCIJSKO IZVJEŠTAVANJE U BANKARSTVU I SPECIFIČNOSTI NA PRIMJERU ZAGREBAČKE BANKE D.D.

„Financijsko izvještavanje banaka je kompleksno, a što proizlazi iz značaja banaka u gospodarstvu, obilježja poslovanja banaka i potreba raznih subjekata za informacijama o poslovanju banaka.“ (Vašiček, Vašiček i Broz Tominac, 2020:133) Financijski izvještaji nositelji su računovodstvenih informacija te pokazatelji financijskog položaja i uspješnosti poslovanja. Temeljni godišnji financijski izvještaji koje su banke u Hrvatskoj dužne sastaviti prema Zakonu o računovodstvu jesu bilanca, račun dobiti i gubitka, izvještaj o novčanom toku, izvještaj o promjenama kapitala te bilješke koje se prilažu uz financijske izvještaje (NN 85/24, čl.18, 2024). „Svi ti izvještaji međusobno su povezani i upućeni jedni na druge. Neki su statističkog karaktera jer pokazuju situaciju u određenoj točki vremena, a drugi pokazuju promjene ekonomskih kategorija u određenom razdoblju te stoga imaju dinamički karakter. Promatrani zajedno, u međusobnoj interakciji govore o „zdravstvenom stanju“ nekog poduzeća.“ (Tintor, 2020:86) „Financijski izvještaji predstavljaju završnu fazu računovodstvenog procesiranja podataka i pojavljuju se kao nositelji računovodstvenih informacija.“ (Žager, et.al., 2016:34) Oblik i sadržaj financijskih izvještaja propisuje HNB.

U ovom poglavlju biti će analizirani temeljni financijski izvještaji Zagrebačke banke te izračunati pojedini financijski pokazatelji i skupni ili sintetički pokazatelji. Analiza financijskih izvještaja koja se još naziva i financijskom analizom, usmjerena je na kvalitativne financijske informacije kao što su vrijednosni i novčani podaci i informacije (Lutitsky, et.al., 2010:558). Analiza financijskih izvještaja mora obuhvatiti analizu financijskih rezultata, financijskih uvjeta, financijske strukture i promjena u financijskoj strukturi, pomoću informacija iz analize stvara se informacijska podloga za potrebe upravljanja i odlučivanja. U procesu analize financijskih izvještaja koriste se razni postupci koji se temelje na raščlanjivanju i uspoređivanju. Komparativni financijski izvještaji podloga su za provedbu horizontalne analize te se razmatraju u kontekstu uspoređivanja. „Horizontalnom analizom nastoji se uočiti dinamika i tendencija promjena pojedinih pozicija temeljnih financijskih izvještaja.“ (Lutitsky, et.al., 2010:560) Zaključci o poboljšanju, stagniranju ili smanjivanju određenih računovodstvenih kategorija najbolje se mogu izvesti iz komparacije kroz nekoliko uzastopnih godina. Na temelju uočavanja tih promjena prosuđuje se kakva je uspješnost i sigurnost poslovanja (Žager i Mališ, 2013:95). Strukturni financijski izvještaji služe kao podloga za provedbu vertikalne analize te se razmatraju u kontekstu raščlanjivanja. „Vertikalna analiza omogućuje uvid u strukturu financijskih izvještaja.“ (Lutitsky, et.al.,

2010:560) Vertikalna analiza podrazumijeva uspoređivanje podataka na način da se primjerice, kada se analizira bilanca, aktiva i pasiva izjednače sa 100 a sve ostale pozicije aktive i pasive se prikazuju u postotnom udjelu ukupna aktive ili pasive (Žager i Mališ, 2013:97).

Za analizu se također koriste pokazatelji, skupine pokazatelja, sustavi pokazatelja i zbrojni ili sintetički pokazatelji. „Pokazatelje obično promatramo kao nosioce informacija koje su potrebne za upravljanje poslovanjem i razvojem poduzeća. Dakle, pokazatelji se formiraju i računaju upravo zbog toga da bi se stvorila informacijska podloga za donošenje određenih poslovnih odluka.“ (Lutilsky, et.al., 2010:560) „Dobro upravljanje podrazumijeva da su u poslovanju zadovoljena dva kriterija, i to kriterij sigurnosti (likvidnost, financijska stabilnost i zaduženost) i kriterij uspješnosti, tj. efikasnosti (profitabilnost, tj. rentabilnost)“ (Žager i Mališ, 2013:96) Zbog svoje specifičnosti u odnosu na ostale gospodarske subjekte, banke provode analizu svojih izvještaja na temelju posebnih pokazatelja, a oni se dijele u 4 skupine: pokazatelji odnosa u bilanci banke, pokazatelji odnosa u računu dobiti i gubitka, pokazatelji profitabilnosti i pokazatelji investiranja (Žager, et.al., 2020:349).

S obzirom na prilagođene poslovne modele, specifičnosti poslovanja, diversificiranu ponudu proizvoda i usluga, znanje, tehnologiju i slično, pretpostavlja se da velike banke lakše i češće ostvaruju bolje pokazatelje u odnosu na male banke (Tuškan Sjauš i Zubanović, 2021:206). Zagrebačka banka se ubraja u velike banke pošto je njezina aktiva veća od 5% aktive bankarskog sektora Republike Hrvatske.

Za potrebe ovog rada koristit će se godišnji revidirani i konsolidirani financijski izvještaji Zagrebačke banke d.d. iz 2022. i 2023. godine.

4.1. Općenito o Zagrebačkoj banci

Zagrebačka banka d.d. trgovačko je društvo osnovano na neodređeno vrijeme. Prepoznatljiva je kao vodeća je banka u Hrvatskoj. Zagrebačka banka članica je UniCredita, paneuropske komercijalne banke, koja ima jedinstvenu ponudu usluga u Italiji, Njemačkoj, srednjoj i istočnoj Europi. Kao članica Grupe, Banka je dužna postupati sukladno smjernicama koje donosi UniCredit S.p.A. (matično društvo) u ispunjavanju nadzornih i koordinacijskih dužnosti s ciljem da se očuva financijska stabilnost Grupe. (Statut Zagrebačke banke, čl.7, dostupno na: <file:///C:/Users/Korisnik/Downloads/883-statut-zagrebacke-banke-04-2023.pdf>).

Misija Zagrebačke banke je stvoriti novu vrijednost za svoje klijente te postići razvoj zajednica. (ZABA, dostupno na: <https://www.zaba.hr/home/o-nama/o-nama/pregled>). Vizija Zagrebačke banke je biti uspješna paneuropska komercijalna banka s jednostavnim bankarskim poslovnim modelom koja će pružati usluge klijentima kroz jedinstvenu prodajnu mrežu rasprostranjenu u zapadnoj, srednjoj i istočnoj Europi, a cilj je zadržati vodeću poziciju na tržištu, izgraditi dugoročno partnerstvo s dionicima i poduprijeti vrijedne inicijative (ZABA, dostupno na: <https://www.zaba.hr/home/o-nama/o-nama/pregled>).

Zagrebačka banka započela je s poslovanjem 1914. godine pod imenom Gradska štedionica te je 1946. preimenovana u Gradsku štedionicu Zagreb. Potkraj 70-ih osnivači Kreditne banke Zagreb i Jugobanke udružuju se u Zagrebačku banku koja 1989. postaje prva banka u bivšoj državi koja je organizirana kao suvremeno dioničko društvo. Glavno sjedište je na Trgu bana Josipa Jelačića u Zagrebu u prostorima zaštićenog spomenika kulture – zgrade Gradske štedionice. (ZABA, dostupno na: <https://www.zaba.hr/home/o-nama/o-nama/pregled>). Zagrebačka banka ima tržišni udio od 26% na domaćem bankarskom tržištu te zauzima vodeće mjesto.

Sustav upravljanja i kontrole jednorazinski je model koji podrazumijeva postojanje Upravnog odbora, koji je zadužen za strateški nadzor, te Odbora za reviziju, koji obavlja posebne kontrolne funkcije te obavlja dužnosti Nadzornog tijela. (ZABA, dostupno na: <https://www.unicreditgroup.eu/en/governance/our-governance-system.html>).

Temeljni kapital banke iznosi 850.068.230,00 eura i u cijelosti je uplaćen. Kapital je podijeljen na 320.241.955 redovnih dionica bez nominalnog iznosa. Dividende se svim dioničarima banke obračunavaju i plaćaju u skladu s Odlukom o izmjeni i dopuni Odluke o izdavanju dionica i emisije. (Statut Zagrebačke banke, čl.9 i čl.10, dostupno na: <file:///C:/Users/Korisnik/Downloads/883-statut-zagrebacke-banke-04-2023.pdf>).

Banka osigurava redovito, pravodobno, objektivno, istinito, potpuno i pristupačno izvješćivanje za dioničare i korisnike usluga, u skladu s aktima Banke i zakonom. Uprava određuje način izvješćivanja, odabir medija te osobu za odnose s javnošću, koja odgovara upravi (Statut zagrebačke banke, čl.77, dostupno na: <file:///C:/Users/Korisnik/Downloads/883-statut-zagrebacke-banke-04-2023.pdf>).

4.2. Bilanca

Bilanca je temeljni financijski izvještaj koji pokazuje sigurnost poslovanja, odnosno stanje imovine, obveza i kapitala na određeni dan. „U razmatranju financijskog položaja posebno je važna struktura imovine, struktura obveza i kapitala, kao i njihova međusobna povezanost i uvjetovanost.“ (Žager et.al., 2016:36). Banka ima svoju aktivu i pasivu kao i svako drugo poduzeće, no karakteristično za banke je da se u pasivi nalaze prikupljena tuđa sredstva koja su joj povjerena s namjerom da ih banka adekvatno upotrijebi. Iz tog je razloga bitna kontrola banaka odnosno kontrola kako banke upravljaju tuđim novcem, jer povjerenjem između banke i klijenata omogućuje stabilno funkcioniranje financijskog sustava (Gregurek i Vidaković, 2015:411) „Temeljna značajka bilance jest koncept dvostranog promatranja odnosno bilančna ravnoteža imovine s jedne strane i kapitala i obveza s druge strane. Navedena ravnoteža ne govori ništa o financijskom stanju. Tek izučavanje njezine strukture upućuje na određena stanja.“ (Tintor, 2020:87)

Banke profesionalno i stalno odobravaju kredite iz tog razloga u strukturi aktive bilance banke najznačajniji udio zauzimaju krediti ostalim komitentima i krediti financijskim institucijama. Najznačajniji prihodi u računu dobiti i gubitka banaka su kamatni prihodi koji se ostvaruju na odobrene kredite ali u isto vrijeme banka plaća kamate na prikupljene depozite te su iz tog razloga najznačajniji rashodi od kamata. (Žager et.al., 2020:361)

Bankarski poslovi gledano kroz bilancu dijele se na aktivne i pasivne. Pasivni poslovi banke podrazumijevaju banku kao dužnika koji prikuplja novčana sredstva uzimajući od fizičkih i pravnih osoba depozite i prima kredite od drugih financijskih institucija na što plaća kamate. Kod aktivnih poslova banka se javlja kao vjerovnik te plasira novčana sredstva dobivena iz pasivnih izvora što se bilježi kao potraživanja i za to banka naplaćuje aktivne kamate. Aktivne su kamate uglavnom više od pasivnih te su najvažniji prihod banaka. (Filipović, 2008:130)

Upravljanje pasivom puno je teže nego upravljanje aktivnom. Banka u aktivni ima plasmane klijenata koje ona sama bira, dakle može odbiti klijenta u aktivni i nametnuti posebne uvjete poslovanja. Kontrola pasive je teža jer primarni izvori sredstava nemaju jamstvo stabilnosti i potrebno je puno kontrole i strategije da bi se povećala stabilnost pasive. Također veliki utjecaj ima i cijena pasive koju banka mora pratiti jer putem cijene pasive određuje se i cijena aktive. Ako banka daje prevelike kamatne stope u pasivi tada može privući više depozita, no to znači da će morati podići kamatne stope u aktivni kako bi zadržala profitabilnost (Gregurek i Vidaković, 2015:415).

Financijski potencijal banaka je zbroj svih pozicija u pasivi bilance banaka, a čine ga vlastiti kapital, prikupljeni depoziti, posuđena sredstva od domaćih i stranih fizičkih i pravnih osoba, ulaganja u razne oblike kreditnih i nekreditnih plasmana (Jurman, 2007) Prilikom nedostatka domaćih izvora banke se zadužuju u inozemstvu te na taj način povećavaju inozemni dug Hrvatske, tako pribavljena sredstva usmjeravaju većim dijelom stanovništvu. Takva politika bankama donosi visoku zaradu sli ne doprinosi bržem gospodarskom razvoju Hrvatske (Jurman, 2007)

4.2.1. Bilanca stanja Zagrebačke banke d.d.

U nastavku je provedena analiza bilance Zagrebačke banke te su izračunati pokazatelji odnosa u bilanci banke. Tablica 1 prikazuje bilancu stanja Zagrebačke banke za 2022. i 2023. godinu te prikazuje apsolutnu i postotnu promjenu između te dvije godine. U nastavku su doneseni zaključci.

Tablica 1. Bilanca stanja Zagrebačke banke d.d. za 2022. i 2023. godinu

Bilanca stanja Zagrebačke banke d.d.						
POZICIJA	2022.	2023.	% 2022.	% 2023.	Δ 2023/2022	%Δ 2023/2022
1	3	4	5	6	7	8
IMOVINA						
Novčana sredstva, novčana potraživanja od središnjih banaka i ostali depoziti po viđenju	7.151.565.757	6.202.080.797	30,23%	25,22%	-949.484.960	-13,28%
Novac u blagajni	636.091.984	516.971.153	2,69%	2,10%	-119.120.831	-18,73%
Novčana potraživanja i obveze u središnjim bankama	6.318.293.452	5.394.029.505	26,70%	21,93%	-924.263.947	-14,63%
Ostali depoziti po viđenju	197.180.321	291.080.139	0,83%	1,18%	93.899.818	47,62%
Financijska imovina koja se drži radi trgovanja	195.132.851	137.352.636	0,82%	0,56%	-57.780.215	-29,61%
Izvedenice	194.392.057	136.845.847	0,82%	0,56%	-57.546.210	-29,60%
Vlasnički instrumenti	740.794	506.789	0,003%	0,002%	-234.005	-31,59%
Financijska imovina na kojoj se ne trguje koja se obvezno mjeri po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak	16.256.147	97.821.219	0,07%	0,40%	81.565.072	501,75%
Vlasnički instrumenti	16.249.802	7.986.025	0,07%	0,03%	-8.263.777	-50,85%
Dužnički vrijednosni papiri	6.345	83.835.194	0,00%	0,34%	83.828.849	1321179,65%
Financijska imovina po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak	0	0	0,00%	0,00%	0	
Financijska imovina po fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit	996.030.183	1.004.931.258	4,21%	4,09%	8.901.075	0,89%
Vlasnički instrumenti	792.234	733.256	0,00%	0,00%	-58.978	-7,44%
Dužnički vrijednosni papiri	995.237.949	1.004.198.002	4,21%	4,08%	8.960.053	0,90%
Financijska imovina po amortiziranom trošku	14.691.701.215	16.506.216.104	62,10%	67,12%	1.814.514.889	12,35%
Dužnički vrijednosni papiri	1.194.200.034	1.717.598.088	5,05%	6,98%	523.398.054	43,83%
Kredit i predujmovi	13.497.501.181	14.788.618.016	57,05%	60,14%	1.291.116.835	9,57%
Izvedenice - računovodstvo zaštite	69.573.572	76.967.101	0,29%	0,31%	7.393.529	10,63%
Promjene fer vrijednosti zaštićenih stavki u zaštitni portfelj od kamatnog rizika	0	3.248.246	0,00%	0,01%	3.248.246	
Ulaganja u društva kćeri, zajedničke pothvate i pridružena društva	11.370.973	17.808.584	0,05%	0,07%	6.437.611	56,61%
materijalna imovina	282.451.331	307.325.247	1,19%	1,25%	24.873.916	8,81%
Nematerijalna imovina	64.022.449	63.452.032	0,27%	0,26%	-570.417	-0,89%
Porezna imovina	101.524.978	86.135.089	0,43%	0,35%	-15.389.889	-15,16%
Ostala imovina	64.647.670	94.338.476	0,27%	0,38%	29.690.806	45,93%
Dugotrajna imovina i grupe za otuđenje klasificirane kao namijenjene za prodaju	15.683.667	0	0,07%	0,00%	-15.683.667	-100,00%
UKUPNA IMOVINA	23.659.960.793	24.591.676.789	100,00%	100,00%	931.715.996	3,94%

OBVEZE						
Financijske obveze koje se drže radi trgovanja	183.464.006	127.566.532	0,78%	0,52%	-55.897.474	-30%
Izvedenice	183.464.006	127.566.532	0,78%	0,52%	-55.897.474	-30%
Financijske obveze po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak	13.428	174.136.305	0,00%	0,71%	174.122.877	1296715%
Ostale financijske obveze	13.428	174.136.305	0,00%	0,71%	174.122.877	1296715%
Financijske obveze mjerene po amortiziranoj trošku	20.219.839.246	20.980.281.921	85,46%	85,31%	760.442.675	4%
Depoziti	19.994.548.585	20.731.604.669	84,51%	84,30%	737.056.084	4%
Izdani dužnički vrijednosni papiri	150.881.812	151.294.125	0,64%	0,62%	412.313	0%
Ostale financijske obveze	74.408.849	97.383.127	0,31%	0,40%	22.974.278	31%
Izvedenice - računovodstvo za štite	133.990.327	127.340.776	0,57%	0,52%	-6.649.551	-5%
Promjene fer vrijednosti za štitećih stavki u zaštiti portfelja od kamatnog rizika	-58.387.031	-16.298.277	-0,25%	-0,07%	42.088.754	-72%
Rezerviranja	238.068.893	239.533.624	1,01%	0,97%	1.464.731	1%
Porezne obveze	35.817.405	37.814.597	0,15%	0,15%	1.997.192	6%
Temeljni kapital koji se vraća na zahtjev	0	0	0,00%	0,00%	0	
Ostale obveze	222.168.577	240.487.375	0,94%	0,98%	18.318.798	8%
Obveze uključene u grupe za otuđenje klasificirane kao namijenjene za prodaju	0	0	0,00%	0,00%	0	
UKUPNE OBVEZE	20.974.974.851	21.910.862.853	88,65%	89,10%	935.888.002	4%
KAPITAL						
Kapital	850.068.233	850.068.233	3,59%	3,46%	0	0%
Premija na dionice	464.830.387	464.975.040	1,96%	1,89%	144.653	0%
Druge stavke kapitala	1.297.226	1.284.521	0,01%	0,01%	-12.705	-1%
Akumulirana ostala sveobuhvatna dobit	-65.073.464	-36.487.890	-0,28%	-0,15%	28.585.574	-44%
Zadržana dobit	1.122.196.566	829.394.077	4,74%	3,37%	-292.802.489	-26%
Ostale rezerve	61.175.022	61.175.022	0,26%	0,25%	0	0%
(-) Trezorske dionice	-220.425	-853.349	0,00%	0,00%	-632.924	287%
Dobit ili gubitak koji pripadaju vlasnicima matičnog društva	247.604.755	508.063.887	1,05%	2,07%	260.459.132	105%
Manjinski udjele	2.807.642	3.194.395	0,01%	0,01%	386.753	14%
UKUPNO KAPITAL	2.684.985.942	2.680.813.936	11,35%	10,90%	-4.172.006	-0,2%
UKUPNO KAPITAL I OBVEZE	23.659.960.793	24.591.676.789	100,00%	100,00%	931.715.996	4%

Izvor: Izrada autorice prema godišnjim financijskim izvještajima Zagrebačke banke, dostupno na: [Financijski izvještaji - EHO \(zse.hr\)](https://www.zse.hr/financijski-izvjestaji)

Aktiva Zagrebačke banke d.d. pretežno se sastoji od novčanih sredstava odnosno gotovine koja služi za održavanje likvidnosti kada dođe do podizanja depozita, potražnje za kreditima ili slično, depozita u drugim kreditnim institucijama, vrijednosnih papira koji predstavljaju izvor prihoda te sekundarni izvor likvidnosti te kredita koje odobrava s ciljem ostvarenja povrata.

Pasivu banke najvećim dijelom čine depoziti iz primarnih izvora sredstava što je i za očekivati. Depoziti su dakle glavni izvor sredstava za banku isto kao i nedepozitna zaduživanja. Kapital predstavlja ulaganja vlasnika koji se koristi prilikom pokrivanja iznenadnih gubitaka poslovne godine.

2022. godine ukupna imovina iznosila je 23.659.960.793 eura, a 2023. 24.591.676.789 eura, što prikazuje povećanje za 931.715.996 eura, odnosno ukupna imovina je 2023. godine u odnosu na 2022. godinu porasla za 3,94%. Taj se porast najviše ogleda u porastu pozicije depozita po viđenju koja je u odnosu na 2022. godinu, 2023. porasla za 47,62%. Značajan porast uočava se i kod financijske imovine kojom se ne trguje koja se mjeri po fer vrijednosti,

a koja je 2023. godine u odnosu na prethodnu porasla za 501,75%. Banka je 2023. godine u odnosu na prethodnu izdala 1.291.116.835 eura više kredita i predujmova što predstavlja povećanje od gotovo 10%, taj se porast najviše odnosi na porast kredita stanovništvu. Banka također ima relativno veliku materijalnu i nematerijalnu imovinu koja predstavlja prostore u kojima se djelatnost obavlja, potrebna informatička potpora (hardver, softver) i slično.

Ukupne obveze 2022. godine iznosile su 20.974.974.851 eura, a 2023. godine 21.910.862.853 eura što ukazuje na povećanje od 4%. Najveći utjecaj na porast ukupnih obveza imali su depoziti koji su 2023. u odnosu na prethodnu godinu porasli 103586%. Kapital se 2023. u odnosu na prethodnu godinu smanjio za 0,2%.

4.2.1.1. Pokazatelji odnosa u bilanci banke

Bilanca je osnova podloga za analizu financijskog položaja, utvrđivanje slabosti i nedostataka te predviđanje budućeg poslovanja (Žager, et.al., 2016:36) „Kako je bilanca najvažniji financijski izvještaj, nameće se potreba formiranja većeg broja pokazatelja koji se daju podijeliti u tri skupine: pokazatelje likvidnosti, pokazatelje zaduženosti i pokazatelje ulaganja u fiksnu imovinu.“ (Žager, et.al., 2020:350)

4.2.1.1.1. Pokazatelji likvidnosti banke

„Kada se govori o likvidnosti banaka kao specifičnih institucija, likvidnost se najčešće definira kao sposobnost ostvarivanja potrebne gotovine najprije pomoću lako unovčive aktive banke, po razumnom trošku i u vrijeme kada je to potrebno, bilo za rast aktive, bilo za podmirenje dospjelih obveza.“ (Žager, et.al., 2020:350) Pokazatelji likvidnosti mjere se kroz odnos pojedinih pozicija aktive i pasive bilance te pokazuju svojstvo imovine ili njezinih dijelova da se mogu brzo i bez gubitaka pretvoriti u novac. Bilješke su u ovom slučaju vrlo bitne jer se u njima objavljuju detaljni prikazi određenih pozicija bilance koji se koriste za izračun pokazatelja.

U okviru pokazatelja likvidnost banke u tablici 2 izračunat je odnos danih kredita i primljenih depozita Zagrebačke banke d.d. na temelju podataka iz financijskih izvještaja iz 2022. i 2023. godine.

Tablica 2 Odnos danih kredita i primljenih depozita

	2022.	2023.
Dani krediti	13.497.501.181	14.788.618.016
Primljeni depoziti	19.994.548.585	20.731.604.669
Odnos danih kredita i primljenih depozita	1,48	1,40

Izvor: Izrada autorice prema godišnjim financijskim izvještajima Zagrebačke banke, dostupno na: [Financijski izvještaji - EHO \(zse.hr\)](https://zse.hr/financijski-izvjestaji)

Odnos danih kredita i primljenih depozita smatra se jednostavnom mjerom likvidnosti banke. 2022. godine pokazatelj odnosa danih kredita i primljenih depozita iznosio je 1,48, a 2023. je iznosio 1,40 na temelju izračunatog uočava se da se likvidnost banke 2023.godine u odnosu na prethodnu smanjuje. S obzirom na to da odnos danih kredita i primljenih depozita iznosi više od 1 ukazuje na to da u navedenim godinama je Zagrebačka banka više dala kredita nego primila depozita.

4.2.1.1.2. Pokazatelji zaduženosti banke

„Pokazatelji zaduženosti mjere koliko se banka financira iz tuđih izvora, a koliko iz kapitala.“ (Žager, et.al., 2020:351) Pokazatelj odnosa kapitala i ukupne aktive pokazuje koliko imovine banka financira svojim kapitalom. Poželjno je da taj pokazatelj, koji se još naziva i koeficijent vlastitog financiranja, bude veći od koeficijenta zaduženosti koji pokazuje odnos ukupnih obveza i aktive, jer tada ukazuje da se banka najvećim dijelom financira iz svojih izvora (kapital) i da je manje zadužena što predstavlja manji rizik poslovanja banke. Da se banka ne bi smatrala zaduženom poželjno je da se financira 50% vlastitim sredstvima. Kako se ukupna imovina financira iz obveza i kapitala, zbroj pokazatelja zaduženosti i vlastitog financiranja mora iznositi 1 odnosno u postotnom izrazu 100% (Žager, et.al., 2020:352). U tablici 3 izračunat je odnos kapitala i ukupne aktive Zagrebačke banke.

Tablica 3 Odnos kapitala i ukupne aktive

	2022.	2023.
Kapital	2.684.985.942	2.680.813.936
Ukupna aktiva	23.659.960.793	24.591.676.789
Odnos kapitala i ukupne aktive	0,113	0,109

Izvor: Izrada autorice prema godišnjim financijskim izvještajima Zagrebačke banke, dostupno na: [Financijski izvještaji - EHO \(zse.hr\)](https://zse.hr/financijski-izvjestaji)

Na temelju pokazatelja odnosa kapitala i ukupne aktive 2023. se uočava smanjenje zaduženosti banke no u nekom neznatnom iznosu. Ovim pokazateljem ocjenjuje se statička zaduženost banke. Iz izračuna se uočava kako pokazatelj vlastitog financiranja u 2022. godini iznosi 0,113 odnosno 11,3% što znači da je koeficijent zaduženosti te godine iznosio 88,7%, a to ukazuje da se Zagrebačka banka jako velikim djelom financira iz tuđih izvora. Tablica 4 pokazuje odnos obveza i ukupne aktive banke.

Tablica 4 Odnos obveza i ukupne aktive

	2022.	2023.
Ukupne obveze	20.974.974.851	21.910.862.853
Ukupna aktiva	23.659.960.793	24.591.676.789
Odnos obveza i ukupne aktive	0,887	0,891

Izvor: Izrada autorice prema godišnjim financijskim izvještajima Zagrebačke banke, dostupno na: [Financijski izvještaji - EHO \(zse.hr\)](https://zse.hr/financijski-izvjestaji)

Odnos obveza i ukupne aktive prikazuje se kao koeficijent zaduženosti. U 2023. godini došlo je do porasta koeficijenta zaduženosti za manji iznos. Zbog prirode poslovanja banaka, što podrazumijeva prikupljanje depozita te plasiranje istih u obliku kredita, takav je odnos očekivan.

Kroz izračun stupnja samofinanciranja klijenta koji u odnos stavlja komercijalnu aktivu (kreditni klijentima, ulaganja u dugoročne i kratkoročne vrijednosne papire) te komercijalnu pasivu (depoziti po viđenju, oročeni depoziti, emitirani dužnički vrijednosni papiri i primljeni krediti) prikazuje se u kojem opsegu sredstva pribavljena od klijenta banke se koriste za plasmane klijentima (Žager et.al., 2020:352). U tablici 5 izračunat je stupanj samofinanciranja klijenta.

Tablica 5 Stupanj samofinanciranja klijenta

	2022.	2023.
Komercijalna aktiva	15.899.120.396,00	17.746.321.217,00
Komercijalna pasiva	20.145.430.397,00	20.882.898.794,00
Stupanj samofinanciranja klijenta	0,79	0,85

Izvor: Izrada autorice prema godišnjim financijskim izvještajima Zagrebačke banke, dostupno na: [Financijski izvještaji - EHO \(zse.hr\)](https://zse.hr/financijski-izvjestaji)

Zagrebačka banka 2022. godine koristila je 79% pribavljenih sredstava od klijenata banke za plasmane klijentima. 2023. godine stupanj samofinanciranja je iznosio 85% odnosno od svih prikupljenih sredstava 85% je korišteno za daljnje plasmane klijentima.

4.3. Račun dobiti i gubitka

„Račun dobiti i gubitka je temeljni financijski izvještaj koji prikazuje prihode i rashode te njihovu razliku (dobit ili gubitak) u određenom obračunskom razdoblju.“ (Žager, et.al., 2016:50) Kroz račun dobiti i gubitka vidi se uspješnost poslovanja odnosno sposobnost ostvarivanja postavljenih ciljeva (Filipović, 2008:133).

Prihodi su povećanje ekonomskih koristi tijekom obračunskog razdoblja u obliku priljeva ili povećanja imovine ili smanjenja obveza, što ima za posljedicu povećanje kapitala, a rashodi su smanjenja ekonomskih koristi kroz obračunsko razdoblje u obliku odljeva imovine ili stvaranja obveza što za posljedicu ima smanjenje kapitala (Belak i Vudrić, 2012:35). Razlika ukupnih prihoda i ukupnih rashoda predstavlja dobit prije oporezivanja. „Banka stvara ukupni приход prodajom financijskih proizvoda. Troškovi banke su troškovi prikupljenih sredstava i troškovi poslovanja kao rezervacije za kreditne rizike, izdvajanje pričuva koje je propisao regulator te druga regulativa koja može utjecati na raspolaganja s prikupljenim sredstvima.“ (Gregurek i Vidaković, 2015:301) Stavke prihoda i rashoda se ne prebijaju, svaka vrsta prihoda i rashoda objavljuje se odvojeno kako bi korisnici mogli procijeniti uspješnost poslovanja banke (Vašiček, Vašiček i Broz Tominac, 2020:142).

Kamatni prihodi i kamatni rashodi čine najveći dio prihoda i rashoda u računu dobiti i gubitka što je logično s obzirom na to da je glavno poslovanje banke plasiranje novca što znači da najveći dio prihoda dolazi od prihoda na osnovi kamata. Istovremeno banka mora platiti posuđena sredstva što predstavlja kamatni trošak. Drugi najveći izvor prihoda su naknade i provizije koje banka ostvaruje u svojem poslovanju a također ima trošak naknada jer se i banka koristi uslugama drugih banaka i poslovnih institucija kako bi obavljala svoju djelatnost (Gregurek i Vidaković, 2015:301). „Osim prikupljanja depozita i odobravanja kredita, kao treća karakteristika koja se obično navodi jest da su banke institucije platnog prometa. Na temelju obavljene usluge prijenosa novca s računa na račun banka ostvaruje prihode od naknada i provizija.“ (Žager, et.al., 2020:362)

Temeljna razlika računa dobiti i gubitka u odnosu na bilancu je da bilanca pokazuje stanje imovine na određeni dan a račun dobiti i gubitka financijski rezultat određenog razdoblja (Belak i Vudrić, 2012:34).

4.3.1. Račun dobiti i gubitka Zagrebačke banke d.d.

U nastavku je provedena analiza računa dobiti i gubitka Zagrebačke banke te su izračunati pokazatelji odnosa u računu dobiti i gubitka banke. Također u nastavku su izračunati i ostali financijski pokazatelji. Izračunati su i sustavi pokazatelja i sintetički pokazatelji za posljednju 2023. godinu. Tablica 6 prikazuje račun dobiti i gubitka Zagrebačke banke za 2022. i 2023. godinu te prikazuje apsolutnu i postotnu promjenu između te dvije godine. U nastavku su doneseni zaključci.

Tablica 6. Račun dobiti i gubitka Zagrebačke banke d.d. za 2022. i 2023. godinu

Račun dobiti i gubitka Zagrebačke banke d.d.						
POZICIJA	2022.	2023.	%2022.	%2023.	Δ2023/2022	%Δ2023/2022
1	2	3	4	5	6	7
Kamatni prihodi	452.251.683	812.836.280	56,19%	71,58%	360.584.597	79,73%
(Kamatni rashodi)	46.821.009	124.716.665	5,82%	10,98%	77.895.656	166,37%
Prihodi od dividende	2.397.275	899.322	0,30%	0,08%	-1.497.953	-62,49%
Prihodi od naknada i provizija	248.171.012	259.387.718	30,83%	22,84%	11.216.706	4,52%
(Rashodi od naknada i provizija)	40.728.505	42.272.382	5,06%	3,72%	1.543.877	3,79%
Dobici ili (-) gubici po prestanku priznavanja financijske imovine i financijskih obveza koje nisu mjerene po der vrijednosti kroz dobit ili gubitak, neto	-864	-7.938.089	0,00%	-0,70%	-7.937.225	918660,30%
Dobici ili (-) gubici po financijskoj imovini i finanicjskim obvezama koje se drže radi trgovanja (neto)	84.191.181	28.084.657	10,46%	2,47%	-56.106.524	-66,64%
Dobici ili (-) gubici po financijskoj imovini kojom se ne trguje koja se obvezno mjeri po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak, neto	349.536	3.017.488	0,04%	0,27%	2.667.952	763,28%
Dobici ili (-) gubici od računovodstva zaštite, neto	-203.755	-1.047.115	-0,03%	-0,09%	-843.360	413,91%
Tečajne razlike neto	-42.361.750	-4.781.931	-5,26%	-0,42%	37.579.819	-88,71%
Dobici ili gubici po prestanku priznavanja ulaganja u društva kćeri, zajedničke pothvate i pridružena društva	0	416.822	0,00%	0,04%	416.822	#DIV/0!
Dobici ili (-) gubici po prestanku priznavanja nefinancijske imovine, neto	1.201.879	1.150.125	0,15%	0,10%	-51.754	-4,31%
Ostali prihodi iz poslovanja	55.584.334	39.600.239	6,91%	3,49%	-15.984.095	-28,76%
(Ostali rashodi iz poslovanja)	12.381.997	6.123.200	1,54%	0,54%	-6.258.797	-50,55%
Ukupno prihodi iz poslovanja neto	701.649.020	958.513.269	87,17%	84,41%	256.864.249	36,61%

(Administrativni rashodi)	269.685.533	273.244.799	33,51%	24,06%	3.559.266	1,32%
(Doprinosi u novcu sanacijskim odborima i sustavima osiguranja depozita)	15.542.075	59.501.030	1,93%	5,24%	43.958.955	282,84%
(Amortizacija)	51.521.554	14.829.432	6,40%	1,31%	-36.692.122	-71,22%
(Rezerviranja ili ukidanje rezerviranja)	59.802.281	16.426.712	7,43%	1,45%	-43.375.569	-72,53%
(Umanjenje vrijednosti ili ukidanje umanjena vrijednosti po financijskoj imovini koja se ne mjeri po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak	6.833.996	-16.732.519	0,85%	-1,47%	-23.566.515	-344,84%
(Umanjenje vrijednosti ili ukidanje umanjena vrijednosti ulaganja u društva kćeri, zajedničke pothvate i pridružena društva	0	776.806	0,00%	0,07%	776.806	#DIV/0!
(Umanjenje vrijednosti ili ukidanje umanjena vrijednosti po nefinancijskoj imovini	333.089	960.860	0,04%	0,08%	627.771	188,47%
Dio dobiti ili gubitaka od ulaganja u društva kćeri, zajedničke pothvate i pridružena društva obračunat metodom udjela	3.319.234	3.913.546	0,41%	0,34%	594.312	17,91%
Ukupni prihodi	804.899.765	1.135.539.062	100,00%	100,00%	330.639.297	41,08%
Ukupni rashodi	503.650.039	522.119.367	62,57%	45,98%	18.469.328	3,67%
Dobit ili (-) gubitak prije oporezivanja iz poslovanja koje će se nastaviti	301.249.726	613.419.695	37,43%	54,02%	312.169.969	103,62%
(Porezni rashodi ili (-) prihod koji se odnosi na dobit ili gubitak iz poslovanja koje će se nastaviti)	52.870.737	104.773.275	6,57%	9,23%	51.902.538	98,17%
Dobit ili (-) gubitak nakon oporezivanja iz poslovanja koje će se nastaviti	248.378.989	508.646.420	30,86%	44,79%	260.267.431	104,79%
Dobit ili (-) gubitak tekuće godine	248.378.989	508.646.420	30,86%	44,79%	260.267.431	104,79%
Prirpada manjinskom udjelu (nekontrolirajući udjeli)	474.234	582.534	0,06%	0,05%	108.300	22,84%
Pripada vlasnicima matičnog društva	247.904.755	508.063.886	30,80%	44,74%	260.159.131	104,94%

Izvor: Izrada autorice prema godišnjim financijskim izvještajima Zagrebačke banke, dostupno na: [Financijski izvještaji - EHO \(zse.hr\)](http://Financijski%20izvještaji%20-%20EHO%20(zse.hr))

Ukupni prihodi iz poslovanja 2023. godine iznosili su 958.513.269 eura, što je veće za 256.864.249 eura u odnosu na prethodnu 2022. godinu, odnosno ukupni prihodi iz poslovanja Zagrebačke banke porasli su za 36,61%. Kamatni prihodi, koji ujedno čine i najveći dio ukupnih prihoda odnosno 71,58%, 2023. godine porasli su za gotovo 80% u odnosu na prethodnu godinu, također kamatni rashodi rasli su za 166,37%. Kamatni prihodi su zapravo aktivne kamatne stope koje banka dobiva na odobrene kredite.

Neto prihod od provizija i naknada u 2023. godini iznosi 259.387.718 eura što je više za 4,52% u odnosu na 2022. godinu. Ostali prihodi su se 2023. u odnosu na prethodnu godinu smanjili za 28,76% a rashodi za 50,55%. Najznačajniji udio rashoda u ukupnim prihodima 2022. godine čine administrativni rashodi, uočava se smanjenje njihovog udjela u 2023. godini. Najveći porast u rashodima ogleda se u porastu doprinosa u novcu sanacijskim odborima i sustavima osiguranja depozita koji je 2023. u odnosu na 2022. godinu porastao za 282,84%.

Zagrebačka banka d.d. je 2022. godine poslovala s neto dobiti u iznosu od 248.378.989 eura a u 2023. je poslovala s neto dobiti od 508.646.420 eura što ukazuje na povećanje iste za 260.267.431 eura odnosno porast od 104,79%.

4.3.1.1. Pokazatelji odnosa u računu dobiti i gubitka

Račun dobiti i gubitka prikazuje uspješnost poslovanja pa sukladno tome pokazatelji odnosa u računu dobiti i gubitka koji se izračunavaju podijeljeni su u dvije skupine: pokazatelje ekonomičnosti i pokazatelje nekamatnih aktivnosti banke (Žager, et.al., 2020:353).

4.3.1.1.1. Pokazatelji ekonomičnosti

„Ekonomičnost pokazuje koliko se prihoda ostvaruje po jedinici rashoda.“ (Žager, et.al., 2020:353) Glavni cilj je da se ostvari maksimalan iznos prihoda uz minimum rashoda. Kao pokazatelj ekonomičnosti najčešće se računa ekonomičnost ukupnog poslovanja, također mogu se izračunati mnogi parcijalni pokazatelji ekonomičnosti koji u odnos stavljaju određene prihode i određene rashode kao što su odnos kamatnih prihoda i kamatnih rashoda, odnos ukupnog prihoda i operativnih troškova i odnos ukupnog prihoda i troškova zaposlenih (Žager, et.al., 2020:354).

Odnos ukupnih prihoda i ukupnih rashoda je ključni pokazatelj kod računa dobiti i gubitka Za banke je poželjno da ovaj pokazatelj bude što veći, odnosno veći od 1 jer tada to pokazuje kako je da su rashodi pokriveni prihodima te da banka posluje s dobiti. Tablica 7 pokazuje upravo tu razliku između ukupnih prihoda i ukupnih rashoda te izračun ekonomičnosti poslovanja.

Tablica 7 Ekonomičnost ukupnog poslovanja

	2022.	2023.
Ukupni prihodi	804.899.765	1.135.539.062
Ukupni rashodi	503.650.039	522.119.367
Ekonomičnost ukupnog poslovanja	1,60	2,17

Izvor: Izrada autorice prema godišnjim financijskim izvještajima Zagrebačke banke, dostupno na: [Financijski izvještaji - EHO \(zse.hr\)](https://www.zse.hr/financijski-izvjestaji)

U obje godine ukupni prihodi veći su od ukupnih rashoda i to ukazuje da banka obje godine posluje sa dobiti te ukazuje na efikasnost poslovanja banke. Ekonomičnost Zagrebačke banke u 2023. godini raste u odnosu na 2022. godinu što ukazuje na povećanje profitabilnosti banke.

U tablici 8 izračunat je odnos kamatnih i prihoda i kamatnih rashoda.

Tablica 8 Odnos kamatnih prihoda i rashoda

	2022.	2023.
Kamatni prihodi	452.251.683	812.836.280
Kamatni rashodi	46.821.009	124.716.665
Odnos kamatnih prihoda i rashoda	9,66	6,52

Izvor: Izrada autorice prema godišnjim financijskim izvještajima Zagrebačke banke, dostupno na: [Financijski izvještaji - EHO \(zse.hr\)](#)

Odnos kamatnih prihoda i rashoda odnosi se na poslovanje odnosno prikupljanje depozita i njihovo plasiranje u obliku kredita. Kamatni rashodi su pasivna kamatna stopa koju banka plaća klijentima za prikupljene depozite, dok kamatne prihode čini aktivna kamatna stopa koju banka prima na vraćene kredite. Smanjenje odnosa kamatnih prihoda i rashoda 2023. u odnosu na prethodnu godinu ukazuje na to da banka više prima depozita nego plasira kredita.

Tablica 9 prikazuje izračun odnosa ukupnih prihoda i troškova zaposlenih, odnosno koliko prihoda banka ostvaruje po jedinici troška zaposlenih.

Tablica 9 Odnos ukupnih prihoda i troškova zaposlenih

	2022.	2023.
Ukupan prihod	804.899.765	1.135.539.062
Trošak zaposlenih	269.685.533	273.244.799
Odnos ukupnog prihoda i troškova zaposlenih	2,98	4,16

Izvor: Izrada autorice prema godišnjim financijskim izvještajima Zagrebačke banke, dostupno na: [Financijski izvještaji - EHO \(zse.hr\)](#)

Na temelju izračuna odnosa ukupnog prihoda i troškova zaposlenih 2023. u odnosu na 2022. godinu može se zaključiti kako banka povećava svoju učinkovitost na teret zaposlenih. 2023. godine Zagrebačka banka je po 1 jedinici troška zaposlenih ostvarila 4,16 jedinica prihoda, to znači da banka svojim ukupnim prihodima uspijeva pokriti troškove zaposlenih što ukazuje na ekonomičnost poslovanja. Kada bi se u brojnik stavio trošak zaposlenih a u nazivnik ukupan prihod dobili bi kako je 2022. godine troškovi zaposlenika u strukturi ukupnih prihoda iznosili 33,51%, a u 2023. iznosili su 24,06%.

Kroz odnos troškova zaposlenih i prihoda kontroliraju se troškovi zaposlenih koji predstavljaju značajnu stavku u ukupnim troškovima. Poznavajući ukupan broj zaposlenih osoba u bankama mogao bi se izračunati ukupan prihod po zaposlenom radniku te prosječan

trošak po jednom zaposlenom. Zagrebačka banka prema posljednjim podacima broji ukupno 3.418 zaposlenika (Dostupno na: <https://www.poslovna.hr/lite/zagrebacka-banka/320461/subjekti.aspx?lang=en>), prema tome 2023. godine ukupan prihod po zaposlenom radniku iznosio je 332.223,25 eura, a prosječan trošak po zaposlenom 79.942,89 eura.

Tablica 10 prikazuje izračun odnosa ukupnih prihoda i općih administrativnih troškova i amortizacije.

Tablica 10 Odnos ukupnog prihoda i operativnih troškova

	2022.	2023.
Ukupan prihod	804.899.765	1.135.539.062
Opći administrativni troškovi i amortizacija	321.207.087	288.074.231
Odnos ukupnog prihoda i operativnih troškova	2,51	3,94

Izvor: Izrada autorice prema godišnjim financijskim izvještajima Zagrebačke banke, dostupno na: [Financijski izvještaji - EHO \(zse.hr\)](#)

U tablici 10 uočava se kako su prihodi 2023. godine u odnosu na 2022. godinu porasli dok su se opći administrativni troškovi i amortizacija smanjili, to znači da njihov odnos raste. Odnos ukupnog prihoda i operativnih troškova 2023. porastao je za oko 64% u odnosu na 2022. godinu. Povećanje odnosa ukupnih prihoda i operativnih troškova ukazuje na povećanje efikasnosti banke.

4.3.1.1.2. Pokazatelji nekamatnih aktivnosti banke

Kod nekamatnih prihoda banke ističu se prihodi od naknada i provizija, prema tome mogu se formirati idući pokazatelji: udio neto prihoda i provizija u ukupnom prihodu te udio neto ostalih nekamatnih prihoda u ukupnom prihodu banke (Žager, et.al., 2020:355).

Banka koja ima ove pokazatelje iznad prosjeka bankovnog sustava svrstava se u moderne banke jer pruža razne usluge klijentima na temelju kojih zaračunava proviziju i naknadu, tim dodatnim uslugama koje nude banke se na razvijenim financijskim tržištima razlikuju od svojih konkurenata (Žager, et.al., 2020:355).

Nekamatne aktivnosti podrazumijevaju uvođenje proizvoda i usluga kao što su Internet bankarstvo, kreditne i debitne kartice, sustav elektroničkog plaćanja, mreže bankomata i slično (Žager, et.al., 2020:366).

Tablica 11 prikazuje odnos neto nekamatnih prihoda i ukupnih prihoda.

Tablica 11 Marža nekamatnih prihoda

	2022.	2023.
Neto nekamatni prihod	303.755.346	298.987.957
Ukupan prihod	804.899.765	1.135.539.062
Marža nekamatnih prihoda	0,38	0,26

Izvor: Izrada autorice prema godišnjim financijskim izvještajima Zagrebačke banke, dostupno na: [Financijski izvještaji - EHO \(zse.hr\)](#)

2022. godine udio nekamatnih aktivnosti u ukupnim prihodima iznosio je 38% dok je 2023. godine iznosio 26%, uočava se smanjenje nekamatnih aktivnosti.

4.3.2. Ostali pojedinačni financijski pokazatelji

Za banke je, osim pokazatelja odnosa u bilanci banke i računu dobiti, važno izračunati i druge financijske pokazatelje. U nastavku su izračunati idući pokazatelji: pokazatelji profitabilnosti, i pokazatelji investiranja za Zagrebačku banku na temelju financijskih izvještaja za 2022. i 2023.

4.3.2.1. Pokazatelji profitabilnosti

„Profitabilnost poslovanja rezultat je uspješnosti realizacija mjera poslovne politike banke. Da bi se rezultati uspješnog poslovanja banke mogli kvantificirati, koriste se pokazatelji profitabilnosti banke.“ (Pavković 2004:180) Pokazatelji profitabilnosti mjere povrat uloženog kapitala te je u kontekstu profitabilnosti moguće razlikovati dvije skupine pokazatelja a to su pokazatelji rentabilnosti i pokazatelji marže i prosječnih kamatnih stopa (Žager, et.al., 2020:355).

4.3.2.1.1. Pokazatelji rentabilnosti

Rentabilnost odnosno profitabilnost kapitala predstavljena je odnosom neto dobiti i kapitala te predstavlja povećanje bogatstva dioničara (Žager, et.al., 2020:356). Rentabilnost kapitala pokazuje koliko je jedinica dobiti ostvareno po jedinici kapitala. Profitabilnost kapitala (ROE) vlasnicima banke pokazuje koliko je dobit menadžment banke ostvario po euru njihova udjela u kapitalu banke (Pavković 2004:181)

Značajni pokazatelj koji se mjeri u sklopu profitabilnosti je rentabilnost imovine (ROA) odnosno profitabilnost aktive banke i rentabilnost ulaganja. ROA predstavlja omjer koji odražava sposobnost ostvarivanja dobiti angažiranjem prosječne imovine banke u određenom

razdoblju (Pavković 2004:181). Povrat na imovinu daje informacije koliko učinkovito se upravlja bankom, odnosno prikazuje koliko dobiti u prosjeku generira svaki euro imovine (Mishkin, 2010:232). „Za dani povrat na imovinu, što je manji kapital banke, to je viši povrat za vlasnike banke.“ (Mishkin, 2010:233) Tablica 12 prikazuje koliko jedinica dobiti banka ostvaruje po jedinici kapitala.

Tablica 12 Rentabilnost kapitala (ROE)

	2022.	2023.
Neto dobit	248.378.989	508.646.420
Kapital	2.684.985.942	2.680.813.936
Rentabilnost kapitala (ROE)	0,093	0,190

Izvor: Izrada autorice prema godišnjim financijskim izvještajima Zagrebačke banke, dostupno na: [Financijski izvještaji - EHO \(zse.hr\)](https://www.zse.hr/financijski-izvjestaji)

Pokazatelj rentabilnosti kapitala pokazuje kako je 2022. godine povrat od uloženog kapitala koji banka ostvaruje za svoje vlasnike iznosio 9,3% dok je 2023. godine zabilježen porast od gotovo 10% kada je iznosio 19%. Porast rentabilnosti kapitala raste zbog porasta neto dobiti. Također Zagrebačka banka je slabo kapitalizirana što ukazuje na to da će rentabilnost kapitala biti veća od rentabilnosti imovine što je vidljivo u tablici 13.

Tablica 13 Rentabilnost imovine (ROA)

	2022.	2023.
Dobit prije poreza	301.249.726	613.419.695
Ukupna aktiva	23.659.960.793	24.591.676.789
Rentabilnost imovine (ROA)	0,013	0,025

Izvor: Izrada autorice prema godišnjim financijskim izvještajima Zagrebačke banke, dostupno na: [Financijski izvještaji - EHO \(zse.hr\)](https://www.zse.hr/financijski-izvjestaji)

Rentabilnost imovine indikator je uspješnosti korištenja imovine u ostvarivanju odbiti. 2022. rentabilnost imovine iznosila je 1,3% dok je 2023. iznosila 2,5%. Ovaj porast ukazuje na povećanje profitabilnosti koje se najviše ogleda u porastu dobiti Zagrebačke banke.

4.3.2.1.2. Pokazatelji marže i prosječnih kamatnih stopa

„Neto kamatna marža određena je strukturom bilance i kamatnim stopama koje se primjenjuju na pojedine stavke aktive odnosno pasive.“ (Pavković 2004:183) Ona prikazuje razliku kamatnih prihoda i rashoda i ukupne aktive a ovisi o razvijenosti financijskog sustava zemlje, veličini i položaju banke u odnosu na konkurenciju, okruženje, veličina aktive i slično (Žager,

et.al., 2020:356). Poslovanje banke je bolje što je kamatna marža veća i također posluje profitabilnije kod niže marže operativnih troškova što su pokazatelji koji se računaju u kontekstu pokazatelja marže. Tablica 14 prikazuje odnos neto prihoda od kamata i ukupne aktive te rezultat tog odnosa koji se naziva marža kamata.

Tablica 14 Marža kamata

	2022.	2023.
Neto prihod od kamata	452.251.683	812.836.280
Ukupna aktiva	23.659.960.793	24.591.676.789
Marža kamata	0,019	0,033

Izvor: Izrada autorice prema godišnjim financijskim izvještajima Zagrebačke banke, dostupno na: [Financijski izvještaji - EHO \(zse.hr\)](#)

Maržom kamata ocjenjuje se kvaliteta poslovanja. Uočen je porast marže kamata 2023. godine za 1,4% u odnosu na prethodnu godinu kao posljedica povećanja plasmana kredita.

Tablica 15 prikazuje odnos operativnih troškova i ukupne aktive.

Tablica 15 Marža operativnih troškova

	2022.	2023.
Operativni troškovi	333.589.084	294.197.431
Ukupna aktiva	23.659.960.793	24.591.676.789
Marža operativnih troškova	0,014	0,012

Izvor: Izrada autorice prema godišnjim financijskim izvještajima Zagrebačke banke, dostupno na: [Financijski izvještaji - EHO \(zse.hr\)](#)

Pad marže operativnih troškova je pozitivna tendencija jer njenim padom raste efikasnost banke.

4.3.2.2. Pokazatelji investiranja

Pomoću pokazatelja investiranja mjeri se uspješnost ulaganja u dionice, promatra se sa gledišta osoba koje su investirale u dionice banke (Žager, et.al., 2020:357). Vrlo bitni podaci, osim podataka iz financijskih izvještaja, su podaci o dionicama (broj i tržišna vrijednost). Tablica 16 prikazuje koliko je iznosila dobit po dionici 2022. i 2023. godine Zagrebačke banke.

Tablica 16 Dobit po dionici

	2022.	2023.
Neto dobit	248.378.989	508.646.420
Broj dionica	320.241.955	320.241.955
Dobit po dionici (EPS)	0,776	1,588

Izvor: Izrada autorice prema godišnjim financijskim izvještajima Zagrebačke banke, dostupno na: [Financijski izvještaji - EHO \(zse.hr\)](https://zse.hr/financijski-izvjestaji)

Dobit po dionici mjeri knjigovodstveno povećanje bogatstva vlasnika. Banka je 2023. godine na jednu dionicu ostvarila 1,588 novčanih jedinica, uočava se porast dobiti po dionici u odnosu na prethodnu godinu. To znači da su dioničari zarađivali više na jedinicu uloženog kapitala.

Tablica 17 prikazuje koliko je iznosila dividenda po dionici Zagrebačke banke za 2022. i 2023. godinu.

Tablica 17 Dividenda po dionici

	2022.	2023.
Dio neto dobiti za dividende	236.979.047	448.338.737
Broj dionica	320.241.955	320.241.955
Dividenda po dionici (DPS)	0,74	1,40

Izvor: Izrada autorice prema godišnjim financijskim izvještajima Zagrebačke banke, dostupno na: [Financijski izvještaji - EHO \(zse.hr\)](https://zse.hr/financijski-izvjestaji)

Dividende po dionici su pokazatelj veličine tekućeg novčanog toka što ga godišnje primaju dioničari banke po svakoj svojoj običnoj dionici (Pavković, 2004:189). Uočava se porast dividende po dionici 2023. godine u odnosu na prethodnu, razlog tome je porast dobiti za dividende te konstantan broj dionica tokom godina. Dobit po dionici ukazuje da svaki dioničar u 2023. godini dobiva 1,40 eura po dionici koju posjeduje.

Tablica 18 prikazuje odnos dobiti po dionici i tržišne cijene dionice što se naziva rentabilnost dionice.

Tablica 18 Ukupna rentabilnost dionice

	2022.	2023.
Dobit po dionici (EPS)	0,776	1,588
Tržišna cijena dionice (PPS)	4,1	5,38
Ukupna rentabilnost dionice	0,189	0,295

Izvor: Izrada autorice prema godišnjim financijskim izvještajima Zagrebačke banke, dostupno na: [Financijski izvještaji - EHO \(zse.hr\)](https://zse.hr/financijski-izvjestaji)

Ukupna rentabilnost se 2023. u odnosu na prethodnu godinu povećala i tada je iznosila 0,295, odnosno investitori su 2023. godine ostvarili povrat od 29,5% na svoje investicije. To ukazuje na povećanje profitabilnosti dionice.

Tablica 19 prikazuje odnos dividendi i dobiti po dionici.

Tablica 19 Odnos isplate dividendi

	2022.	2023.
Dividenda po dionici (DPS)	0,74	1,4
Dobit po dionici (EPS)	0,776	1,588
Odnos isplate dividendi	0,954	0,899

Izvor: Izrada autorice prema godišnjim financijskim izvještajima Zagrebačke banke, dostupno na: [Financijski izvještaji - EHO \(zse.hr\)](https://zse.hr/financijski-izvjestaji)

Odnos isplate dividendi se smanjio za manji neznatčan iznos iako je neto dobit 2023. u odnosu na 2022. godinu značajno porasla. To se desilo zbog porasta dobiti po dionici koji je rastao nešto više nego je to bio slučaj sa dividendom po dionici. Ovakav odnos isplate dividendi ukazuje na stabilnost prihoda i dobru kapitalnu poziciju a to osigurava isplatu dioničarima. Potencijalni problem je da banka možda ne reinvestira dovoljno u kapitalne rezerve i rast a to onda može biti problematično u određenim ekonomskim situacijama.

4.3.3. Sustavi pokazatelja i sintetički pokazatelji

„Pod sustavom (sistemom) pokazatelja podrazumijeva se izbor odgovarajućih pokazatelja koji su međusobno povezani te funkcioniraju u kontekstu njihove međuzavisnosti s ciljem poslovanja.“ (Lutilsky, et.al., 2010:583) Pomoću sustava pokazatelja identificira se koji čimbenici i na koji način utječu na ostvarenje cilja poslovanja. Sustavi pokazatelja koji su izračunati u nastavku su Du Pont, Altmanov Z-score, Kralicekov DF pokazatelj i CAMELS sustav pokazatelja

4.3.3.1. Du Pont

Du Pont-ov sustav pokazatelja koristi se za potrebe analize, planiranja i upravljanja poslovanjem te razvojem poduzeća. Du Pont-ov sustav pokazatelja ima oblik piramide, sve ono što se u toj piramidi nalazi ispod vršnog cilja koji je u ovom slučaju rentabilnost ukupne imovine, hijerarhijski je podređeno upravo toj rentabilnosti. Dakle, Du Pont-ov sustav prikazuje veze između faktora koji utječu na rentabilnost ukupne imovine (Lutitsky, et.al., 2010:583). Rentabilnost ukupne imovine moguće je povećati povećanjem marže profita ili koeficijenta obrtaja ili smanjenjem jednog od navedenih uz neproporcionalno povećanje drugog faktora jer se rentabilnost ukupne imovine može računati i kao umnožak marže profita i koeficijenta obrtaja ukupne imovine. Marža profita proizlazi iz podataka iz računa dobiti i gubitka, dok koeficijent obrtaja ukupne imovine proizlazi iz podataka koji se nalaze u bilanci. Zbog obuhvata podataka iz oba izvještaja, Du Pont-ov sustav ima daleko veću mogućnost izvještavanja o cjelini poslovanja

Za banke se koristi prilagođena verzija Du Pont pokazatelja zbog razlikovanja financijskih pokazatelja od pokazatelja proizvodnih poduzeća. Za banke se koristi formula $ROE = PM \times AU \times EM$, gdje je PM profitna marža koja se dobiva stavljanjem neto dobiti u odnos s ukupnim prihodima. AU predstavlja iskorištenost sredstava, to je pokazatelj koji mjeri koliko banka koristi svoja sredstva da bi ostvarila prihode, a računa se stavljanjem u odnos ukupnih prihoda sa ukupnom aktivom te EM koji predstavlja multiplikator kapitala koji se izračunava kroz odnos ukupne aktive i vlastitog kapitala.

Na temelju podataka iz bilance i računa dobiti i gubitka Zagrebačke banke iz 2023. godine dobiveni su idući rezultati: PM iznosi 0,45, AU je 0,05 te EM iznosi 9,17. Kada se ovi iznosi uvrste u formulu dobiva se rezultat od 0,02063 odnosno 20,63%.

Na osnovi Du Pont analize prinos na vlastiti kapital (ROE) Zagrebačke banke 2023. godine iznosi 20,63%. To pokazuje koliko uspješno banka koristi vlastiti kapital da bi ostvarila profit, odnosno iz rezultata se zaključuje da Zagrebačka banka ostvaruje 20.63€ profita na svakih 100€ kapitala. Prinos na vlastiti kapital od 20.63% relativno je visok a ukazuje na to da banka vrlo uspješno koristi svoj kapital za stvaranje profita što ponovo ukazuje na dobru profitabilnost. Profitna marža od 45% ukazuje da banka efikasno upravlja svojim prihodima i troškovima, no multiplikator kapitala koji iznosi 9,17 ukazuje da banka koristi značajni dug za financiranje svojih aktivnosti. Ovo utječe na povećanje ROE pa je potrebno pripaziti na financijski rizik.

4.3.3.2. Altmanov Z-score

Edvard I. Altman proveo je prvo multivarijatno istraživanje odnosa financijskih pokazatelja i vjerojatnosti za stečaj kojim je nastao model koji je nazvan Altmanov Z-score“ (Žager, et.al., 2020:64). Kod izračuna Altmanovog Z-score koristi se B-model pošto se radi o neproizvodnom poduzeću pa je pokazatelj X_5 izbačen jer se radi o pokazatelju aktivnosti poduzeća. Stoga se za banke koristi formula $Z = 6,56 X_1 + 3,26 X_2 + 6,72 X_3 + 1,05 X_4$, a vrijednost modela kreće se u granicama od -4 do 8 (Žager et.al., 2020:65). Altman-ov sintetički pokazatelj financijske nesigurnosti predstavlja zbroj više pojedinačnih pokazatelja i na temelju ponderiranog zbroja prosuđuje se financijsko zdravlje banke (Lutilsky, et.al., 2010:584). X_1 predstavlja likvidnost tj. sposobnost banke da financira tekuće obveze s tekućom imovinom. Računa se kao udio radnog kapitala u ukupnoj imovini gdje je radni kapital razlika između kratkotrajne imovine i kratkoročnih obveza. X_2 predstavlja udio zadržane dobiti u ukupnoj aktivi. X_3 je udio EBIT, odnosno dobit prije kamata i poreza, u ukupnoj aktivi te X_4 koji predstavlja udio knjigovodstvene vrijednosti kapitala, koja se izračunava kao razlika između ukupne imovine i ukupnih obveza, u ukupnim obvezama.

Veći zbroj znači veća financijska stabilnost, dok manji zbroj ukazuje na financijske neprilike. Ukoliko je zbroj veći od 2,6 tada je veliki stupanj stabilnosti i ne postoji rizik bankrota, zbroj koji je između 1,1 i 2,6 je tzv. siva zona, a zbroj manji od 1,1 predstavlja financijske teškoće i rizik bankrota.

Izračun Altmanovog Z-scorea Zagrebačke banke na temelju podataka iz bilance i računa dobiti i gubitka za 2023. godinu izgleda ovako:

$$Z_{2023} = 6,56 \times 0,25 + 3,26 \times 0,03 + 6,72 \times 0,03 + 1,05 \times 0,12 = 2,07$$

Dobiveni Z-score iznosi 2,07, što znači da je prema Altmanovom modelu za banke Zagrebačka banka u sivoj zoni. To predstavlja granično područje između stabilnosti i bankrota. Potreban je oprez prilikom upravljanja rizicima kako bi se poboljšala stabilnost.

Za predviđanje stečaja moguće je koristiti i Ohlsonov model predviđanja stečaja, no zbog specifičnih financijskih pokazatelja i strukture bilance koja se razlikuje od ostalih poduzeća potrebna je prilagodba. Iz tog razloga bolje je primijeniti Z-score model koji je primjereniji za bankarsku industriju.

4.3.3.3. Kralicekov DF pokazatelj

Kralicek je na temelju bilance i računa dobiti i gubitka razvio model za procjenu poslovne krize u poduzeću (Žager, et.al., 2020:73). Pristup izračuna naziva se „brzim testom“ kojim se izračunavaju četiri osnovna pokazatelja. Tim pokazateljima ocjenjuje se financijska stabilnost poduzeća, a podaci za izračun proizlaze iz njihovih postavljenih standardnih vrijednosti. Osnovni pokazatelji grupirani su u dva područja, to su profitabilnost koja uključuje povrat na kapital i povrat na imovinu, te likvidnost koja uključuje omjer likvidnosti i koeficijent pokrića.

Na temelju podataka iz bilance iz 2023. godine te prethodno izračunatih pokazatelja, Kralicekov DF pokazatelj izračunava se na idući način:

$$DF = (ROA + ROE + Koeficijent pokrića + Omjer likvidnosti) / 4$$

$$DF = (3 + 19 + 1,12 + 20,56) / 4 = 5,48$$

Što je vrijednost pokazatelja veća to je poslovanje bolje.

Kada je $DF > 3$ to ukazuje na odličan položaj banke. Zagrebačka banka s DF rezultatom 5,48 ima zadovoljavajuću razinu financijske stabilnosti. Pokazatelji ROA i ROE sami po sebi ukazuju na zadovoljavajući povrat kapitala te profitabilnost banke.

4.3.3.4. CAMELS sustav pokazatelja

CAMELS je sustav ocjenjivanja financijske institucije koji se sastoji od 6 komponenti. CAMELS model je prikladan za procjenu stabilnosti i solventnosti banaka jer sadrži ključne elemente koji su specifični za bankarsko poslovanje. Sustavom se identificiraju banke koje su u problemima. Ovaj pokazatelj služi isključivo za nadzor banaka.

Na temelju podataka iz bilance i računa dobiti i gubitka iz 2023. godine proveden je CAMELS sustav ocjenjivanja.

1. C- Kapitalna adekvatnost

Kapitalna adekvatnost odnosno kapitalni omjer mjeri sposobnost banke da apsorbira gubitke

$$CAR = \text{Ukupni kapital} / \text{Ukupna aktiva} = 2.680.813.936 / 24.591.676.789 = 10,90\%$$

Zagrebačka banka ima kapitalni omjer od 10,90% što je zadovoljavajuće jer je prema Basel III smjernicama minimum 8%. Kapitalni omjer ukazuje da banka ima dovoljno kapitala kako bi podmirila određene gubitke ukoliko do takvih dođe.

2. A- Kvaliteta imovine

Kvaliteta aktive procjenjuje se kroz udio nekvalitetnih kredita u ukupnim kreditima te se pomoću ovog pokazatelja mjeri kreditni rizik banke. NPL omjer ključan je pokazatelj u procjeni financijske stabilnosti banke i njezine sposobnosti naplate potraživanja. Zagrebačka banka je 2023. godine imala omjer NPL 3,6% što znači da je 3,6% ukupnih kredita koje Zagrebačka banka plasira neisplativo, odnosno da dužnici kasne s otplatama više od 90 dana. Ovakav NPL nije visok no prikazuje potencijalne rizike upravljanja kreditima i lošijoj kvaliteti plasmana banaka.

3. M- Upravljanje

Kvaliteta upravljanja ocjenjuje se kao omjer troškova i prihoda, još poznat kao Cost-to-Income Ratio (CIR), mjeri učinkovitost banke u upravljanju svojim operativnim troškovima u usporedbi sa ostvarenim prihodima.

Omjer troškova i prihoda (C/I) = Troškovi poslovanja / Poslovni prihodi X 100

$$(C/I) = 235.000.000 / 787.000.000 \times 100 = 29,86\%$$

Omjer troškova i prihoda iznosi 29,86% iz čega se zaključuje da banka efikasno upravlja operativnim troškovima. Banka troši samo 29,86% svojih prihoda na operativne troškove što je vrlo pozitivan pokazatelj jer ukazuje na visoku razinu učinkovitosti i profitabilnosti. To također može s jedne strane biti i lošiji pokazatelj jer može ukazivati na to da banka ne ulaže dovoljno u tehnologiju, ljudske resurse što dugoročno može utjecati na održivost poslovanja.

4. E- Profitabilnost

Zarada je profit koji je banka ostvarila a gleda se kroz dva ključna pokazatelja: ROA i ROE. Na temelju prethodno izračunatih pokazatelja za 2023. godinu, ROA je iznosio 2,5%, a ROE 19% što ukazuje da Zagrebačka banka posluje profitabilno te da je povrat kapitala zadovoljavajući. Zagrebačka banka se smatra „financijski zdravom“ te ovi pokazatelji ukazuju da banka ostvaruje dovoljne prihode kako bi ispunila svoje financijske obveze.

5. L- Likvidnost

Likvidnost mjeri sposobnost banke da podmiri kratkoročne obveze, za izračun se uzima omjer kredita i depozita još poznat kao Loan-to-Deposit Ratio (LDR) koji mjeri koliko je banka depozita koje je prikupila od klijenata pretvorila u kredite

Omjer kredita i depozita = ukupni krediti / ukupni depoziti X 100

Omjer kredita i depozita = 14.788.618.016 / 20.731.604.669 X 100 = 71,33%

Iako banka prima više depozita nego kredita znači da manje koristi sredstva za profitabilne plasmane ali učinkovito održava likvidnost. Zaključuje se da banka uspješno balansira između kreditiranja i likvidnosti.

6. S- Osjetljivost na tržišne rizike

Banke mjere osjetljivost na tržišne rizike koji se odnose na promjene kamatnih stopa, promjene valutnih tečajeva, marži na financijske proizvode i usluge te promjene vrijednosti financijskih instrumenata. Što je niži stupanj osjetljivosti na tržišni rizik to je bolje za banku, odnosno to ukazuje na stabilnost banke. Zagrebačka banka u svojim izvještajima navodi da je izložena riziku promjene tečaja, koji ulazi pod tržišne rizike, kroz transakcije u stranim valutama i kroz ulaganja u poslove inozemnih podružnica. Izloženost riziku promjene tečaja proizlazi iz kreditnih, depozitnih, ulagačkih te aktivnosti trgovanja. Najveći dio poslovanja inozemnih podružnica Grupe odnosi se na poslovanje u Bosni i Hercegovini. Funkcionalna valuta ovog dijela poslovanja je konvertibilna marka, trenutno vezana uz euro. Obzirom da je prezentacijska valuta konsolidiranih financijskih izvještaja euro, financijski izvještaji Grupe nisu podložni riziku promjene tečaja. Banka se smatra stabilnom, ali osjetljivost ovisi o detaljnim stres testovima.

Iz CAMELS sustava zaključuje se kako je Zagrebačka banka stabilna, dobro kapitalizirana te s vrlo visokom razinom likvidnosti.

4.4. Izvještaj o novčanom toku

Izvještaj o novčanim tokovima spada u temeljne financijske izvještaje koji prikazuju odakle dolazi novac i kako se isti koristi u poslovanju. Novčani tijekovi su priljevi i odljevi novca i novčanih ekvivalenata (Belak i Vudrić, 2012:55). Izvještaj o novčanim tokovima ukazuje na promjene u financijskom položaju te uz druge financijske izvještaje prikazuje sliku takozvanog zdravstvenog stanja poduzeća (Žager, et.al., 2020:124). Najveći primici i izdaci

nastaju iz osnovnih odnosno poslovnih aktivnosti. Osim poslovnih aktivnosti mogu se javiti novčani primici i izdaci još i iz investicijskih i financijskih aktivnosti. Kod banaka poslovne aktivnosti su najčešće prodaja usluga kao što su tekući i žiroračun, online bankarstvo, dopuštena prekoračenja i slično, također to su prihodi od provizija, naknada i slično. Za banke su također specifične i financijske aktivnosti koje podrazumijevaju ostvarivanje primitaka i izdataka kroz emisije dionica, obveznica i drugih vrijednosnih papira. Kamate su vrlo sporne prilikom svrstavanja u određenu vrstu aktivnosti kada se govori općenito, one mogu biti dio poslovnih, financijskih ili investicijskih aktivnosti. Kada se kamate spominju u okviru financijskih institucija one se svrstavaju u poslovne aktivnosti (Žager, et.al., 2016:71)

Izvještaj o novčanim tokovima izrađuje se iz više razloga. Bilanca pokazuje ukupno stanje novca i novčanih ekvivalenata na kraju obračunskog razloga, no ne pokazuje kako je i zbog kojih transakcija došlo do promjene na novčanim računima. U tom smislu bilanca nije dovoljno informativna. U računu dobiti i gubitka prikazana je profitabilnost aktivnosti, ali ne pokazuje koje će se aktivnosti odraziti na stanje gotovine koja će biti raspoloživa za podmirenje obveza. Iz tih razloga sastavlja se izvještaj o novčanom toku kako bi se detaljnije vidjeli odakle i za što novac dolazi i odlazi (Belak, Vudrić, 2012:54).

4.4.1. Izvještaj o novčanom toku Zagrebačke banke d.d.

U nastavku je provedena analiza izvještaja o novčanom toku Zagrebačke banke. Tablica 20 prikazuje izvještaj o novčanom toku Zagrebačke banke za 2022. i 2023. godinu te prikazuje apsolutnu i postotnu promjenu između te dvije godine. U nastavku su doneseni zaključci.

Tablica 20 Izvještaj o novčanom toku

Izvještaj o novčanom toku Zagrebačke banke d.d.				
POZICIJA	2022.	2023.	Δ2022/2023	%Δ2022/2023
Poslovne aktivnosti				
Dobit/gubitak prije oporezivanja	301.179.506	613.411.229	312.231.723	103,67%
Umanjenja vrijednosti i rezerviranja	66.969.366	-656.053	-67.625.419	-100,98%
Amortizacija	51.521.554	59.501.030	7.979.476	15,49%
Neti nerealizirana dobit/gubitak od financijske imovine i obveza po fer vrijednosti kroz rdg	10.490.332	1.625.375	-8.864.957	-84,51%
Dobit/gubitak od prodaje materijalne imovine	-668.784	37.269.665	37.938.449	-5672,75%
Ostale nenovčane stavke	-393.804.273	-688.119.615	-294.315.342	74,74%
Promjene u imovini i obvezama iz poslovnih aktivnosti				
Sredstva kod HNB	613.448.187	198.852.281	-414.595.906	-67,58%
Depoziti kod financijskih institucija i krediti financijskim institucijama	-14.665.729	-658.909.239	-644.243.510	4392,85%
Kredit i predujmovi ostalim komitentima	-967.161.186	-802.115.937	165.045.249	-17,06%
Vrijednosni papiri i drugi financijski instrumenti po fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit	615.106.128	7.168.456	-607.937.672	-98,83%
Vrijednosni papiri i drugi financijski instrumenti koji se drže radi trgovanja	1.236.996	297.822	-939.174	-75,92%
Vrijednosni papiri i drugi financijski instrumenti kojima se aktivno ne trguje a vrednuju se prema fer vrijednosti kroz rdg	19.060.990	-76.487.104	-95.548.094	-501,28%
Vrijednosni papiri i drugi financijski instrumenti koji se vode po amortiziranom trošku	-747.127.614	-512.409.114	234.718.500	-31,42%
Ostala imovina iz poslovnih aktivnosti	-27.817.897	-13.093.976	14.723.921	-52,93%
Depoziti od financijskih institucija	125.863.947	-282.884.680	-408.748.627	-324,75%
Transakcijski računi ostalih komitenata	2.184.852.535	-259.693.976	-2.444.546.511	-111,89%
Štedni depoziti ostalih komitenata	4.718.023	56.040.599	51.322.576	1087,80%
Oročeni depoziti ostalih komitenata	-10.172.318	1.137.818.654	1.147.990.972	-11285,44%
Ostale obveze iz poslovnih aktivnosti	-17.900.306	185.825.818	203.726.124	-1138,12%
Naplaćene kamate iz poslovnih aktivnosti	459.934.214	795.844.755	335.910.541	73,03%
Plaćene kmate iz poslovnih aktivnosti	-50.296.796	-114.938.156	-64.641.360	128,52%
Plaćeni porez na dobit	-11.664.878	-87.113.643	-75.448.765	646,80%
Neto novčani tokovi iz poslovnih aktivnosti	2.081.110.397	-402.763.979	-2.483.874.376	-119,35%
Ulagačke aktivnosti				
Primici od prodaje/plaćanja za kupovinu materijalne i nematerijalne imovine	-51.853.612	-93.070.304	-41.216.692	79,49%
Primici od prodaje/plaćanje za kupnju ulaganja u podružnice, pridružena društva i zajedničke pothavate	-1.496.997	-8.958.404	-7.461.407	498,42%
Primljene dividende iz ulagačkih aktivnosti	2.397.275	899.322	-1.497.953	-62,49%
Neto novčani tokovi iz ulagačkih aktivnosti	-50.953.334	-101.129.386	-50.176.052	98,47%
Financijske aktivnosti				
Neto povećanje/smanjenje primljenih kredita iz financijskih aktivnosti	58.149.004	89.733.611	31.584.607	54,32%
Neto povećanje/smanjenje izdanih dužničkih vrijednosnih papira	151.049.374	412.313	-150.637.061	-99,73%
Isplaćene dividende	-266.496.393	-540.519.450	-274.023.057	102,82%
Neto novčani tokovi iz financijskih aktivnosti	-57.298.015	-450.373.526	-393.075.511	686,02%
Neto povećanje/smanjenje novca i novčanih ekvivalenata	1.972.859.048	-954.266.891	-2.927.125.939	-148,37%
Novac i novčani ekvivalenti na početku razdoblja	5.136.344.959	7.151.565.757	2.015.220.798	39,23%
Učinak promjene tečaja stranih valuta na novac i novčane ekvivalente	42.361.750	4.781.931	-37.579.819	-88,71%
Novac i novčani ekvivalenti na kraju razdoblja	7.151.565.757	6.202.080.797	-949.484.960	-13,28%

Izvor: Izrada autorice prema godišnjim financijskim izvještajima Zagrebačke banke, dostupno na: [Financijski izvještaji - EHO \(zse.hr\)](http://Financijski%20izvještaji%20-%20EHO%20(zse.hr))

2023. godine novčani tok iz poslovnih aktivnosti bio je negativan, to se najviše ogleda u promjeni oročenih depozita ostalih komitenata. Najznačajniji udio u poslovnim aktivnostima 2022. godine odnosi se na transakcijske račune ostalih komitenata, dok se 2023. godine to odnosilo na oročene depozite ostalih komitenata. Najznačajnija promjena uočava se u poziciji depozita kod financijskih institucija i krediti financijskim institucijama te kod oročenih depozita ostalih komitenata. Najveća promjena novčanog toka dešava se kod novčanog toka od financijskih aktivnosti i to najviše zbog izdataka od isplaćenih dividendi koji je 2023. u odnosu na prethodnu godinu porastao za 102,82%. Zagrebačka banka je 2023. uložila 98,47% više sredstava u kupovinu materijalne i nematerijalne imovine i na taj način ostvarila negativan iznos kod ulagačkih aktivnosti. U 2022. godini novac i novčani ekvivalenti iznosili su 7.151.565.757 eura dok su 2023. godine iznosili 6.202.080.797 eura što ukazuje na smanjenje za 13,28%.

4.5. Izvještaj o promjenama kapitala

Izvještaj o promjenama kapitala sastavni je dio temeljnih financijskih izvještaja u kojemu su prikazane promjene koje su se dogodile na kapitalu, odnosno transakcije koje su utjecale na promjenu bilo koje pozicije kapitala između dva obračunska razdoblja (Žager, et.al., 2016:73).

U izvještaju o promjenama kapitala treba iskazati određene stvari. Prvo, važno je prikazati učinke retroaktivnih promjena računovodstvenih politika ili ispravaka iznosa koji se odnose na standard MRS 8 Računovodstvene politike, primjene računovodstvenih procjena i pogreške. Zatim je potrebno zasebno prikazati sveobuhvatnu dobit razdoblja koja se dijeli na iznose koji pripadaju vlasnicima matičnog društva te iznose koji pripadaju vlasnicima manjinskih udjela. Također, potrebno je usporediti knjigovodstvene iznose svake komponente kapitala na početku i na kraju razdoblja i iste uskladiti, te odvojeno prikazati svaku promjenu koja je proizašla iz dobiti ili gubitka, stavki ostale sveobuhvatne dobiti i transakcija s vlasnicima te promjene vlasničkih udjela u ovisnim društvima koje nemaju za posljedicu gubitak kontrole (Vašiček, Vašiček, Broz Tominac, 2020:146).

Veliki utjecaj na promjene u kapitalu imaju dividende jer se one izglasavaju upravo iz zadržane dobiti koja je sastavni dio ukupnog kapitala. Osim dividendi do nekih značajnijih promjena može doći i kroz dodatna ulaganja vlasnika u kapital.

Postoji mogućnost sastavljanja izvještaja o zadržanoj dobiti, vrlo kratak i informativan izvještaj, koji prikazuje u kojem odnosu se ostvarena zarada dijeli na dividende i na zadržanu dobit koja ostaje u poduzeću za daljnje poslovanje (Žager et.al., 2020:131). Omjer raspodjele određuju sami vlasnici. Ukoliko je financijska institucija poslovala s gubitkom ona svejedno može isplatiti dividende uz uvjet da postoji zadržana dobit iz prethodnih razdoblja ali tek nakon što pokrije gubitak. Ukoliko se odabere sastavljanje izvještaja o zadržanoj dobiti tada se informacije o promjenama kapitala moraju prikazati u okviru bilješki.

4.5.1. Izvještaj o promjenama kapitala Zagrebačke banke d.d.

U nastavku je provedena analiza izvještaja o promjenama kapitala Zagrebačke banke za 2022. i 2023. godinu. Tablica 21 prikazuje izvještaj o promjenama kapitala Zagrebačke banke 2022. godine, tablica 22 izvještaj o promjenama kapitala 2023. godine, a u tablici 23 prikazana je usporedba najvažnijih pozicija izvještaja o promjenama kapitala te izračun apsolutne i postotne promjene kroz dvije navedene godine.

Tablica 21 Izvještaj o promjenama kapitala Zagrebačke banke za 2022. godinu

Izvještaj o promjenama kapitala Zagrebačke banke d.d. 2022. godina														
Izvor promjene kapitala	Raspodjeljivo imateljima kapitala matice													
	Kapital	Premija na dionice	Izdani vlasnički instrumenti osim kapitala	Druge stavke kapitala	Akumulirana ostala sveobuhvatna dobit	Zadržana dobit	Revalorizacijske rezerve	Ostale rezerve	Trezorske dionice	Dobit ili gubitak koji pripada vlasnicima matičnog društva	Dividende tijekom poslovne godine	Akumulirana ostala sveobuhvatna dobit	Ostale stavke	Ukupno
Početno stanje	850.068.233	464.833.840	0	1.234.335	64.341.626	1.187.505.213	0	61.175.022	-276.199	198.589.045	0	23.048	2.812.165	2.830.306.326
Izdavanje redovitih	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Redukcija kapitala	0	-3.452	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-3.452
Dividende	0	0	0	0	0	-266.496.391	0	0	0	0	0	0	-431.584	-266927974,8
Kupnja trezorskih	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Prodaja ili poništenje	0	0	0	0	0	0	0	0	55.775	0	0	0	0	55.775
Prijenos izmeđ komponenta	0	0	0	0	0	198.589.045	0	0	0	-198.589.045	0	0	0	0
Plaćanja temeljena na	0			62.891	0	0	0	0	0	0	0	0	0	62.891
Ostala povećanja ili smanjenja kapitala	0	0	0	0	-1.127.812	2.598.699	0	0	0	0	0	0	0	1.470.886
Ukupna sveobuhvatna dobit tekuće	0	0	0	0	128.287.278	0	0	0	0	247.904.755	0	-129.207	533.220	120.021.490
Završno stanje	850.068.233	464.830.388	0	1.297.226	-65.073.464	1.122.196.566	0	61.175.022	-220424,45	247.904.755	0	-106.159	2.913.801	2.684.985.941

Izvor: Zagrebačka banka, godišnji financijski izvještaji za 2022. godinu, dostupno na:

[Financijski izvještaji - EHO \(zse.hr\)](http://zse.hr)

Tablica 22 Izvještaj o promjenama kapitala Zagrebačke banke za 2023. godinu

Izveštaj o promjenama kapitala Zagrebačke banke d.d. 2023. godina														
Izvor promjene kapitala	Raspodjeljivo imateljima kapitala matice													
	Kapital	Premija na dionice	Izdani vlasnički instrumenti osim kapitala	Druge stavke kapitala	Akumulirana ostala sveobuhvatna	Zadržana dobit	Revalorizacijske rezerve	Ostale rezerve	Trezorske dionice	Dobit ili gubitak koji pripada vlasnicima	Dividende tijekom poslovne	Akumulirana ostala sveobuhvatna	Ostale stavke	Ukupno
Početno stanje	850.068.233	464.830.387	0	1.297.226	-65.073.464	1.122.196.566	0	61.175.022	-220.425	247.904.755	0	-106.160	2.913.802	2.684.985.942
Izdavanje redovitih dionica	0	144.653	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	144.653
Redukcija kapitala	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Dividende	0	0	0	0	0	-541.183.703	0	0	0	0	0	0	0	-541.183.703
Kupnja trezorskih dionica	0	0	0	0	0	0	0	0	-165.324	0	0	0	0	-165.324
Prodaja ili poništenje trezorskih dionica	0	0	0	0	0	0	0	532.400	0	0	0	0	0	532.400
Prijenosi između komponenata	0	0	0	0	0	247.904.755	0	0	0	-247.904.755	0	0	0	0
temeljena na dionicama	0	0	0	-12.705	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-12.705
Ostala povećanja ili smanjenja kapitala	0	0	0	0	0	476.459	0	0	0	0	0	0	0	476.459
Ukupna sveobuhvatna dobit tekuće	0	0	0	0	28.585.574	0	0	0	0	508.063.887	0	386.753	0	537.036.214
Završno stanje	850.068.233	464.975.040	0	1.284.521	-36.487.890	829.394.077	0	61.175.022	-853.349	508.063.887	0	280.593	2.913.802	2.680.813.936

Izvor: Zagrebačka banka, godišnji financijski izvještaji za 2022. godinu, dostupno na:

[Financijski izvještaji - EHO \(zse.hr\)](https://www.zse.hr/financijski-izvjestaji)

2023. godine bile su isplaćene dividende u iznosu 541.183.703 eura iz zadržane dobiti.

Tablica 23 Usporedba izvještaja o promjenama kapitala Zagrebačke banke kroz 2022. i 2023. godinu

POZICIJA	2022.	2023.	Δ2022./2023.	%Δ2022./2023.
Kapital	850.068.233	850.068.233	0	0,00%
Premija na dionice	464.830.388	464.975.040	144.652	0,03%
Druge stavke kapitala	1.297.226	1.284.521	-12.705	-0,98%
Akumulirana ostala sveobuhvatna	-65.073.464	-36.487.890	28.585.574	-43,93%
Zadržana dobit	1.122.196.566	829.394.077	-292.802.489	-26,09%
Ostale rezerve	61.175.022	61.175.022	0	0,00%
Trezorske dionice koji pripada vlasnicima	-220424,4475	-853.349	-632.925	287,14%
ostala sveobuhvatna	-106.159	280.593	386.752	-364,31%

Izvor: Izrada autorice prema godišnjim financijskim izvještajima Zagrebačke banke, dostupno

na: [Financijski izvještaji - EHO \(zse.hr\)](https://www.zse.hr/financijski-izvjestaji)

Na temelju usporedbe izvještaja o promjenama kapitala provedene na temelju podataka iz završnog stanja iz 2022. te 2023. godine zaključuje se kako se kapital 2023. godine u odnosu na prethodnu nije promijenio. Minimalna promjena uočena je kod pozicije premije na dionice.

Zadržana dobit se 2023. u odnosu na prethodnu godinu smanjila 26,09%. Do nekih značajnijih promjena došlo je na poziciji trezorskih dionica koje su porasle za 287,14% i dobit koja pripada vlasnicima koja je porasla 104,94% 2023. u odnosu na prethodnu godinu.

4.6. Bilješke uz financijske izvještaje

Bilješke uz temeljne financijske izvještaja predstavljaju popratni iskaz i dodatno pojašnjavaju strukturu, vrijednost i obilježja najvažnijih pozicija u temeljnim financijskim izvještajima (Žager et.al., 2020:133). Svojim sadržajem daju temeljne informacije o poduzetniku i njegovim računovodstvenim politikama, te analitički prikaz i tumačenja kategorija ostalih financijskih izvještaja (Tintor, 2020:88).

U bilješkama se navode i računovodstvene politike koje su se koristile prilikom sastavljanja financijskih izvještaja. Bilješke prikazuju bitne informacije koje nisu vidljive u financijskih izvještajima a potrebne su za razumijevanje pojedinih pozicija i stavki promatranih financijskih izvještaja. Sve što se treba objaviti u bilješkama uz financijske izvještaje propisano je računovodstvenim standardima, također definiran je opseg bilješki no nije definirana forma njihovog objavljivanja (Žager, et.al., 2016:76).

„Banke su u bilješkama dužne navesti:

- 1) ukupan iznos naknada koji za određenu financijsku godinu naplaćuje samostalni revizor ili revizorsko društvo za zakonski propisanu reviziju godišnjih financijskih izvještaja
- 2) ukupan iznos naknada za druge usluge koje revizorsko društvo može obavljati u skladu sa zakonom kojim se uređuje poslovanje kreditnih institucija i
- 3) ukupan iznos izdataka za istraživanje i razvoj koji su osnova za dodjelu državne potpore.“ (Odluka o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja kreditnih institucija, NN 42/2018)

Banke su također dužne u bilješkama uz financijske izvještaje prezentirati i sljedeće izvanbilančne stavke: garancije, akreditive, mjenice, okvirne kredite i obveze financiranja, ostale rizične klasične izvanbilančne stavke, opcije, ugovore o razmjeni, forvarde i ostale izvedenice (Odluka o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja kreditnih institucija, NN 42/2018).

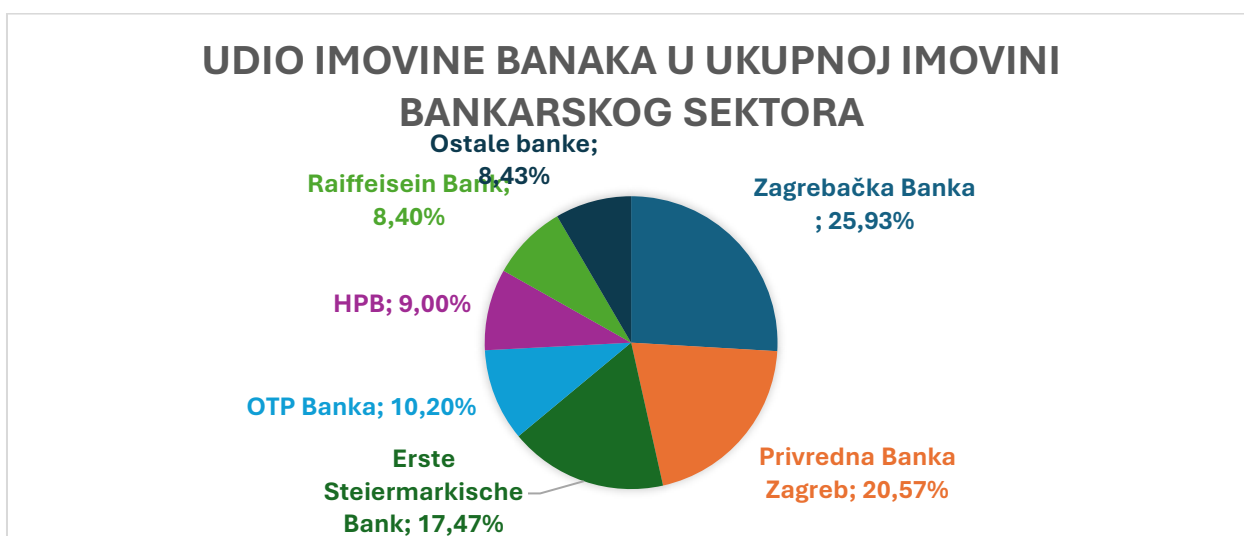
4.6.1. Bilješke uz financijske izvještaje Zagrebačke banke d.d.

Zagrebačka banka u svojim bilješkama navodi sve osnovne informacije o banci, kao što su naziv, sjedište, adresa, pravni oblik, itd. i računovodstvene politike koje je usvojila. Također, Zagrebačka banka prikazuje ukupne iznose svih financijskih obveza, jamstava ili potencijalnih troškova koji nisu dio bilance, kao i iznose predujmova i odobrenih kredita članovima administrativnih, upravljačkih i nadzornih tijela. Prikazuje iznos i prirodu pojedinih stavki prihoda ili rashoda izuzetne veličine ili pojave. U bilješkama navodi i prosječan broj zaposlenih. Zagrebačka banka u bilješkama objavljuje i predloženu raspodjelu dobiti ili predloženo postupanje s gubitkom, neto prihod raščlanjen po kategorijama aktivnosti, ukupan iznos naknada koji za određenu poslovnu godinu naplaćuje samostalni revizor ili revizorsko društvo i slične informacije (Zagrebačka banka, godišnji financijski izvještaji, dostupno na: <https://www.zaba.hr/home/o-nama/investitori/financijski-izvjestaji-arhiva/2022>)

4.7. Usporedba Zagrebačke banke d.d. sa konkurentnim bankama

Kako bi se detaljnije proučilo poslovanje Zagrebačke banke d.d., koja je vodeća banka u državi, provedena je usporedba s najkonkurentnijim bankama u Republici Hrvatskoj u 2023. godini. Graf 1 prikazuje koje banke zauzimaju najveći udio imovine u ukupnoj imovini bankarskog sektora.

Graf 1: Udio imovine banaka u ukupnoj imovini bankarskog sektora

Izvor: izrada autorice prema GFI banaka, dostupno na: [Financijski izvještaji - EHO \(zse.hr\)](https://www.zse.hr/financijski-izvjestaji)

Na grafu je vidljivo kako je Zagrebačka banka vodeća prema udjelu aktive odnosno imovine u ukupnoj imovini bankarskog sektora koji iznosi 25,93%, zatim slijede Privredna banka s udjelom od 20,57% i Erste banka s udjelom 17,47%. Sa Privrednom i Erste bankom u nastavku će biti napravljena detaljnija usporedba. Potom slijede OTP banka sa 10,20% udjela i HPB sa 9% udjela, ostalo se odnosi na ostale banke koje posluju u Republici Hrvatskoj.

Provedena je usporedba tri najveće banke u RH. Usporedba je provedena kroz tri indikatora a to su ukupna imovina, ukupni prihodi te ukupni depoziti klijenata. Podaci su uzeti iz financijskih izvještaja svake pojedine banke iz 2023. godine.

Tablica 24 Usporedba 3 najveće banke u Hrvatskoj na temelju podataka iz 2023. godine

Banka	Ukupna imovina u milijunima eura	Udio u ukupnoj imovini	Ukupni prihodi u milijunima eura	Udio u ukupnim prihodima	Ukupni depoziti klijenata u milijunima eura	Udio u ukupnim depozitima
Zagrebačka Banka d.d.	20.373	25,93%	450	1,56%	17.533	28,22%
Privredna Banka Zagreb d.d.	16.160	20,57%	314	1,09%	13.723	22,09%
Erste Steiermarkische Bank	13.723	17,47%	219	0,76%	10.500	16,90%
Ukupno za bankarski sektor	78.560	100,00%	28.885	100,00%	62.132	100,00%

Izvor: izrada autorice prema GFI banaka, dostupno na: [Financijski izvještaji - EHO \(zse.hr\)](https://www.zse.hr/financijski-izvjestaji)

Na temelju usporedbe podataka iz 2023. godine za 3 najveće banke u bankarskom sektoru vidljivo je kako je Zagrebačka banka vodeća. Osim po veličini imovine Zagrebačka banka je ostvarila i najveću bruto dobit među svim bankama u Hrvatskoj. Prema ukupnoj imovini vidljivo je kako je Zagrebačka banka ima u vrijednosti od 20.373 milijuna eura, dok Erste banka ima znatno manje imovine u iznosu od 13.723 milijuna eura te je treća po veličini u bankarskom sektoru Hrvatske. Najveći udio u ukupnoj imovini bankarskog sektora stavlja Zagrebačku banku na vrh po veličini imovine. Također podaci o ukupnim prihodima ukazuju na to kako Zagrebačka banka ostvaruje najveći udio prihoda u bankarskom sektoru što znači da banka posluje najprofitabilnije, a odmah nakon je slijedi Privredna banka koja je također jedna od najprofitabilnijih banaka u Hrvatskoj, odnosno nalazi se na drugom mjestu. Kada je riječ o depozitima klijenata uočava se kako je Zagrebačka banka prikupila 17.533 milijuna eura depozita, slijedi je Privredna banka sa 13.723 milijuna eura te Erste banka sa 10.500 milijuna eura. Najveći udio depozita klijenata u ukupnim depozitima bankarskog sektora ukazuju na to kako je Zagrebačka banka zadobila najveće povjerenje među klijentima. Tri navedene banke dominantne su u hrvatskom bankarskom sektoru te na temelju njihovog udjela imovine u ukupnoj imovini bankarskog sektora ukazuje na njihov utjecaj na ukupno financijsko zdravlje zemlje.

5. ZAKLJUČAK

Bankarski sektor ima najveću ulogu u gospodarstvu svake zemlje, uključujući Republiku Hrvatsku. Banke su najvažnije institucije cjelokupnog financijskog tržišta, vrlo su važne za gospodarski sustav i ispunjavaju makroekonomske ciljeve. Zbog prilagodbe tržištu, banke nemaju isključivo financijski karakter pa se iz tog razloga definiraju kao institucije a ne financijske institucije, a najčešće se definiraju kao institucija koja se bavi prikupljanjem sredstava, plasiranjem istih te pružanjem financijskih usluga. Dakle, glavni posao banaka je prikupljanje novčanih sredstava odnosno depozita te plasiranje istih putem kredita čime zarađuje na kamatama. Uz to banka nudi i brojne druge proizvode i usluge od kojih zarađuje. Financiranje banaka, njihovo financijsko izvještavanje i cjelokupno poslovanje utječu na njihovu stabilnost, razvoj i efikasnost ekonomskog sustava. One prikupljaju sredstva iz depozitnih i nedepozitnih izvora. Depoziti su najveći dio financijske strukture banaka pa su oni najvažniji izvor likvidnosti i izvori koji se koriste za plasmane kredita. Osim depozita osnovni izvori financiranja banaka su dužnički vrijednosni papiri, posuđena sredstva te vlastiti kapital. Banke su u računovodstvenom smislu specifične jer one sredstva koja prikupljaju u pasivi a kredite koje daju bilježe u pasivi.

Regulatornim i zakonodavnim okvirom u Republici Hrvatskoj propisana je obveza poslovnih banaka da javno objavljuju svoje godišnje financijske izvještaje. Cilj banaka kroz financijsko izvještavanje je stvoriti povjerenje i sigurnost u bankarski sustav te privući ulagatelje. Banke su također ograničene i regulirane zakonima i propisima te su svake godine podložne reviziji financijskih izvještaja koje su onda obvezne dostavljati Hrvatskoj narodnoj banci. Banke su dakle, podložne nadzoru i regulaciji te su obavezne pridržavati propisanih zakona i standarda. HNB postavlja okvire za regulatorno izvještavanje, nadzor kapitalne adekvatnosti i praćenje kreditnih rizika te rizika likvidnosti.

Svrha sastavljanja financijskih izvještaja banaka je pružanje kvalitetnih i točnih informacija o financijskom stanju, rezultatima poslovanja i potencijalnim rizicima. Financijsko izvještavanje osigurava transparentnost poslovanja, omogućuje dioničarima uvid u financijske podatke i osigurava pridržavanje zakona i propisa. Banke su dužne sastavljati financijske izvještaje u skladu s važećim propisima te iste dostavljati Hrvatskoj narodnoj banci. Analiza financiranja i financijskog izvještavanja bankarskog sektora u Republici Hrvatskoj pokazala je da je bankarski sustav dobro reguliran Zakonima i propisima te da je usklađen s međunarodnim standardima posebice od ulaska u Europsku uniju.

Potpuni uvid u ukupno bankarsko poslovanje dobiva se uvidom u njezine temeljne financijske izvještaje. U temeljne financijske izvještaje klasificiraju se bilanca, račun dobiti i gubitka, izvještaj o novčanom toku, izvještaj o promjenama kapitala i bilješke uz financijske izvještaje. Navedeni financijski izvještaji daju detaljne informacije o imovini, obvezama, kapitalu, strukturi prihoda i rashoda, priljevima i odljevima novca te o promjenama koje nastaju u kapitalu.

Analiza financijskih izvještaja provodi se kako bi se korisnici istih mogli upoznati sa financijskim položajem i uspješnosti poslovanja te financijskim zdravljem banke. Analiza financijskih izvještaja banaka razlikuje se od analize ostalih poslovnih subjekata upravo zbog razlika u temeljnim financijskim izvještajima. U Republici Hrvatskoj najveći dio financijskog sustava čini Zagrebačka banka koja je u ovom radu bila predmet analize financijskih izvještaja i izračunavanja financijskih i sintetičkih pokazatelja. Provedena je analiza financijskih izvještaja Zagrebačke banke d.d. te su donesena zaključna razmatranja poslovanja banke. Poslovanje Zagrebačke banke d.d. razmatrano je na temeljnim financijskim izvještajima za razdoblje od dvije godine (2022. i 2023.). U analizama se primarno ocjenjivala uspješnost i sigurnost poslovanja banka pomoću financijskih pokazatelja.

Za ocjenu sigurnosti poslovanja koristili su se pokazatelji odnosa u bilanci temeljem kojih se zaključuje kako je banka likvidna iako se likvidnost prema pokazatelju odnosa danih kredita i primljenih depozita 2023. u odnosu na prethodnu godinu smanjila. Što se financiranja tiče, zaključuje se kako se banka velikim djelom financira iz tuđih izvora jer u obje promatrane godine koeficijent zaduženosti iznosi oko 90%. To znači da se banka 90% financira iz obveza.

Na temelju pokazatelja odnosa u računu dobiti i gubitka uočava se kako je u obje promatrane godine odnos ukupnih prihoda i ukupnih rashoda zadovoljavajuć što ukazuje na efikasno poslovanje banke, odnosno poslovanje s dobiti. Kroz pokazatelje profitabilnosti zaključuje se da banka posluje uspješno, odnosno uočava se porast neto dobiti 2023. godine u odnosu na prethodnu. Prema pokazatelja ROE i ROA uočava se porast rentabilnosti kapitala i rentabilnosti imovine upravo zbog porasta dobiti. Na temelju provedene analize financijskih izvještaja pomoću financijskih pokazatelja zaključuje se kako Zagrebačka banka d.d. posluje uspješno i sigurno.

Rad doprinosi boljem razumijevanju funkcioniranja bankarskog sustava u Republici Hrvatskoj.

LITERATURA

A) Knjige

1. Belak, V., Vudrić, N. (2012): *Osnove suvremenog računovodstva*, Zagreb, Belak excellens
2. Dražić, L., I., Gulin, D., Sačer, M., I., Tadijančević, S., Tušek, B., Vašiček, V., Žager, K., Žager, L. (2010): *Računovodstvo*, 3. izmijenjeno izdanje, Zagreb, Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika
3. Gregurek, M., Vidaković, N. (2015): *Bankarsko poslovanje*, Zagreb, visoko učilište Effectus
4. Hladika, M., Matovina, H., Perčević, H., (2017): *Računovodstvo financijskih instrumenata*, Zagreb, Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika
5. Leko, V., Stojanović, A. (2018): *Financijske institucije i tržišta*, Zagreb, Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet
6. Matić, B. (2016): *Monetarna ekonomija*, drugo izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Osijek, Ekonomski fakultet u Osijeku,
7. Mishkin, F. S. (2010): *Ekonomija novca, bankarstva i financijskih tržišta*, 8.izdanje, Zagreb, Mate d.o.o.
8. Mishkin, F. S., Eakins, S. G. (2005): *Financijska tržišta + institucije*, Zagreb, Mate d.o.o.
9. Rose, P. S., Hudgins, S. C. (2010): *Upravljanje bankama i financijske usluge*, Zagreb, Mate d.o.o.
10. Vašiček V., Vašiček D., Broz T. S. (2020): *Računovodstvo financijskih institucija*, Zagreb, Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet
11. Žager, K., Sačer, M., I., Mališ, S., S., Ježovita, A., Žager, L. (2020): *Analiza financijskih izvještaja, načela-postupci-slučajevi*, četvrto izdanje, Zagreb, Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika
12. Žager, K., Tušek, B., Sačer, M., I., Mališ, S., S., Žager, L. (2016): *Računovodstvo 1, računovodstvo za neračunovođe*, Zagreb, Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika
13. Žager, K., Sačer, M., I., Sever, S., Žager, L. (2008): *Analiza financijskih izvještaja*, 2. prošireno izdanje, Zagreb, Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika

B) Znanstveni i stručni članci

1. Crnković, L., Mijoč, I., (2008): *Analitički pregled usklađivanja zakona o računovodstvu, Ekonomski vjesnik*, 1 i 2(20): 57-66, preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/file/294033>
2. Filipović, I. (2008). *Financijska izvješća banaka, Računovodstvo, revizija i financije*, 3.2008: 130, preuzeto s <https://www.rrif.hr/clanak-11238/>
3. Jurman, A. (2009): *Financijski potencijal hrvatskih banaka, obilježja i projekcija rasta. Economic research - Ekonomska istraživanja*, 22 (1): 60-80, preuzeto s [Financijski potencijal banaka \(srce.hr\)](https://www.srce.hr/Financijski-potencijal-banaka)
4. Jurman, A. (2007): *Pribavljanje izvora sredstava u hrvatskim bankama, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 28(2): 1377-1379, preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/file/39809>
5. Kujavić, B. (1990): *Depoziti kod banaka, Ekonomski vjesnik*, 2(3): 167-176, preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/file/332496>
6. Mijoč, I., Kovač, R., Marijanović, M. (2011) : *Specifičnosti interne revizije u bankama, Ekonomski vjesnik*, 24(2): 257-275, preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/file/112971>
7. Pavković, A. (2004), *Instrumenti vrednovanja uspješnosti poslovnih banaka, Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu*, 2 (1), 179-192. Preuzeto s [41458 \(srce.hr\)](https://www.srce.hr/41458)
8. Penavin, S. (1999): *Municipalne obveznice kao mogući oblik dugoročnog financiranja potreba lokalne samouprave, Ekonomski vjesnik*, 1 i 2(12): 117-125, preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/file/295328>
9. Peša, A, Zubak, V, Mitrović, D. (2015): *Regulacija financijskog tržišta prije i nakon svjetske krize, Oeconomica Jadertina*, 5(1): 94-109, preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/file/216069>
10. Rončević, A., Vuković, J. i Gregorić, M. (2021): *Financiranje poslovanja poduzeća emisijom dionica - pregled i trendovi u Republici Hrvatskoj, Obrazovanje za poduzetništvo*, 11(2): 119-129. <https://doi.org/10.38190/oep.11.2.5>
11. Tintor, Ž. (2020): *Analiza financijskih izvještaja u funkciji donošenja kvalitetnijih poslovnih odluka, Retra d.o.o. za reviziju i savjetovanje*, 10(1): 84-103, preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/file/347946>
12. Tuškan, S., B., Zubanović, R. (2021): *Financijski pokazatelji poslovanja velikih banaka u Republici Hrvatskoj, Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu*, 19 (1), 203-221, preuzeto s: [KB 5 \(srce.hr\)](https://www.srce.hr/KB-5)
13. Vašiček, V., Šimić, L., Broz, T., S. (2013): *Izveštavanje banaka prema Hrvatskoj narodnoj banci, Računovodstvo i financije*, God 59(4): 18-23

14. Žager, L., Mališ S., S. (2013) *Temeljni instrumenti i postupci analize financijskih izvještaja, Računovodstvo i financije*, God 59(2): 95-105

C) Internet izvori

1. Bellairs, C., Bradley, V. (2022): FINREP, dostupno na: <https://www.bdo.co.uk/en-gb/insights/industries/financial-services/what-is-finrep>, pristupljeno 25.8.2024.
2. D&B, Zagrebačka banka d.d., dostupno na: <https://www.poslovna.hr/lite/zagrebacka-banka/320461/subjekti.aspx?lang=en>, pristupljeno 5.9.2024.
3. Economy-pedia, Basel I, II i III, dostupno na: [Basel I - što je to, definicija i pojam | Rječnik 2024 \(economy-pedia.com\)](#), pristupljeno 25.8.2024.
4. EHO, Erste&steiermärkische bank d. d., - Financijski izvještaj (2023), dostupno na: [Obavijesti izdavatelja - EHO \(zse.hr\)](#), pristupljeno: 20.9.2024.
5. EHO, objavljeni financijski izvještaji-Zagrebačka banka, dostupno na: [Financijski izvještaji - EHO \(zse.hr\)](#), pristupljeno: 1.8.2024.
6. Europska središnja banka, Nadzor banaka, dostupno na: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/home/html/index.hr.html>, pristupljeno: 8.8.2024.
7. Europska središnja banka, Transparentnost, dostupno na: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/our-values/transparency/html/index.hr.html>, pristupljeno 8.8.2024.
8. EUR-Lex, European Union law; Međunarodni standardi financijskog izvještavanja (MSFI) kojeg je usvojila Europska unija, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/HR/legal-content/summary/international-financial-reporting-standards-ifs-adopted-by-the-european-union.html>, pristupljeno 2.9.2024.
9. FINA, RGFI- elektronička knjižnica hrvatskog gospodarstva (2021), dostupno na: <https://rgfi.fina.hr/IzvjestajiRGFI.web/main/home.jsp>, preuzeto: 5.9.2024.
10. HANFA, Međunarodni računovodstveni standardi i Međunarodni standardi financijskog izvještavanja, dostupno na: <https://www.hanfa.hr/>, preuzeto 8.8.2024.
11. HANFA, Trezorski zapisi, dostupno na: <https://www.hanfa.hr/potrosaci/vijesti-zaprosace/trezorski-zapisi>, pristupljeno: 3.8.2024.
12. HNB, Temeljne funkcije-regulativa, dostupno na: <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/financijska-stabilnost/regulativa>, pristupljeno: 3.8.2024.
13. Investiramo, Zagrebačka banka d.d., dostupno na: <https://investiramo.com/dionice/ZABA>, pristupljeno: 8.8.2024.

14. Odbor za standarde financijskog izvještavanja, dostupno na: <https://www.osfi.hr/>, pristupljeno: 22.9.2024.
15. PBZ, godišnje izvješće (2023), dostupno na: https://www.pbz.hr/document/documents/PBZ/financijska-izvjesca/gi-2023/Privredna-banka-Zagreb-d.d.-31.12.2023_HRV.pdf, pristupljeno: 20.8.2024.
16. Zagrebačka banka d.d. (2023), Financijski izvještaji. Preuzeto s <https://www.zaba.hr/home/o-nama/investitori/financijski-izvjestaji>
17. Zagrebačka banka, O nama, dostupno na: <https://www.zaba.hr/home/o-nama/o-nama/pregled>, pristupljeno: 1.8.2024.
18. Zagrebačka banka, Statut Zagrebačke banke, dostupno na: <file:///C:/Users/Korisnik/Downloads/883-statut-zagrebacke-banke-04-2023.pdf>, pristupljeno: 1.8.2024.

D) Ostali izvori

1. Odluka o izdavanju blagajničkih zapisa Republike Hrvatske, Narodne novine 56/1990 (1990)
2. Odluka o izmjenama i dopunama odluke o objavljivanju međunarodnih standarda financijskog izvještavanja, Narodne novine 8/2010-182 (2010)
3. Odluka o objavljivanju hrvatskih standarda financijskog izvještavanja, Narodne novine 78/2015 (2015)
4. Odluka o objavi međunarodnih standarda financijskog izvještavanja, Narodne novine 140/2006, 136/2009 (2006)
5. Odluka o obveznom upisu blagajničkih zapisa Hrvatske narodne banke, Narodne novine 10/2003-146 (2003)
6. Odluka o odobravanju reeskontnih i lombardnih kredita, Narodne novine 26/1993 (1993)
7. Odluka o proglašenju zakona banaka, Narodne novine 84/2002-1388 (2002)
8. Odluka o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja kreditnih institucija, Narodne novine 42/2018 (2018)
9. Zakon o bankama, Narodne novine 84/2002 (2002)
10. Zakon o kreditnim institucijama, Narodne novine br. 159/2013, 19/2015, 102/2015, 15/2018, 70/2019, 47/2020. 146/2020, 151/2022 (2013)
11. Zakon o računovodstvu, Narodne novine 85/24 (2024)
12. Zakon o tržištu vrijednosnih papira, Narodne novine 84/2002-1390 (2002)

POPIS TABLICA

Tablica 1. Bilanca stanja Zagrebačke banke d.d. za 2022. i 2023. godinu.....	37
Tablica 2 Odnos danih kredita i primljenih depozita	40
Tablica 3 Odnos kapitala i ukupne aktive	40
Tablica 4 Odnos obveza i ukupne aktive.....	41
Tablica 5 Stupanj samofinanciranja klijenta	41
Tablica 6. Račun dobiti i gubitka Zagrebačke banke d.d. za 2022. i 2023. godinu.....	43
Tablica 7 Ekonomičnost ukupnog poslovanja.....	45
Tablica 8 Odnos kamatnih prihoda i rashoda	46
Tablica 9 Odnos ukupnih prihoda i troškova zaposlenih	46
Tablica 10 Odnos ukupnog prihoda i operativnih troškova	47
Tablica 11 Marža nekamatnih prihoda	48
Tablica 12 Rentabilnost kapitala (ROE).....	49
Tablica 13 Rentabilnost imovine (ROA).....	49
Tablica 14 Marža kamata	50
Tablica 15 Marža operativnih troškova	50
Tablica 16 Dobit po dionici	51
Tablica 17 Dividenda po dionici	51
Tablica 18 Ukupna rentabilnost dionice	52
Tablica 19 Odnos isplate dividendi	52
Tablica 20 Izvještaj o novčanom toku	59
Tablica 21 Izvještaj o promjenama kapitala Zagrebačke banke za 2022. godinu	61
Tablica 22 Izvještaj o promjenama kapitala Zagrebačke banke za 2023. godinu	62
Tablica 23 Usporedba izvještaja o promjenama kapitala Zagrebačke banke kroz 2022. i 2023. godinu.....	62
Tablica 24 Usporedba 3 najveće banke u Hrvatskoj na temelju podataka iz 2023. godine	65

POPIS GRAFOVA

Graf 1 Udio imovine banaka u ukupnoj imovini bankarskog sektora.....	64
--	----

ŽIVOTOPIS

Moje ime je Valentina Orešić, rođena sam 25.04.2000. godine u Zagrebu. Srednjoškolsko obrazovanje započela sam 2015. godine u srednjoj školi „Prva ekonomska škola“. Akademsko obrazovanje nastavila sam 2019. godine upisom na Ekonomski fakultet u Zagrebu na kojem nastavljam širiti i stjecati nova znanja iz područja ekonomije. Na četvrtoj godini Integriranog studija Poslovne ekonomije upisujem smjer Računovodstvo i revizija. Za vrijeme studiranja obavljala sam razne studentske poslove u području računovodstva u knjigovodstvenom servisu Iris savjetovanje j.d.o.o. kako bi usavršila znanje dobiveno studiranjem. Trenutno sam zaposlena u Libero-lm obrt za poslovne i ostale usluge kao računovotkinja. Kroz cjelokupno školovanje i radno iskustvo proširila sam znanje engleskog jezika te sam razvila razne analitičke, komunikacijske i organizacijske vještine koje će zasigurno doprinijeti daljnjem razvoju karijere.